ANKARA
HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

KALECİK KARASI ÜZÜM ÜRETİCİSİNİN TARIM SİGORTASINA YÖNELİK YAKLAŞIMLARININ ANALİZİ: ANKARA İLİ KALECİK İLÇESİ ÖRNEĞİ

Çiğdem BAL

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Haşim ÖZÜDOĞRU

YÜKSEK LİSANS TEZİ
SİGORTACILIK ANABİLİM DALI

TEMMUZ 2021

ankara
HBM

KALECİK KARASI ÜZÜM ÜRETİCİSİNİN TARIM SİGORTASINA YÖNELİK YAKLAŞIMLARININ ANALİZİ: ANKARA İLİ KALECİK İLÇESİ ÖRNEĞİ

Çiğdem BAL

YÜKSEK LİSANS TEZİ
SİGORTACILIK ANABİLİM DALI

ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TEMMUZ 2021

ETİK BEYAN

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında: tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğim, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Çiğdem BAL

09/07/2021

KALECİK KARASI ÜZÜM ÜRETİCİSİNİN TARIM SİGORTASINA YÖNELİK YAKLAŞIMLARININ ANALİZİ: ANKARA İLİ KALECİK İLÇESİ ÖRNEĞİ

Yüksek Lisans Tezi

Çiğdem BAL

ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Temmuz 2021

ÖZET

Bu çalışmanın temel amacı, Ankara ili Kalecik ilçesindeki Kalecik Karası üzüm üreticilerinin tarım sigortasına yönelik yaklaşımlarının belirlenmesidir. Tarım sigortası yaptıran ve tarım sigortası yaptırmayan üreticilerden elde edilen veriler karşılaştırmalı olarak çalışmada incelenmiştir. Ankara ili Kalecik ilçesindeki 11 köy ve mahalledeki Kalecik Karası üzüm üreticileriyle yüz yüze görüşülerek anket çalışması yapılmıştır. Tarım sigortası yaptıran 20 ve tarım sigortası yaptırmayan 20 olmak üzere toplam 40 üreticiyle görüşülerek tam sayım yöntemi uygulanmıştır. Anket sonucu elde edilen bulgular SPSS 24 programına kodlanarak girilmiştir. Bu program üzerinden yapılan istatistiksel analizde ki-kare testi ve parametrik olmayan Spearman Korelasyon testi uygulanmıştır. Ki- kare testi ve Spearman Korelasyon testinin yanı sıra oransal dağılımlar, ortalama, frekans, standart sapma gibi istatistikler kullanılmıştır. Üreticilere toplamda 54 soru yöneltilmiştir. İlk 14 soruda bireysel özelliklere dair sorular yer almaktadır. Devamında gelen sorularda ise işletme özellikleri ve bilgi kaynakları soruları vardır. Ek olarak, tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan üreticilere birbirinden bağımsız sorular sorulmuştur. Sadece tarım sigortalı üreticilere Likert ölçekli sorular sorularak, sigorta memnuniyet durumları ölçülmüştür. Araştırmada uygulanan ki-kare testi sonuçlarına göre, tarım sigortası yaptırma durumu ile toplam aylık gelir, toplam arazi büyüklüğü, Kalecik Karası üzümünün toplam arazi alanı, son 5 yıl içerisindeki zarar durumu ve tarım sigortası bilgi düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Üreticilerin tarım sigortasına yönelik yaklaşımlarının belirlenmesinde etkili olan en önemli faktörler olduğu belirlenmiştir. Spearman Korelasyon testi sonucuna göre de, satış pazarlama hizmetleri, hasar hizmetleri, poliçe ve ek teminatlar hakkında bilgilendirme soruları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Dolayısıyla birbirleri üzerinde pozitif yönde etkilerinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Tarım sigortası olmayan üreticilerin ise, mevcut prim miktarını yüksek buldukları ve risklerinin az olması sebebiyle sigorta yaptırmak istemedikleri tespit edilmiştir.

Bilim Kodu : 118203
Anahtar Kelimeler : Tarım, Tarım sigortası, Spearman Korelasyon testi, Ki-kare testi, Kalecik Karası üzümü
Sayfa Adedi : 99
Tez Danışmanı : Prof. Dr. Haşim ÖZÜDOĞRU

ANALYSIS OF KALECIK KARASI GRAPE PRODUCER'S APPROACHES TO AGRICULTURAL INSURANCE: EXAMPLE OF KALECIK DISTRICT OF ANKARA PROVINCE

(M. Sc. Thesis)

Çiğdem BAL

ANKARA HACI BAYRAM VELİ UNIVERSITY

THE INSTITUTE OF GRADUATE STUDIES

July 2021

ABSTRACT

The main aim of this study is to determine the approaches of Kalecik Karası grape producers in Kalecik District of Ankara province towards agricultural insurance. Data obtained from producers who have agricultural insurance and who don't have agricultural insurance were examined comparatively in the study. A survey study was conducted by meeting face-to-face with Kalecik land grape producers in 11 villages and neighborhoods in the Kalecik District of Ankara province. A total of 40 producers were interviewed, including 20 who received agricultural insurance and 20 who didn't receive agricultural insurance, and the full counting method was applied. The results obtained from the survey were encoded into the SPSS 24 program. Chi-square test and non-parametric Spearman Correlation test were applied in statistical analysis conducted through this program. Chi-square test and Spearman Correlation test, as well as statistics such as proportional distributions, mean, frequency, standard deviation were used. A total of 54 questions were asked to the producers. The first 14 questions include questions about individual characteristics. In the following questions, there are questions about business characteristics and information sources. In addition, independent questions were asked to producers who made agricultural insurance and didn't. Only agricultural insured producers were asked Likert-scale questions and insurance satisfaction situations were measured. The study applied the chi-square test according to the results of agricultural insurance status and total monthly income, total land size, Kalecik Karası of the total land area in the last 5 years in the case of damage has been identified and statistically significant relationship between the level of knowledge of agricultural insurance. It has been determined that the most important factors that are effective in determining the approaches of producers to agricultural insurance. According to the results of the Spearman Correlation test, a statistically significant relationship was also found between information questions about sales marketing services, damage Services, Policy and additional guarantees. Therefore, it has been concluded that they have a positive effect on each other. It has been found that producers who don't have agricultural insurance find the current premium amount high and don't want to have insurance because their risks are small.

Science Code : 118203
Key Words : Agriculture, Agricultural insurance, Spearman Correlation test, Chi-square test, Kalecik Karası grape
Page Number : 99
Supervisor : Prof. Dr. Haşim ÖZÜDOĞRU

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans tez çalışmamın her aşamasında yardımlarını ve desteğini esirgemeyen değerli danışmanım Prof. Dr. Haşim Özüdoğru'ya, anket sorularına içtenlikle yanıt veren Kalecik Karası üzüm üreticilerine, veri talebimde yardımcı olan TARSİM yetkililerine, üreticilere ulaşmada yardımcı olan Kalecik köy ve mahalle muhtarlarına, varlıklarından her daim güç bulduğum aileme çok teşekkür ederim.

Çiğdem BAL

Ankara, Temmuz 2021

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET iv

ABSTRACT v

TEŞEKKÜR vi

İÇİNDEKİLER vii

TABLOLAR LİSTESİ xi

ŞEKİLLER LİSTESİ xiv

SİMGELER VE KISALTMALAR xv

1. GİRİŞ 1

2. TARIMIN VE TARIM SİGORTASININ KAPSAMI, TARIMDA RİSK YÖNETİMİ VE TARIMSAL SİGORTA ÇEŞİTLERİ 3

2.1. Tarımın ve Tarım Sigortasının Kapsamı 3

2.2. Tarımda Risk Yönetimi 5

2.3. Tarımsal Sigorta Çeşitleri 8

2.3.1. Bitkisel Ürün Sigortası 8

2.3.2. Sera Sigortası 12

2.3.3. Büyükbaş Hayvan Sigortası 13

2.3.4. Küçükbaş Hayvan Sigortası 16

2.3.5. Kümes Hayvanları Hayat Sigortası 17

2.3.6. Su Ürünleri Hayat Sigortası 18

2.3.7. Arıcılık (Arı Kovan) Sigortası 20

2.3.8. İlçe Bazlı Kuraklık Verim Sigortası 21

3. DÜNYA'DA VE TÜRKİYE'DE TARIM SİGORTASI UYGULAMALARI 23

3.1. Dünya'da Tarım Sigortası Uygulamaları 23

3.1.1. Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'de Tarım Sigortası Uygulamaları 26

3.1.2. Avrupa Birliği (AB) Ülkelerinde Tarım Sigortası Uygulamaları 32

Sayfa

3.1.2.1. İspanya'da tarım sigortası uygulamaları 35
3.1.2.2. İtalya'da tarım sigortası uygulamaları 36
3.1.2.3. Fransa'da tarım sigortası uygulamaları 37
3.1.3. Diğer Bazı Ülkelerde Tarım Sigortası Uygulamaları 38
3.2. Türkiye'de Tarım Sigortası Uygulamaları ve Gelişme Süreci 41
3.2.1. Tarım Sigortaları Havuzu (TARSİM) 42
3.2.1.1. Devletin prim ve hasar desteği 46
3.2.1.2. Gönüllülük esası 46
3.2.1.3. Çiftçi kayıt sistemi 47
3.2.1.4. İşletici şirket 47
3.2.1.5. Tarım sigortasında denetim 48
3.3. Türkiye'de Tarım Sigortasının Yeri ve Önemi 48
3.4. Türkiye'de Tarım Sigortası Kanunu Öncesi Tarım Sigortası Uygulamaları . 49
3.5. Türkiye'de Tarım Sigortası Uygulamalarında Karşılaşılan Sorunlar 50
4. KALECİK KARASI ÜZÜM ÜRETİCİLERİNİN TARIM SİGORTASINA YÖNELİK YAKLAŞIMLARININ ANALİZ EDİLMESİ 51
4.1. Araştırma Bölgesi Hakkında Bilgiler 51
4.1.1. Bölgenin Nüfusu, Coğrafi Özellikleri, İklimi ve Bitki Örtüsü 51
4.1.2. Kalecik Karası Üzümünün Tarihi Gelişimi ve Yetiştiriciliği 51
4.2. Araştırmanın Amacı 53
4.3. Araştırmanın Önemi 53
4.4. Araştırmanın Evren ve Örneklemi 53
4.5. Araştırmanın Sınırlılık ve Varsayımları 54
4.6. Verilerin Toplanması 54
4.7. Verilerin Analizi ve Yöntemler 55
4.8. Araştırmanın Hipotezleri 56

Sayfa

4.9. Araştırmanın Bulguları 57
4.9.1. Bireysel Özelliklerin Oransal Dağılımları 57
4.9.1.1. Cinsiyet, medeni durum, eğitim düzeyi ve yaş durumu 58
4.9.1.2. Toplam aylık gelir durumları 60
4.9.1.3. Sosyal güvence durumu ve türü 62
4.9.1.4. Tarım dışı faaliyet durumu ve faaliyet kolu 63
4.9.1.5. Tarım dışı faaliyetten elde edilen gelir durumu 64
4.9.2. İşletme Özelliklerinin Oransal Dağılımları 64
4.9.2.1. Toplam tarım arazisi büyüklüğü 65
4.9.2.2. Kalecik Karası üzümünün toplam arazi alanı 66
4.9.2.3. Diğer bitkisel üretim faaliyet durumu 66
4.9.2.4. Diğer bitkisel üretim faaliyet türleri 67
4.9.2.5. Büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık faaliyeti durumu 68
4.9.2.6. Kalecik Karası üzümünü toplama şekli 69
4.9.2.7. Tarımsal afet zararı 69
4.9.2.8. Tarımsal afetten kaynaklanan zararın nedeni 70
4.9.2.9. Kalecik Karasının kaç yıldır yetiştirildiği 71
4.9.2.10. Kalecik Karası üzümünün kullanım amacı 71
4.9.2.11. Son 5 yıl içerisindeki zarar durumu 72
4.9.3. Bilgi Kaynaklarına Göre Oransal Dağılımları 73
4.9.3.1. Profesyonel yardım alma durumu 73
4.9.3.2. Tarımsal kredi alma durumu, tarımsal kredi kaynağı, tarımsal örgüte üyelik durumu ve üye olunan örgüt türü 74
4.9.3.3. Tarım Sigortası bilgi düzeyi 75
4.9.3.4. Tarım Sigortası bilgi süresi 76
4.9.3.5. Tarım Sigortası bilgi kaynakları 77

Sayfa

4.9.4. Tarım Sigortası Yaptıranların Tarım Sigortasına Olan Yaklaşımlarının Oransal Dağılımları 77

4.9.4.1. Poliçe türü 77

4.9.4.2. Sigortayı her yıl düzenli yaptırma durumu 78

4.9.4.3. Kalecik Karası üzümü dışında sigorta yaptırma durumu 78

4.9.4.4. Ödenmeyen hasar durumu 79

4.9.4.5 Tarım sigortası yaptırma nedenleri 79

4.9.4.6. Gelecekte tarım sigortası yaptırma durumu 80

4.9.4.7. Tarım sigortası hizmetlerin yönelik memnuniyet durumları 80

4.9.5. Tarım Sigortası Yaptırmayanların Tarım Sigortasına Olan Yaklaşımlarının Oransal Dağılımları 83

4.9.5.1. Hangi şartlarda tarım sigortası yaptırmak isteyecekleri 84

4.9.5.2. Tarım sigortası yaptırmama nedenleri 84

5. SONUÇLAR 87

KAYNAKÇA 93

ÖZGEÇMİŞ 99

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo **Sayfa**

Tablo 2.1. Bitkisel ürün sigortası'nda paket olarak ya da isteğe bağlı alınan teminatlar 9

Tablo 3.1. Tarım sigortası modelleri 25

Tablo 3.2. Bazı ülkelerde tarımsal sigorta işletmelerin kurumsal yapıları 25

Tablo 3.3. AB ülkelerinde tarım sigortası uygulamaları 34

Tablo 4.1. Anket çalışması yapılan mahalleler ve sigortalı üretici sayıları 54

Tablo 4.2. Normallik testi 56

Tablo 4.3. Güvenirlik analizi 56

Tablo 4.4. Üreticilerin cinsiyet dağılımı 58

Tablo 4.5. Üreticilerin medeni durum dağılımı 58

Tablo 4.6. Üreticilerin eğitim durumu dağılımı ve Ki-kare testi 59

Tablo 4.7. Üreticilerin yaş durumu dağılımı ve Ki-kare testi 60

Tablo 4.8. Üreticilerin toplam aylık gelir durumlarına göre dağılımı ve Ki-kare testi 61

Tablo 4.9. Üreticilerin sosyal güvence durumları ve türlerine göre dağılımı 62

Tablo 4.10. Üreticilerin tarım dışı faaliyet durumuna ve faaliyet kollarına göre dağılımı 63

Tablo 4.11. Üreticilerin tarım dışı faaliyet gelir durumu 64

Tablo 4.12. Üreticilerin sahip oldukları toplam tarım arazisi alanlarına göre dağılımı ve ki-kare testi 65

Tablo 4.13. Üreticilerin toplam Kalecik Karası üzüm alanı ve ki-kare testi 66

Tablo 4.14. Üreticilerin diğer bitkisel üretim faaliyet durumlarına göre dağılımı ve ki-kare testi 67

Tablo 4.15. Üreticilerin yapmış oldukları diğer bitkisel üretim türlerinin frekans dağılımı 68

Tablo 4.16. Üreticilerin büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık faaliyeti durumlarına göre dağılımı 69

Tablo **Sayfa**

Tablo 4.17. Üreticilerin Kalecik Karasını toplama şekline göre frekans dağılımı 69

Tablo 4.18. Üreticilerin tarımsal afetten kaynaklanan zarar durumlarına göre dağılımı ve ki-kare testi 70

Tablo 4.19. Üreticilerin tarımsal afetten kaynaklanan zarar nedenleri 70

Tablo 4.20. Üreticilerin Kalecik Karası üzümünü kaç yıldır yetiştirdiği 71

Tablo 4.21. Üreticilerin Kalecik Karasını kullanım amacına göre frekans dağılımı. 72

Tablo 4.22. Üreticilerin son 5 yıl içerisindeki zarar durumu ve ki-kare testi..... 72

Tablo 4.23. Üreticilerin profesyonel yardım alma durumlarına göre dağılımı ve ki-kare testi 73

Tablo 4.24. Üreticilerin tarımsal kredi alma durumu, tarımsal kredi kaynağı, tarımsal örgüte üyelik durumu ve üye olunan örgüt türüne göre dağılımı..... 74

Tablo 4.25. Tarım sigortası bilgi düzeyine göre dağılımı ve ki-kare testi 75

Tablo 4.26. Tarım sigortası bilgi süresine göre dağılımı..... 76

Tablo 4.27. Tarım sigortası bilgi kaynaklarına göre dağılımı 77

Tablo 4.28. Tarım sigortası yaptıran üreticilerin kestirmiş oldukları poliçe türlerine göre dağılımı 78

Tablo 4.29. Tarım sigortası yaptıran üreticilerin sigortayı her yıl düzenli yaptırma durumu 78

Tablo 4.30. Tarım sigortası yaptıran üreticilerin Kalecik Karası ürünü dışında sigorta yaptırma durumlarına göre dağılımı..... 79

Tablo 4.31. Tarım sigortası yaptıran ve zarar gören üreticilerin ödenmeyen hasar durumlarına göre dağılımı..... 79

Tablo 4.32. Tarım sigortası yaptıran üreticilerin sigorta yaptırma nedenlerine göre frekans dağılımı..... 80

Tablo 4.33. Üreticilerin gelecekte tarım sigortası yaptırıp yaptırmama durumlarına göre dağılımı 80

Tablo 4.34. Tarım sigortası yaptıran üreticilerin tarım sigortası hizmetlerine yönelik memnuniyet durumlarının frekans analizi..... 81

Tablo 4.35. Tarım sigortası hizmetlerine yönelik memnuniyet durumlarının Spearman Korelasyon testi sonucu 83

Tablo **Sayfa**

Tablo 4.36. Tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin hangi şartlarda tarım sigortası yaptırmak isteyeceklerinin dağılımı 84

Tablo 4.37. Tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin sigorta yaptırmama nedenlerine göre dağılımı 84

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil **Sayfa**

Şekil 2.1. Bitkisel ürün sigortalarında hasar tespit işlemleri ve poliçe düzenlemesi . 10

Şekil 2.2. Ürün bazında poliçe sayısı (2018 %) 11

Şekil 2.3. Ürün bazında poliçe sayısı (2019 %) 11

Şekil 2.4. Sera sigortasında poliçe düzenlenmesi ve hasar tespit işlemleri 12

Şekil 2.5. Sera sigortasında poliçe sayısı (Adet) 13

Şekil 2.6. Büyükbaş hayvan sigortasında poliçe sayısı (Adet) 15

Şekil 2.7. Ödenen hasarların nedeni (%) 15

Şekil 2.8. Küçükbaş hayvan sigortasında poliçe sayısı (Adet) 17

Şekil 2.9. Kümes hayvanları hayat sigortası (Adet) 18

Şekil 2.10. Su ürünleri hayat sigortasında poliçe düzenlenmesi 19

Şekil 2.11. Su ürünleri hayat sigortasında poliçe sayısı (Adet) 20

Şekil 2.12. Arıcılık kovan sigortasında poliçe sayısı (Adet) 21

Şekil 3.1. Dünya'da branş bazında tarım sigortaları (2011) 26

Şekil 3.2. ABD ve diğer bazı ülkelerde tarım sigortası primlerinin dağılımı (2011) 31

Şekil 3.3. TARSİM kurumsal yapısı 44

Şekil 3.4. Tarım sigortaları havuz işletmesi A. Ş. (İşletici şirket) 48

SİMGELER VE KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Simgeler	**Açıklamalar**
Ö	: Özel Sigorta
D	: Kamu Prim Desteği
N	: Sayı
G	: Gözlenen Değer
B	: Beklenen Değer
H	: Hipotez
p	: Anlamlılık Değeri
r	: Korelasyon

Kısaltmalar	**Açıklamalar**
AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AKS	: Arıcılık Kayıt Sistemi
ÇKS	: Çiftçi Kayıt Sistemi
FCICI	: Federal Ürün Sigorta Şirketi
MPCI	: Birden Çok Ürüne Dayalı Ürün Sigortası
SPSS	: Statistical Package for the Social Sciences
TARSİM	: Tarım Sigortaları Havuzu
OTP	: Ortak Tarım Politikası
UNCTAD	: Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı
CCS	: Sigortalar Tanzim Konsorsiyumu (Consorcio de Compensacion de Seguros)
ENESA	: Tarım Sigortaları Devlet Kurumu (Enesa-Entidad Estatal de Seguros Agrarios)
FRR	: Risk Reasürans Fonu (Financial Risk and Regulations)
BDRA	: Tarımsal Riskler Veri Tabanı
FNGCA	: Ulusal Yatırım Fonu (Le Fonds national de Garantie des Calamités Agricoles)

1. GİRİŞ

Tarım sektörü, tüm dünyada gıdaya olan ihtiyacın devamlı olması ve giderek artması nedeniyle önem arz eden bir sektördür. Ekonomik ve sosyal açıdan da büyük bir misyona sahiptir.

Tarımın insana sağladığı katkıların işlevsel olarak yerine getirilebilmesi için tarımsal üretimi tehdit eden risklerin iyi yönetilmesi gerekir. Önemli bir ekonomik faaliyet olarak kabul edilen tarım sektöründe, üretici kendi yöntemlerine göre önlemler alsa da, teknolojik olanaklardan faydalansa da öngörülemeyen riskler söz konusu olmaktadır. Çünkü doğal risk olarak adlandırdığımız öngörülemeyen riskler kontrol altında tutulamayan risklerdir. Bu nedenle teknolojik olanaklar ve üreticilerin kendi yöntemleri saf dışı kalmaktadır. Risklerin ve belirsizliklerin minumum düzeye indirilmesi, üreticilerin sürdürülebilir tarımsal faaliyetler gerçekleştirmesi için bir güvence unsuru olan tarım sigortası ortaya çıkmıştır.

Tarım sigortası, tarım kapsamında ürün ve hayvanlarda meydana gelen bir hasar olması durumunda zararların tazmin edileceğinin güvenini veren bir mekanizmadır (Altınözü, 2007). Don, dolu, kuraklık, sel gibi doğal risklerle karşı karşıya kalındığı zaman üretici maddi ve manevi kayıplara uğramaktadır. Dolayısıyla tarım sigortası, zararlarının en aza indirilmesi ve üreticinin tarımsal üretim faaliyetinden uzaklaşmaması için önemli bir güvence unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tarım sigortaları kanunun 14 Haziran 2005'de yürürlüğe girmesinin ardından Türkiye'de tarım sigortalarının işleyişi, 16 sigorta şirketinin kurduğu üst şirket olan Tarım Sigortaları Havuz Sistemi (TARSİM) tarafından yürütülmüştür (Çetin, 2007, s. 30). Bahsedilen kanun çerçevesinde yürütülen tarım sigortasında, ''Tarım kapsamına giren bitkiler, bitkisel ürünler, seralar, tarım alet ve makineleri ile çiftlik hayvanları'' maruz kaldığı her türlü zarar ve risk karşısında TARSİM tarafından teminat altına alınmıştır (Resmi Gazete, 2005). Bu çalışmada, Ankara ili Kalecik ilçesinde tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan Kalecik Karası üzüm üreticileri ile yüz yüze görüşülerek, yapılan anketlerden çıkan sonuçlar doğrultusunda tarım sigortasına yönelik yaklaşımlar ortaya konulmuştur. Kalecik Karası üzümü, Anadolu'nun en değerli ve en eski üzüm çeşitlerinden biri olması sebebiyle önemli bir yere sahiptir. Ayrıca Kalecik ilçesinin ekonomik gelir kaynağı ve coğrafi markasıdır. Önemli bir

ihraç ürünü olarak kabul görmesinin yanı sıra, şaraplık kullanımının yaygın olması sebebiyle de yurt içi ve yurt dışında değerli bir ürün olarak görülmektedir. Dolayısıyla, geçmişten günümüze uzanan bu süreçte varlığını korumaya çalışan Kalecik Karası üzümünün unutulmaması, hala üretimini devam ettirebilmesi ve tanınması için bu çalışma ortaya konulmuştur.

Araştırma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, tarımın ve tarım sigortasının kapsamı, tarımda risk yönetimi ve tarımsal sigorta çeşitleri sunulmuştur. İkinci bölümde, Dünya'da ve Türkiye'de tarım sigortası uygulamalarından bahsedilmiştir. Üçüncü bölümde ise, araştırmanın amacı, önemi, evren ve örneklemi, sınırlılık ve varsayımları açıklanmıştır. Ayrıca araştırmada kullanılan materyal ve metot ile araştırma bulgularına yer verilmiştir. Kalecik Karası üzüm üreticisinin tarım sigortasına yönelik yaklaşımlarının analiz edildiği çalışmada anket verileri Ki-kare testi ve Spearman Korelasyon test yöntemi ile analiz edilmiştir. Yapılan analiz sonuçları ışığında, sorunlara ilişkin çözüm önerilerine yer verilmiştir.

2. TARIMIN VE TARIM SİGORTASININ KAPSAMI, TARIMDA RİSK YÖNETİMİ VE TARIMSAL SİGORTA ÇEŞİTLERİ

2.1. Tarımın ve Tarım Sigortasının Kapsamı

Tarım, tüm dünyada fizyolojik bir gereksinim olan beslenmeyi sağlaması, tarımsal faaliyette bulunan üreticiler için ekonomik gelir kaynağı olması ve istihdam sağlaması sebebiyle önemli bir sektördür. Bunun yanı sıra, iklim koşullarına bağlı üretim yapıldığı için stratejik bir işleve sahiptir. Genel ekonomi içerisinde tarım sektörü, gıda gereksinimini karşılaması, milli gelire ve istihdama katkı sağlaması, sanayi sektörüne ham madde sağlayarak talep oluşturması, nüfusun belli bir kesiminin ekonomik gelir kaynağı olması, dışa bağımlılığın önlenmesi gibi başlıca sebeplerle stratejik görevini sürdürmeye devam etmektedir (TARSİM Faaliyet Raporu, 2018, s. 8).

Ayrıca tarım, bitkisel üretimin yanı sıra hayvansal ürünlerin üretimi ya da bu ürünlerin daha değerli hale getirilmesine yönelik her türlü ekonomik faaliyeti kapsayan bir sektör olarak değerlendirilmektedir (Erkuş, Bülbül, Kıral, Açıl ve Demirci, 1995, s. 1-2). Bu ekonomik faaliyet gerçekleştirilirken birçok teknolojik yenilik kullanılıyor olsa da, günümüzün en büyük çevresel tehditlerinden biri olan iklim koşulları tarımı son derece etkilemektedir (Dellal, McCarl ve Butt, 2011, s. 375). Tarım sektörünü etkileyen bir başka unsur da teknolojinin hızla ilerlemesidir. Bu anlamda tarımda inovasyon ile sürdürülebilir teknolojiler kullanılarak akıllı tarım adı altında uygulamalar yapılmaktadır. Akıllı tarım olarak adlandırdığımız tanım, tarımda yenilikçi teknolojileri kullanarak tarımsal verimliliği artırmayı hedefleyen, kaynakları optimal kullanarak ve bilgisayar teknolojileri ile klasik üretimden vazgeçerek tarımda yeni fırsatları sunmayı gerektiren bir tekniktir. Akıllı tarım uygulamalarında, bulut depolama, yapay zeka, robotik teknolojiler ve dronlar kullanılabilmektedir. Dronla ilaçlama ve kontrol, erken uyarı sistemi ile tarımsal süreç yönetilmektedir. Bu yöntemle tarımsal kayıpların azalması sağlanırken veri akışı ve tarımsal verimlilik de sağlanmaktadır. Dijital tarım, daha çok AB ülkeleri ve ABD gibi gelişmiş ülkelerde önem kazanmıştır (Türkiye'de Akıllı Tarımın Mevcut Durum Raporu, 2019, s. 6 ve 7).

Tüm teknolojik olanakların yanı sıra tarım sektöründe üreticiler, kendi yöntemlerine göre de önlemler almaktadır ve bu önlemler yeterli olmamaktadır. Çünkü doğal risk olarak tanımladığımız riskler üreticilerin kontrolü altında olmayan risklerdir. Bu

nedenle üreticiler risk ve belirsizliklerinin minimum düzeye indirilmesi amacıyla tarım sigortasına ihtiyaç duymaktadır (İrven, 2019, s. 4-5). Zararların tazmin edilmesini sağlamak amacıyla bir sigorta mekanizmasının olması gerektiği düşünülerek, bu maksatla 14.06.2005 tarihli 5363 sayılı "Tarım Sigortaları Kanunu" çıkarılmıştır (Kaya, 2015, s. 461). Tarım sigortası; çiftçilerin ürün ve hayvanlarında, afetler, hastalıklar ve kazalar sonucunda meydana gelebilecek zarar ve kayıpları güvence altına alan bir sigorta sistemidir. Risk ve belirsizlikler sonucunda meydana gelen her türlü hasar karşısında etkin bir sistem olarak faaliyet gösterir (Altınözü, 2007, s. 53). Hayvan sigortasında amaç, hayvan sermayesinde çeşitli sebeplerden ötürü meydana gelen zararların tazmin edilmesi ile hayvan sermayesinin korunmasıdır. Bunun yanı sıra tarımsal üretimde kullanılan tarımsal alet ve makinalar; kaza, hırsızlık, yangın, patlama gibi çeşitli risklerle karşı karşıya kalabilmektedir. Bu nedenle tarım sigortası kapsamında tarımsal alet ve makinalarda oluşabilecek zararlar da sigortalanmaktadır (Çetin, 2007, s. 10). Dolayısıyla, tarım sigortası kapsamına tarımla ilgili mal ve can unsurlarını içeren her türlü sigorta dâhil edilmektedir. Don, sel, kuraklık, dolu gibi doğal riskler sonucunda bölgede yaşayan tarımsal nüfus maddi, manevi refah kaybına uğrayacaktır. Fakat tarım sigortasıyla tarımsal varlıklarını güvence altına alan üreticiler risklerle karşı karşıya kaldıkları zaman üretim faaliyetlerini engelleyecek unsurları kaldırmış olacakları için istekli ve güvenli bir biçimde üretim yapmaya devam edeceklerdir. Dolayısıyla, tarım sigortası tarım sektörünün sağlıklı bir şekilde gelişmesi ve üretimin sürdürülebilmesi için önemli bir işleve sahiptir (Özgür, 2019, s. 105-106).

Tarım sigortaları geniş kapsamlı olarak ele alındığında can ve mal sigortaları olarak iki grupta incelenebilir:

1) <u>Tarımda Mal Sigortaları</u>

- Ürün sigortası
- Tek riske karşı ürün sigortası
- Bir veya birkaç riske karşı ürün sigortası
- Tüm risklere karşı (allrisk) ürün sigortası
- Çiftlik hayvanları sigortası

- Alet ve makinelerin sigortası
- Tesislerin ve barınakların sigortası

2) Tarımda Can Sigortası

- Çiftçi ve ailesinin sigortası
- Üretimdeki diğer şahısların sigortası

Tarım sigortaları ile ilgili çeşitli sınıflandırmalar yapılmakta olup, bu sınıflandırmalar ülkeden ülkeye, sektörden sektöre göre değişmektedir. Can ve mal sigortalarının her ikisi de tarım sigortaları kapsamında değerlendirilmektedir (Barış, 2007, s. 22 ve 23).

Tüm bu bilgiler kapsamında, teknolojik yöntemlerden yararlanarak tarım ürününde meydana gelebilecek riskleri azaltmak ya da ortadan kaldırmak mümkün olmamaktadır. Üründe meydana gelebilecek hasar kaybı ve ek harcamalar sebebiyle üreticiler gelir kaybına uğramaktadır. Bu nedenle, tarım sigortası ile tarımsal risk kurumsal bir çerçeve kapsamında değerlendirilerek tam olarak hasar bertaraf edilemese de hasar kayıplarının önüne geçmek mümkün olmaktadır. Sigorta şirketleri ve üreticilerin karşılıklı bir paylaşım sistemi olarak kullandıkları sigorta, riskin gerçekleşmesi durumunda belirli bir oranda zararların tazmin yükümlülüğünü ve telafisini sağlar. Böylece üreticilerin ekonomik anlamda gelir kayıpları önlenmiş olur ve üretimde sürdürülebilirlik sağlanır. Tarımsal sürdürülebilirliğin devam etmesi için önemli bir işleve sahip olan tarım sigortası ile üretilen ürünler güvence altına alınarak korunmaktadır. Aksi halde, her yıl iklim koşullarının olumsuzlukları (don, dolu vs.) sebebiyle üründe zarar meydana gelmesi üreticiyi ekonomik anlamda olumsuz etkileyeceği için tarım dışı gelir yapmaya yöneltecek hatta zamanla tarımdan uzaklaşıp göç etmelerine neden olacaktır.

2.2. Tarımda Risk Yönetimi

Risk, ortaya çıkması muhtemel olan herhangi bir tehlikenin kıymette zarar oluşturma olasılığıdır. Sigorta literatüründe zarar verici olayların gerçekleşme olasılığı ‘‘riziko’’ olarak ifade edilmektedir. Riskin olduğu her yerde belirsizlik vardır (Karaman, 2015, s. 19-21). Riskin gerçekleşme olasılığı istatistiksel yöntemlerle ve belirli bir olasılıkla tahmin edilebilmektedir; belirsizlik de ise; gelecekte meydana gelme olasılığı istatistiksel yöntemlerle önceden tahmin edilemez. Tarımsal üretim faaliyetini

gerçekleştiren üreticiler, ölüm, hastalık, yaşlılık ve kazaya bağlı olarak çeşitli risklerle karşılaşmaktadır. Kuraklık, sel, don, yangın, hastalık, zararlı böceklerin ürünleri tahrip etmesi gibi olaylar ise tarımsal üretimde belirsizliğe sebep olan başlıca olaylar olarak bilinmektedir. Bunlar önceden tahmin edilemeyen riskler olarak tanımlanır (İnan, 1998, s. 12). Risk ve belirsizlik, tarım işletmelerinde bitkilerin, hayvanların ve insanların yaşamlarını olumsuz etkilemektedir ve ayrıca tarımsal üretimde dalgalanmalara neden olmaktadır. Dalgalanmalarda tarımsal gelirde istikrarsızlığına yol açmaktadır (Çetin, 2007, s. 15).

Tarım sektöründe risk diğer sektörlere nazaran oldukça fazladır. Çünkü tarımsal faaliyetler, iklim özelliklerine ve doğal koşullara bağlı olarak değişiklik göstermektedir. Doğal risk olarak adlandırılan kontrol altında olmayan riskler karşısında üreticiler önlemler almakta, risk öncesi ve risk sonrası tarımsal üretim faaliyetlerini kontrol altında tutmak istemektedir.

Meteorolojik risk olarak adlandırılan dolu, don, kuraklık, fırtına, hastalık, sel gibi faktörler ürün veriminde yıldan yıla farklılıklara neden olmaktadır (Çetin, 2007, s. 59). Türkiye'de ''ortalama yıllık yağış miktarı 585,1 mm'' (Meteoroloji Genel Müdürlüğü, 2020) olmasına rağmen yağış miktarının düzensiz olmasından dolayı birçok bölge su sıkıntısı ve kuraklık yaşamaktadır. Dolayısıyla kuraklık, tarım sektörü başta olmak üzere hayvancılık, ormancılık, balıkçılık ve ilgili diğer sektörlerde büyük oranda ekonomik etkiler yapmaktadır (Meteoroloji Genel Müdürlüğü, 2007, s. 2-3). Aynı şekilde don, dolu, fırtına gibi meteorolojik riskler tarım sektörü başta olmak üzere diğer sektörlere etki yaparak üretim faaliyetlerini etkilemektedir. Tüm bu olası tehlikelere karşı riski yönetebilmek adına en etkili mekanizmanın devreye sokulması gerekmektedir.

Tarımsal üretimde, finansman, üretim, teknoloji, ekonomi ve iklim koşullarından kaynaklanan risk ve belirsizlikler mevcuttur. Bitkiler için ihtiyaç duyulan zamanda yağışın olmaması, ürün fiyatlarında dengesizlik, iş gücü yetersizliği, devlet politikalarındaki değişiklikler gibi faktörler risk ve belirsizliğe neden olan örnekler olarak verilebilir (Akçaöz ve Demir, 2001, s. 107-108). Bunun yanı sıra insan kaynaklı risklerde mevcuttur. İşletme sahibinin hastalık, sakatlık, yaralanma, ölüm gibi olumsuz durumlarla karşılaşması ve çalışanlardan kaynaklı riskler insan kaynaklı riskleri oluşturmaktadır. Risklerin kontrolü ve yönetimi için insan kaynağını iyi yönetmek, iş

gücü planlaması yapmak, ücret politikası geliştirmek gibi faktörler önem arz etmektedir (Akçaöz ve Özkan, 2002, s. 78). Fiyat dalgalanmaları, beklenmeyen zararlar; tarımda ekonomik riski, teknolojik değişimdeki riskler de sosyal riski ifade etmektedir. Dolayısıyla tarımda risk ve belirsizlik kaynakları çok sayıda ve çeşitlidir. Bütünsel bir yaklaşımla riski yönetmek gerekmektedir.

Riskin yönetilmesindeki en temel strateji, olumsuz bir sonuç olasılığını azaltmayı amaçlamaktır. Bunu da uygun üretim teknolojisini seçerek yapabilirler. Örneğin; kuraklıktan kaynaklanan verim kaybı olasılığını azaltmak için çiftçiler kuraklığa dayanıklı ekin çeşitleri ekebilir veya sulama tesislerine yatırım yapabilirler. İkinci bir seçenek ise riski azaltmaya yönelik olarak çeşitlilik yaklaşımını benimsemektir. Tarımsal üretimde farklı risk modellerine sahip çeşitli malların eş zamanlı üretimi, doğal faktörlerden kaynaklanan riski azaltabilir. Tarım ve tarım dışı farklı gelir kaynaklarını birleştirmek hane halkının ekonomik gelir durumunu kolaylaştırabilir (Tangermann, 2011, s. 5)

Risk yönetim araçları, teknik araçlar ve mali araçlar olarak sınıflandırmaya tabi tutulmaktadır. Teknik önlemler ilaçlama ve aşılama gibi yöntemler olup tarım teknolojileri ile de kullanılarak bazı hava olaylarına karşı tarımsal ürünler korunabilmektedir. Diğer taraftan türev sözleşmeleri ve ortak fon oluşturma gibi mali yöntemler gelişmiş ülkelerdeki üreticiler için geçerli olan bir yöntemdir. Zira bir ülkenin ekonomik alt yapısının ve eğitim seviyesinin varlığını zorunlu kılar. Fakat sel, kuraklık başta olmak üzere risk teşkil eden meteorolojik risklere karşı risk yönetim araçları yetersiz kalmaktadır. Bu durumda en yenilikçi olan ve kabul gören seçenek tarım sigortası yaptırmaktır. Tarım sigortası risk yönetim araçları içerisinde en işlevsel olandır (Tekin, 2015, s. 8).

Riskin sigortalanması, sigortaların kapsadığı riskler bakımından çeşitlilik gösterir. Bitkisel ürünler, hayvanlar, tarımsal yapılar, tarım alet ve makinaları çeşitli tehlikelere karşı sigortalanabilir. Beklenmedik zamanlarda ve boyutlarda ortaya çıkan risklerin olumsuz etkisinin minimum düzeye indirilmesi ve üreticinin korunması bakımından tarım sigortası önem teşkil etmektedir (Erkuş, Bülbül, Kıral, Açıl ve Demirci, 1995, s. 267-269).

Bu kapsamda tarımsal faaliyetlerde, üreticiden kaynaklı ya da üreticinin kontrolü dışında riskler meydana gelmektedir. Ön görülemeyen durumların olması (doğal

afetler gibi) üreticiyi stres altında bırakarak, ekonomik gelir endişesine düşürmektedir. Gelir kaynağı sadece tarımsal faaliyetler olan üreticiler, risklerle karşı karşıya kaldıklarında riskin iyi yönetilmemesine bağlı olarak ekonomik sıkıntılar yaşamaktadır. Bu durumda, zararların en aza indirilmesi, riskin yönetilmesi ve kontrollü olarak tarımın gerçekleştirilmesi için tarımsal ürünlerin sigortalanması makul görülmektedir.

2.3. Tarımsal Sigorta Çeşitleri

Tarımsal sigorta çeşitlerini, bitkisel ürün sigortası, sera sigortası, büyükbaş hayvan sigortası, küçükbaş hayvan sigortası, kümes hayvanları hayat sigortası, su ürünleri hayat sigortası, arıcılık (arı kovan) sigortası ve ilçe bazlı kuraklık verim sigortası olarak sınıflandırmak mümkündür (TARSİM, 2020). Bunlar, Türkiye'de TARSİM tarafından sunulan Devlet Destekli Tarım Sigortası çeşitleridir. Tarım Sigortaları Havuzunun (TARSİM) sigorta türlerine göre sınıflandırdığı ürün ve hayvanlara ilişkin olarak, bu kapsamdaki rizikoların gerçekleşmesi durumunda bunlara ilişkin teminatlar Tarım Sigortaları Havuzu Yönetim Kurulu teklifi üzerine Bakanlar kurulunca belirlenmektedir (Çiftçi, 2014, s. 532).

2.3.1. Bitkisel Ürün Sigortası

Bitkisel ürün sigortasının teminat kapsamındaki risk ve unsurları, ürünleri aşağıdaki Tablo 2.1'de verilmiştir. Bitkisel ürün sigortasında poliçenin düzenlenebilmesi için çiftçinin o yıla ait Çiftçi Kayıt Sistemi (ÇKS) kaydının güncel olması gerekmektedir.

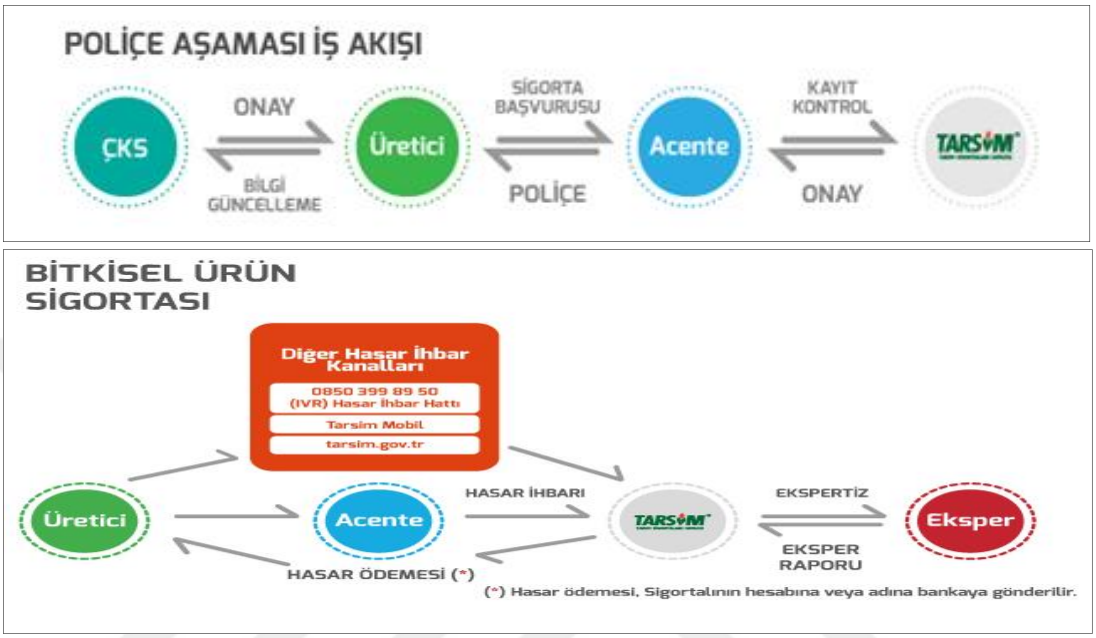
		TEMİNAT KAPSAMINDAKİ RİSKLER VE UNSURLAR	TEMİNAT KAPSAMINDAKİ ÜRÜNLER	ŞARTLAR
BİTKİSEL ÜRÜN SİGORTASI	PAKET OLARAK ALINAN TEMİNATLAR	Dolu, Fırtına Hortum, Yangın Deprem, Heyelan Sel ve Su Baskını	Fideler Yaş Sebzeler Yaş Meyveler Tarla Ürünleri Kesme Çiçekler	ÇKS Kaydının Güncel Olması
		Dolu Riskinin Neden Olduğu Kalite Kaybı	Yaş Sebzeler Yaş Meyveler, Kesme Çiçekler	
	İSTEĞE BAĞLI	Don	Yaş Meyveler	
		Ürün Sap Kısmı	Buğday, Arpa, Yulaf, Çavdar, Triptikle ve Bu ürünlerin Sertifikalı Tohumlukları	
		Dolu Ağı ve Örtü Sistemleri	Meyve Bahçeleri ve Bağlar	
		Yaban Domuzu Zararı	Tarla Ürünleri Sebzeler, Çilek	
		Yağmur	Kiraz	
		Üzüm Bağlarında Asma Yaprağı	Üzüm	
		Destek (Telli Terbiye) Sistemleri	Üzüm (Sofralık), Üzüm (Kurutmalık), Üzüm (Şaraplık), Ahududu, Böğürtlen, Dut, Kivi, Elma, Armut, Ayva, Nektarın, Şeftali, Erik, Kayısı, Kiraz, Vişne	

Tablo 2.1. Bitkisel ürün sigortası'nda paket olarak ya da isteğe bağlı alınan teminatlar
Kaynak: www.tarsim.gov.tr

5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanunun 12'nci maddesine göre, ''Bitkiler, bitkisel ürünler, seralar, tarımsal yapılar, tarım alet ve makineleri ile kuraklık, don, dolu, yangın, sel, su baskını, hortum, fırtına, deprem ve hayvan hastalıklarının sebep olacağı zararlar'' bitkisel ürün sigortası kapsamında güvence altına alınmaktadır (Resmi Gazete, 2005).

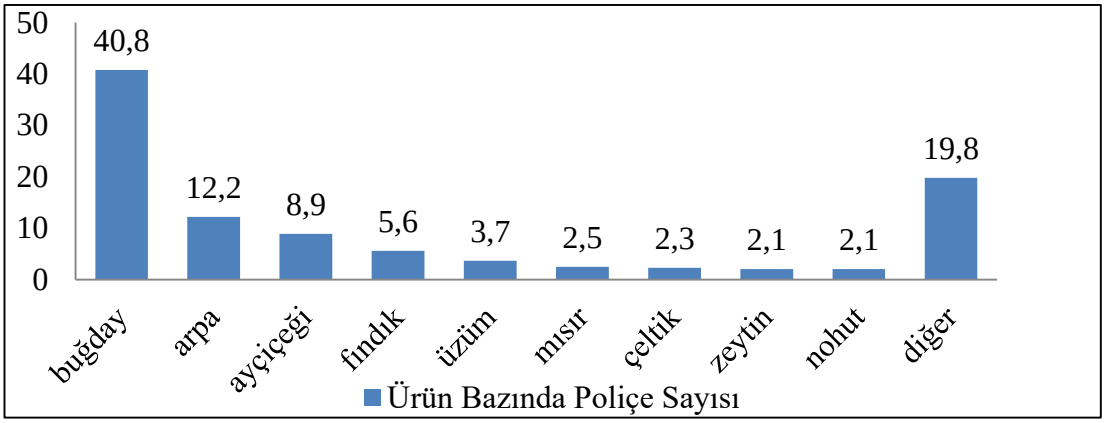
Dolu, don, hortum, yangın, sel, su baskını, heyelan ve deprem risklerinden kaynaklanan her türlü zarar ve muhtemel kayıplara karşı meyveler bitkisel ürün sigortası kapsamında sigortalanmaktadır. İsteğe bağlı olarak ise, meyve ağaçları, asmalar ve asmaların fidanları yine aynı risklerine karşı güvence altına alınabilmektedir. Bitkisel ürün sigortası kapsamında, tarla ürünleri, sebzeler ve kesme çiçekler, dolu, fırtına, hortum, yangın, heyelan ve deprem ile sel ve su baskını risklerinin neden olduğu miktar kayıplarına karşı sigortalanabilmektedir. Yaş sebze ve

kesme çiçekler ise dolu riskinin neden olduğu kalite kaybına karşı güvence altına alınabilmektedir. Yaban domuzunun sebep olduğu miktar kayıplarına karşı isteğe bağlı olarak tarla ürünlerinde, sebzelerde, fidanlarda, çilek ürününde sigorta yapılabilmektedir.

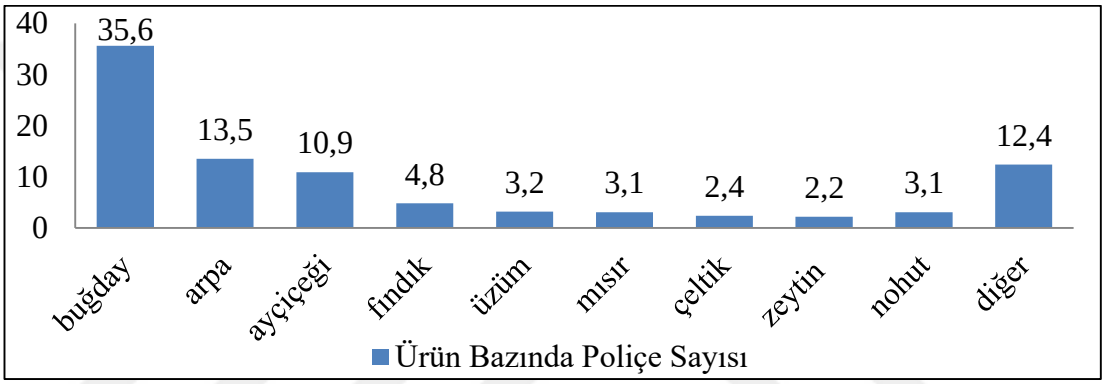
Şekil 2.1. Bitkisel ürün sigortalarında hasar tespit işlemleri ve poliçe düzenlemesi
Kaynak: www.tarsim.gov.tr

Şekil 2.1' de bitkisel ürün sigortalarında poliçe düzenleme ve hasar tespit işlemleri verilmiştir. Bu çerçevede poliçe süreci için, çiftçinin öncelikle o yıla ait Çiftçi Kayıt Sistemi (ÇKS) kaydının güncel olması gerekmektedir. Çiftçi Kayıt Sistemi güncellenmiş olan üretici daha sonra sigorta acentesine başvurarak poliçe işlemlerini gerçekleştirmektedir. Devlet Destekli Bitkisel Ürün Sigortası Genel Şartlar ile Tarife ve Talimatlar doğrultusunda acente, sistemde poliçeyi oluşturmaktadır. İki nüsha halinde düzenlenen poliçenin biri sigorta ettirene verilirken, diğer nüshasını acente almaktadır. Hasar işlemleri için ise, bitkisel ürün sigortası kapsamında riskin gerçekleşme durumunda sigortalı ya da sigorta ettiren don olayları için riskin gerçekleşmesinden itibaren 10 gün içerisinde diğer hasarlarda 15 gün içerisinde acenteler ya da TARSİM kanalları aracılığıyla hasar ihbarında bulunabilmektedir. Hasar tespit işlemleri, Tarım Sigortaları Havuzu (TARSİM) tarafından görevlendirilen eksperler tarafından yapılmaktadır. Kesinleşen tazminat miktarları, en geç 30 gün içerisinde yine Tarım Sigortaları Havuzu (TARSİM) tarafından sigortalıya, banka kanalı aracılığıyla ödenmektedir (TARSİM, 2020).

Şekil 2.2. Ürün bazında poliçe sayısı (2018 %)

Kaynak: 2018 TARSİM Faaliyet Raporu

Şekil 2.3. Ürün bazında poliçe sayısı (2019 %)

Kaynak: 2019 TARSİM Faaliyet Raporu

Şekil 2.2'de 2018 yılına ait ürün bazında poliçe sayısı yüzdelik dilim olarak verilmiştir. Bu verilere göre, buğday %40,8 ile en fazla poliçe sayısına sahip olan üründür. Yani bitkisel ürün sigortası kapsamında 2018 yılı için en çok sigorta yaptırılan ürün buğday olmuştur. Buğdayın ardından sırasıyla arpa, ayçiçeği, fındık, üzüm, mısır, çeltik ve zeytin ve nohut sigorta yaptırılan diğer ürünlerdir.

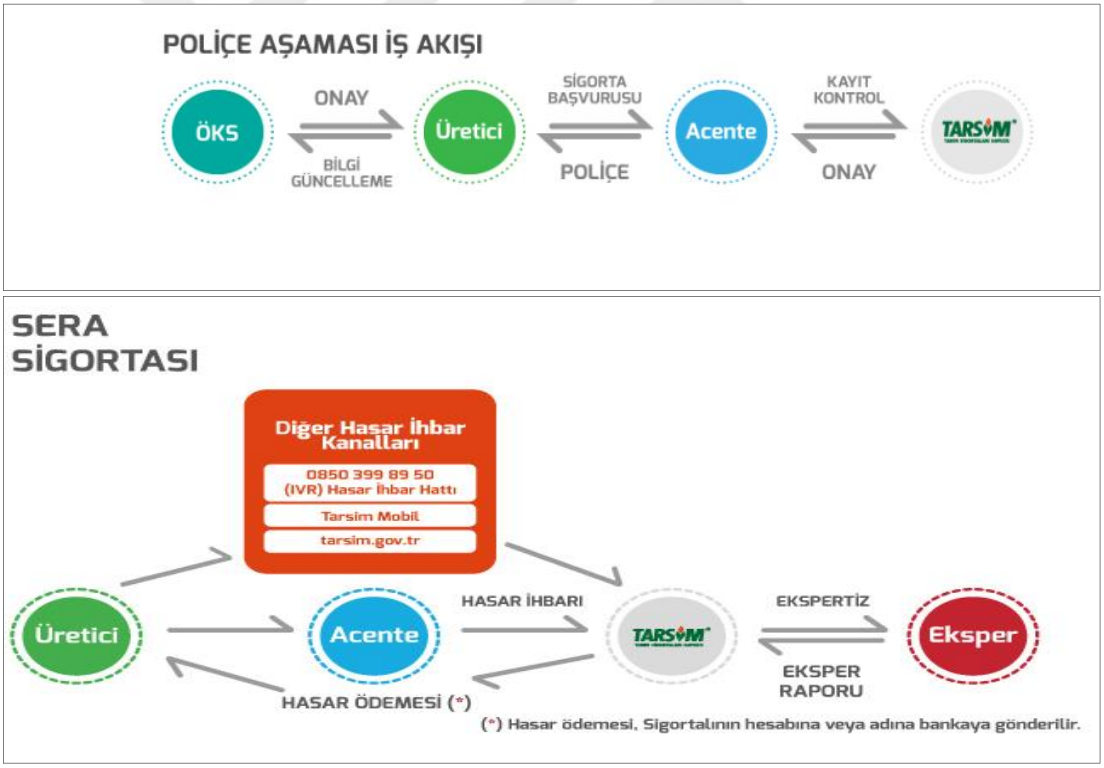
Şekil 2.3'te ise 2019 yılına ait ürün bazında poliçe sayısı verilmiştir. Bu verilerden yola çıkarak, yine en çok sigorta yaptırılan ürün buğday olmuştur. Fakat 2018 yılından 2019 yılına %3,3'lük bir düşüş vardır. 2019 yılında da buğday zirveyi koruyarak en çok poliçe sayısına sahip olan ürün olarak kalmıştır. Yine buğdayın ardından arpa, ayçiçeği, fındık, üzüm, mısır, çeltik, zeytin ve nohut ürünleri en çok sigorta yaptırılan ürünlerdir.

2018 TARSİM Faaliyet Raporuna göre, ödenen hasarların nedeni olarak, %61,7 dolu, %28,4 don, %1,8 sel ve su baskını, %5,5 fırtına, %4,4 ise diğer riskler belirtilmiştir.

2019 TARSİM Faaliyet Raporuna göre ise, %54,7 dolu, %29,3 don, %8,4 sel ve su baskını, %3,9 fırtına ve %3,7 ise diğer riskler belirtilmiştir.

2.3.2. Sera Sigortası

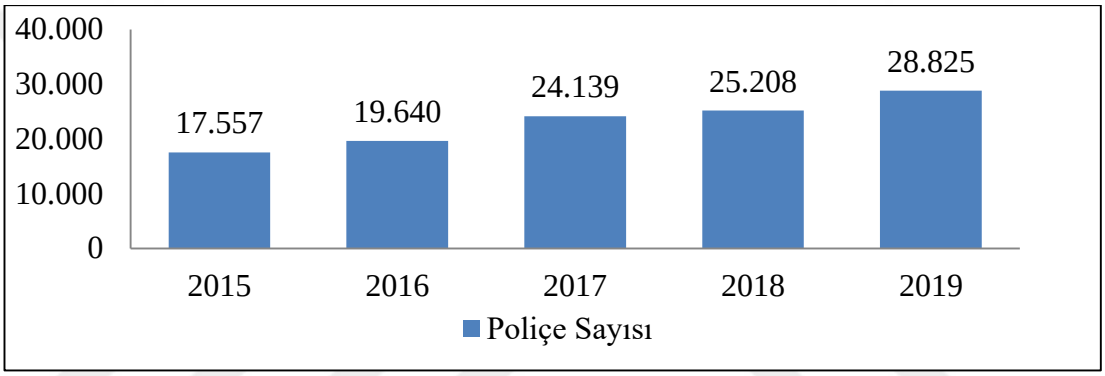
Seraların, dolu veya dona karşı ek olarak yangın, fırtına, hortum riskleri sebebiyle meydana gelebilecek fiziki zararlarının yanı sıra, seralarda yetiştirilen ürünlerin miktarlarında, söz konusu risklere bağlı olarak ortaya çıkan hasarları, poliçedeki sigorta bedeline kadar temin eden sigortadır. Bu sigorta ile 5363 sayılı tarım sigortaları kanunun 12. Maddesine göre bakanlar kurulu kararı ile kapsama alınacak risklerin, Kontrollü Örtü Altı Kayıt Sistemine (Çiftçi Kayıt Sistemi) kayıt olmalarına bağlı olarak zararları teminat kapsamına alınmaktadır (Kaya, 2015, s. 462-465). Örtü kayıt sistemi, seralar için Çiftçi Kayıt Sistemine uyumlu olarak çalışan bir kayıt sistemidir (Sevim, 2010, s. 78).

Şekil 2.4. Sera sigortasında poliçe düzenlenmesi ve hasar tespit işlemleri
Kaynak: www.tarsim.gov.tr

Şekil 2.4'te gösterildiği gibi sera sigortasında, çiftçiye poliçe düzenlenebilmesi için öncelikle çiftçi kayıt sistemine bağlı olan Kontrollü Örtü Kayıt Sistemine kayıt yapılması gerekmektedir. Bilgileri güncel olan çiftçi, ürününü sigortalatmak için

TARSİM'e üye sigorta şirketine ya da acentesine başvurabilmektedir. Yapılan risk değerlendirilmesi neticesinde, kapsama alınacak riskler dahilinde olup olmadığına bakılarak ve belirlenerek sisteme kayıt edilmektedir. Devlet Destekli Sera Sigortası Genel Şartlar ile Tarife ve Talimatlar doğrultusunda acente sistemde poliçeyi oluşturur. İki nüsha halinde düzenlenen poliçenin biri sigorta ettirene verilir diğer nüshasını acente alır. Hasar tespit işlemlerinde ise; sera sigortasında teminat kapsamında değerlendirilecek riskin gerçekleşmesi durumunda sigorta ettiren riski öğrendiği tarihten itibaren en geç 24 saat içerisinde TARSİM kanalları aracılığıyla hasar ihbarında bulunur. En geç 30 gün içerisinde de kesinleşmiş tazminat tutarları sigortalıya banka aracılığıyla ödenir (TARSİM, 2020).

Şekil 2.5. Sera sigortasında poliçe sayısı (Adet)

Kaynak: 2019 TARSİM Faaliyet Raporu

Şekil 2.5'de, 2015-2019 dönemine ait sera sigortasındaki poliçe sayısı (adet) verilmiştir. Yıllar itibariyle verilen poliçe sayısında artış söz konusudur. Bu bağlamda sera sigortasındaki poliçe sayısı 28.825 adet ile en çok 2019 yılındadır.

2.3.3. Büyükbaş Hayvan Sigortası

Hayvancılık sektörü, başta insan olmak üzere, hayvan ve çevre sağlığını direkt olarak ilgilendiren sektörlerin başında gelmektedir. Ek olarak, hayvancılığın beslenmedeki rolü sebebiyle üretimden tüketime kadar çok daha bilinçli, bilgili ve hassas sağlık hizmetlerini gerektirmektedir. Büyük bir sektör olarak ele alınan hayvancılık, içerisinde büyükbaş hayvanları, küçükbaş hayvanları, kanatlıları ve su ürünlerini barındırmaktadır. Genel çerçevede insan ve hayvan sağlığı sebebiyle çok daha detaylı riskleri içermektedir. Bunun için koruma ve tedbir adına sigorta alternatif bir mekanizmadır (Dinler, 2000, s. 1122 ve 1123).

Hayvanlar da tıpkı insanlar gibi canlı bir varlıktır ve kaza, ölüm, hastalık gibi muhtemel risklere sahiptir. Dolayıyla, ön görülemez rizikolara karşı tedbir anlamında sigorta etkin bir seçenektir.

2019 yılında, çeşitli sebeplerden ötürü 360 bine yakın hasar ihbarı alınmıştır. Hayvan sigortalarında en çok zorunlu kesim ve ölüm nedeniyle ihbarlar olmuştur (Hürriyet Gazetesi, 2019).

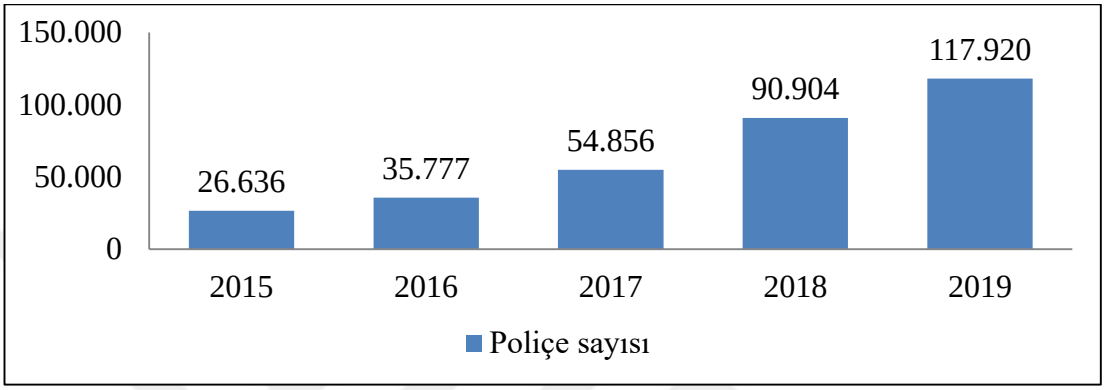
Hayvan sigortasına bağlı olarak büyükbaş hayvan sigortası kapsamında, Tarım ve Orman Bakanlığının kayıt sistemine kayıtlı olan erkek ve dişi sığırlar ile mandalar;

- Her türlü hayvan hastalıkları, gebelik, doğum, cerrahi müdahale,
- Hastalık, kaza, vahşi hayvan saldırısı, yılan ve böcek sokması,
- Her türlü doğal afetler, güneş çarpmaları, yangın ve infilak, yavru atma ve yavru ölümü, zehirli otlara bağlı zehirlenmeler sebebiyle meydana gelen ölümler ve zorunlu kesimler,
- İsteğe bağlı olarak, hırsızlık, terör, şap ve ek olarak bulaşıcı hastalıklar teminat kapsamına alınabilir. Şap ve ek hastalıklar teminatları için işletmedeki sigortalanabilir nitelikteki tüm hayvanların sigortalanması şartı aranmaktadır. Şap teminatının alınabilmesi için işletmelerin, hastalıklardan arilik belgesine sahip ve biyo güvenlik önlemleri almış olması gerekmektedir (TARSİM, 2020).

Hayvanlarda Tüberküloz, Brusella gibi insan ve hayvan sağlığını tehdit edici hastalıklar görülebilmektedir. Bu nedenle veteriner tarafından yapılacak kontrol doğrultusunda hiçbir hastalık taşıyıcı unsur ve hastalığın klinik belirtisi olmadığı takdirde hastalıktan arilik belgesi alınır ve her hayvan devlet tarafından maddi olarak desteklenir (Tarım ve Orman Bakanlığı, 2018).

Büyükbaş hayvan sigortasında poliçe düzenleme ve hasar tespit işlemleri için, üretici Tarım ve Orman Bakanlığı kayıt sistemlerine kayıtlı hayvanlarını sigortalatmak için TARSİM' e üye sigorta şirketine veya acentesine başvurur. TARSİM üreticinin yaptığı beyan doğrultusunda risk incelemesi yapar ve Devlet Destekli Büyükbaş Hayvan Hayat Sigortası Genel Şartlar ile Tarife ve Talimatlar çerçevesinde poliçeyi iki nüsha halinde düzenler. İki nüsha halinde düzenlenen poliçenin biri sigorta ettirene verilir diğer nüshasını acente alır. Hasar tespit işlemleri için ise, büyükbaş hayvan sigortası

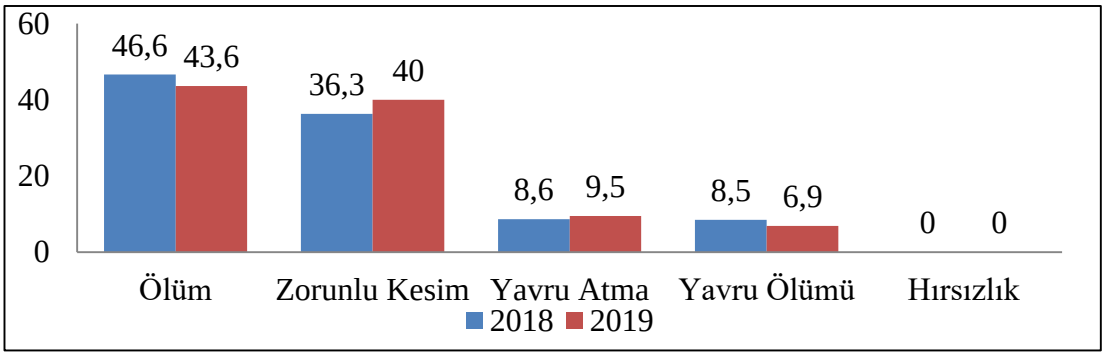
kapsamında riskin gerçekleşmesi durumunda sigorta ettiren 24 saat içerisinde TARSİM' e hasar ihbarı yapar. TARSİM tarafından yetkilendirilen veteriner hekim eksperi hayvanda gerekli incelemeleri yaparak Devlet Destekli Hayvan Hayat Sigortası-Büyükbaş-Hasar Tespit Raporunu düzenler. Hasar dosyası tamamlanan ve kesinleşen tazminat miktarları en geç 30 gün içerisinde TARSİM tarafından sigortalıya/sigorta ettirene banka kanalı aracılığıyla ödenir (TARSİM, 2020).

Şekil 2.6. Büyükbaş hayvan sigortasında poliçe sayısı (Adet)

Kaynak: 2019 TARSİM Faaliyet Raporu

Şekil 2.6'da büyükbaş hayvan sigortasındaki poliçe sayısı (adet) verilmiştir. 2019 yılında toplam 117.920 adet büyükbaş hayvan sigortası yapılmıştır ve sigortalı çiftçi sayısı yıllar itibariyle artış göstermiştir. 2015-2019 verilerine göre büyükbaş hayvan sigortasında poliçe sayısının en çok olduğu yıl 2019 yılıdır.

Şekil 2.7. Ödenen hasarların nedeni (%)

Kaynak: 2018 TARSİM Faaliyet Raporu

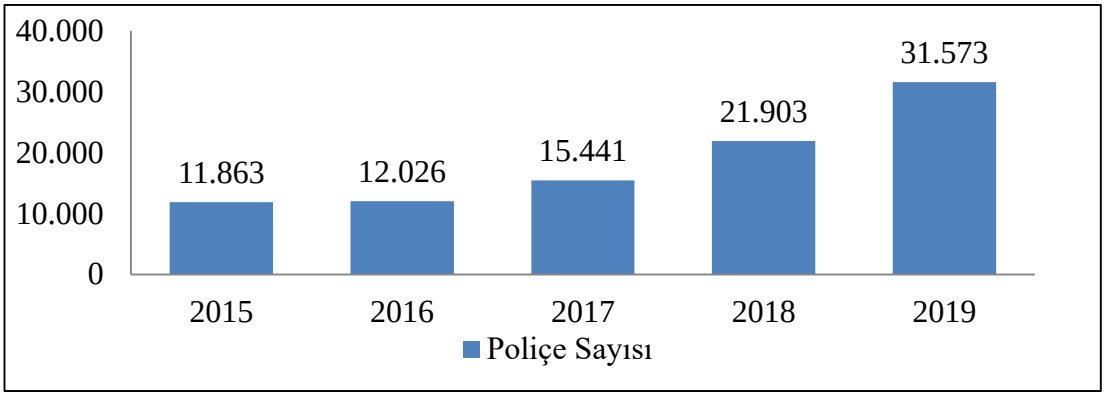
Şekil 2.7' de büyükbaş hayvan sigortasında ödenen hasarların nedenleri verilmiştir. 2018 ve 2019 yıllarına ait verilen bu veriler doğrultusunda hasarın en çok ölüm ve zorunlu kesim sebebiyle meydana geldiği görülmektedir.

2.3.4. Küçükbaş Hayvan Sigortası

Tarım ve Orman Bakanlığı kayıt sistemlerine kayıtlı olan koyun ve keçi ile koç ve tekeler, yapılacak risk değerlendirmesi neticesinde, sigortaya kabul edilmektedir.

- Çeşitli hayvan hastalıkları, gebelik, doğum, cerrahi müdahaleler,
- Kazalar, vahşi hayvan saldırısı, yılan ve böcek sokmaları,
- Zehirli çayır otlarına ve yeme bağlı zehirlenmeler,
- Doğal afetler ve güneş çarpmaları,
- Yangın veya infilak, sebebiyle meydana gelen ölüm ve mecburi kesimler,
- Yavru atma nedeniyle sigortalının doğrudan doğruya uğradığı zararlar teminat kapsamında güvence altına alınmaktadır.
- İsteğe bağlı olarak, şap, hırsızlık ya da hırsızlığa teşebbüs nedeniyle küçükbaş hayvanlarda meydana gelen zararlarda teminat kapsamına alınabilmektedir. Şap ve ek hastalıklar teminatları için işletmedeki sigortalanabilir nitelikteki tüm hayvanların sigortalanması şartı aranmaktadır. Üretici, Tarım ve Orman Bakanlığı sistemlerine kayıtlı olan koyun ve keçi ile teke ve koçlarını, sigortalatmak için TARSİM' e üye sigorta şirketine ya da acentesine başvuru yapar. TARSİM tarafından yapılacak risk değerlendirmesi sonrasında Devlet Destekli Küçükbaş Hayvan Hayat Sigortası Genel Şartlar ile Tarife ve Talimatlar çerçevesinde acente poliçeyi düzenler. İki nüsha halinde düzenlenen poliçenin biri acentede diğeri sigortalıda kalır. Hasar tespiti için ise, Küçükbaş Hayvan Hayat Sigortasında teminat kapsamında rizikonun gerçekleşmesi durumunda sigortalı tarafından en geç 24 saat içerisinde TARSİM' e hasar ihbarında bulunur. Hasar ihbarını doğrudan ya da acente aracılığıyla yapabilir. Veteriner hekim eksper tarafından hayvanın incelenmesinin ardından Devlet Destekli Hayvan Hayat Sigortası-Küçükbaş- Hasar Tespit Raporunu düzenler. Tamamlanan hasar dosyasının ardından tazminat tutarları 30 gün içinde banka kanalları aracılığıyla ödenir (TARSİM, 2020).

Büyükbaş ve küçükbaş hayvan sigortalarındaki poliçe düzenlenmesi ve hasar tespit işlemleri aynı akışta devam etmektedir. Teminat kapsamına alınacak riskler bakımından da benzerlik göstermektedir.

Şekil 2.8. Küçükbaş hayvan sigortasında poliçe sayısı (Adet)

Kaynak: 2019 TARSİM Faaliyet Raporu

Şekil 2.8' de küçükbaş hayvan sigortasındaki poliçe sayısı verilmiştir. 2015-2019 verileri doğrultusunda yıllar itibariyle giderek artış gösteren poliçe sayısı 31.573 adet ile en çok 2019 yılında olmuştur.

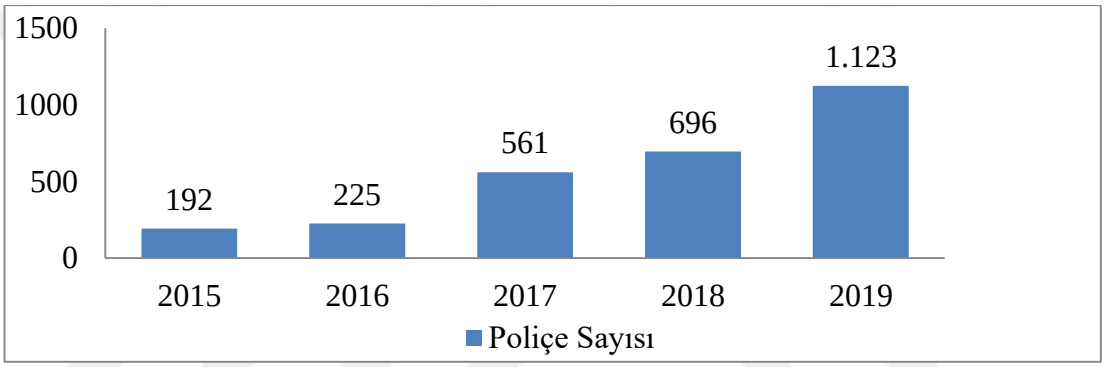
2.3.5. Kümes Hayvanları Hayat Sigortası

Tarım ve Orman Bakanlığı kayıt sistemine kayıtlı bio güvenlik ve hijyen tedbirleri alınmış, kapalı tesislerde yetiştirilen kümes hayvanları ile açık ve yarı açık sistemde yetiştirilen kümes hayvanlarında;

- 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu'na göre, ihbarı mecburi bulaşıcı hastalıklar hariç olmak üzere her türlü kanatlı hayvan hastalıkları,
- Her türlü zehirlenmeler ve kazalar,
- Her türlü doğal afetler,
- Sigortalının, yangın, infilak nedeniyle meydana gelen ölüm, mecburi kesim gibi doğrudan zararları,
- İsteğe bağlı olarak ve ek prim koşuluyla pullorom ve tavuk tifosu nedeniyle meydana gelen zararlar teminat altına alınabilmektedir (Türkiye Sigortalar Birliği, 2020).

Kümes hayvanları hayat sigortasında poliçe düzenlenmesi ve hasar tespit işlemleri şu şekildedir. Üretici, Tarım ve Orman Bakanlığı kayıt sistemine kayıtlı, bio güvenlik ve hijyen tedbirleri alınmış, kapalı tesislerde yetiştirilen kümes hayvanları ile açık ve yarı açık sistemde yetiştirilen kümes hayvanlarını sigortalatmak için TARSİM'e üye

sigorta şirketine yada acentesine başvurur. Tıpkı diğer sigorta türlerinde olduğu gibi TARSİM risk incelemesinde bulunur ve bu sonuca göre Devlet Destekli Kümes Hayvanları Hayat Sigortası Genel Şartlar ile Tarife ve Talimatlar doğrultusunda acente poliçeyi iki nüsha halinde düzenler. Bir nüshasını acente alır diğer nüsha sigortalı da kalır. Hasar işlemlerinde ise, riskin meydana gelmesi halinde sigortalı rizikonun gerçekleşmesini öğrendiği andan itibaren en geç 24 saat içerisinde doğrudan ya da TARSİM kanalları aracılığıyla ihbarda bulunabilir. Kümes Hayvanları Hasar Raporunu düzenleyen veteriner eksper gerekli incelemeleri yapar. Bu doğrultuda hasar ödemeleri en geç 30 gün içinde banka kanalları aracılığıyla sigortalıya ödenir (TARSİM, 2020).

Şekil 2.9. Kümes hayvanları hayat sigortası (Adet)

Kaynak: 2019 TARSİM Faaliyet Raporu

Şekil 2.9' da kümes hayvanları hayat sigortasına ait poliçe sayısı verilmiştir. En çok poliçe 1.123 adet ile 2019 yılında yapılmıştır. 2015 yılında 192 adet olan poliçe sayısı yıllar itibariyle artarak devam etmiştir.

2.3.6. Su Ürünleri Hayat Sigortası

Denizlerde ve iç sularda yetiştirilen su ürünlerinde, Çiftçi Kayıt Sistemine entegre edilmiş Su Ürünleri Kayıt Sistemine kayıtlı bilgiler dikkate alınarak yapılacak risk değerlendirmesi sonrasında, deniz ve iç sularında yetiştirilen su ürünleri ile kafes ve ağları Su Ürünleri Sigortası Genel Şartları ile Tarife ve Talimatlar kapsamında sigortaya kabul edilmektedir.

Su ürünlerinde sigortalanan riskler şu şekildedir:

- Genel şartlarda yazılı istisnalar dışındaki her türlü hastalık,
- Yetiştiricinin kontrolü dışında olan her türlü kirlenme ve zehirlenmeler,

- Hortum, fırtına, deprem, sel ve su baskını riskleri,
- Kazalar,
- Predatörler (Yırtıcı Hayvanlar),
- Alg patlaması,

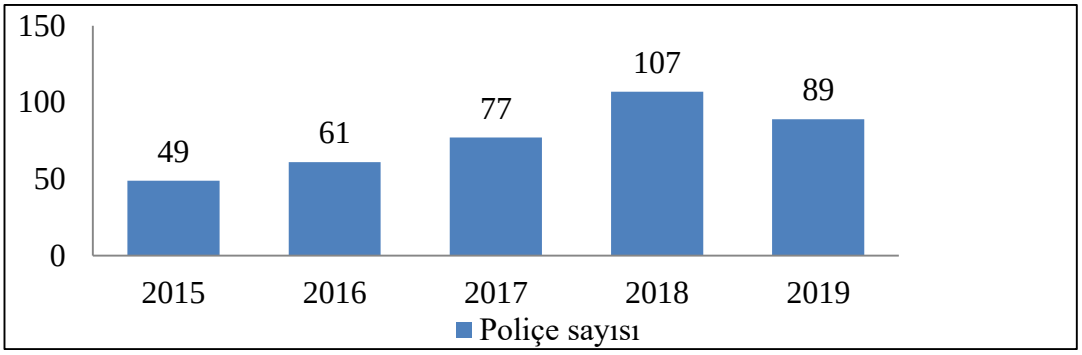
sebebiyle meydana gelen ölümler ve fiziksel kayıplar sonucu sigortalının uğradığı zararlar temin edilmektedir. Sigortalı isteğine bağlı olarak hırsızlık ya da hırsızlık teşebbüsü ile uğradığı zararları; kafes ve ağlarında meydana gelen kaza, doğal afet riskleri, predatörler nedeniyle meydana gelen maddi zararları poliçe kapsamına alınabilmektedir (TARSİM, 2020).

Su ürünleri hayat sigortasında poliçe düzenleme işlemi için, su ürünleri yetiştiricisi TARSİM'e üye sigorta şirketine ya da acentesine başvuru yapar. TARSİM sigortalının beyanı üzerine risk incelemesi yapar ve Devlet Destekli Su Ürünleri Hayat Sigortası Genel Şartlar ile Tarife ve Talimatlar doğrultusunda acente sistemde poliçeyi oluşturur. İki nüsha halinde düzenlenen poliçenin biri acentede diğeri sigortalıda kalır. Hasar ödemesi için, teminat kapsamında rizikonun gerçekleşmesi durumunda sigortalı en geç 24 saat içerisinde TARSİM'e hasar ihbarında bulunur. TARSİM tarafından görevlendirilen, Tarım Sigortaları Havuz Eksperi tarafından gerekli incelemeler yapıldıktan sonra Su Ürünleri Sigortaları Hasar Raporu düzenlenir. Kesinleşen tazminat miktarları en geç 30 gün içerisinde banka kanalları aracılığıyla TARSİM tarafından sigortalıya ödenir (TARSİM, 2020).

Şekil 2.10. Su ürünleri hayat sigortasında poliçe düzenlenmesi

Kaynak: www.tarsim.gov.tr

Şekil 2.11. Su ürünleri hayat sigortasında poliçe sayısı (Adet)

Kaynak: 2019 TARSİM Faaliyet Raporu

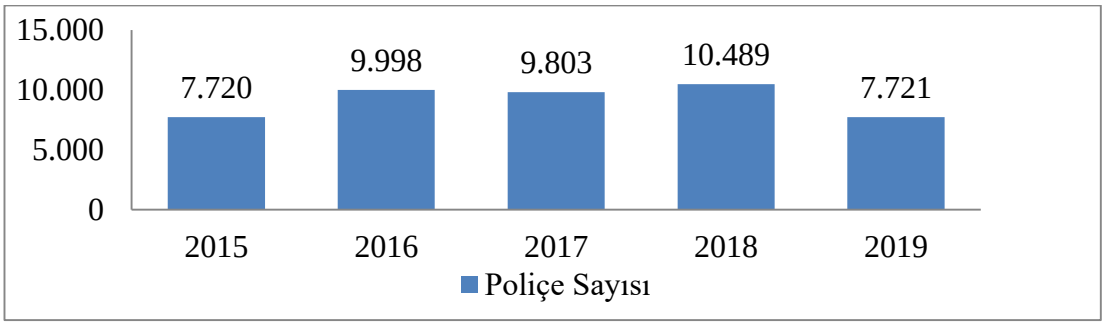
Şekil 2.11'de su ürünleri hayat sigortasına ait poliçe sayısı verilmiştir. Bu bağlamda, poliçe sayısı 2015-2018 döneminde artan bir eğilim göstermiştir. 2018 yılından 2019 yılına geçildiğinde ise bir azalış söz konusudur.

2.3.7. Arıcılık (Arı Kovan) Sigortası

Arıcılık Kayıt Sistemine (AKS) kayıtlı olan, plakalı, modern ve içinde arı bulunan kovanlar sigorta kapsamına alınmaktadır. Yapılacak risk incelemesi ve değerlendirmesi sonrasında TARSİM tarafından uygun görülmeyen risklere teminat verilmez. Dolayısıyla içinde arı bulunan aktif kovanların hırsızlık, yangın, hortum, heyelan, deprem, taşıt çarpması, sel, su baskını, vahşi hayvan saldırısı gibi sebeplerde ötürü meydana gelen zararları sigorta kapsamındadır. Ayrıca gezginci arıcılık yapanların nakliye esnasında çarpma, çarpışma, devrilme, yanma gibi sebeplerden ötürü meydana gelen zararları da Devlet Destekli Arıcılık (Arılı Kovan) Sigortası Genel Şartlar ile Tarife ve Talimatlar doğrultusunda sigorta kapsamına alınmaktadır (TARSİM, 2020).

Arıcılık Sigortasında poliçe düzenleme işlemlerinin gerçekleşmesi için, üreticinin Arıcılık Kayıt Sistemine kaydının güncel olması gerekmektedir. Modern, içinde arı olan aktif kovanları ve plakalı kovanlarını sigortalatmak isteyenler TARSİM üye şirketine ya da acentesine başvurur. TARSİM tarafından yapılacak risk incelemesi sonrasında gerekli talimat ve genel şartlar doğrultusunda poliçe düzenlenir. İki nüsha halinde düzenlenen poliçenin biri acentede diğeri sigortalıda kalır. Hasar işlemleri için ise, teminat kapsamındaki bir riskin gerçekleşmesi hususunda sigortalı en geç 24 saat içerisinde TARSİM' e doğrudan ya da acente kanalıyla hasar ihbarında bulunur. AKS' ye kayıtlı olan modern, aktif ve plakalı kovanlar için hasarın nedeni, niteliği ve niceliği

TARSİM eksperleri tarafından yapılır. Hasar ödemeleri en geç 30 gün içinde banka kanalları aracılığıyla sigortalıya ödenir (TARSİM, 2020).

Şekil 2.12. Arıcılık kovan sigortasında poliçe sayısı (Adet)

Kaynak: 2019 TARSİM Faaliyet Raporu

Şekil 2.12'de arıcılık kovan sigortasına ait poliçe sayısı verilmiştir. Bu bağlamda, poliçe sayısı 2015-2018 döneminde artan bir eğilim göstermiştir. 2018 yılından 2019 yılına geçildiğinde ise bir azalış söz konusudur.

2.3.8. İlçe Bazlı Kuraklık Verim Sigortası

İlçe bazlı kuraklık verim sigortasıyla, Çiftçi Kayıt Sistemi'ne kayıtlı olan ve kuru tarım alanlarında üretimi yapılan buğday, arpa, çavdar, yulaf ürünleri ile bu ürünlerin sertifikalı tohumluk ürünlerinde ilçe genelinde gerçekleşen kuraklık, don, sıcak rüzgâr ve sıcak hava dalgası, aşırı nem, aşırı yağış ile dolu paketi (dolu, fırtına, hortum, yangın, heyelan, sel ve su baskını, deprem) dışındaki risklerin neden olduğu verim kaybı teminat altına alınmaktadır (Kırkbeşoğlu, 2019, s. 146).

Poliçeleşme sürecinde, çiftçi sigorta işlemlerini gerçekleştirebilmek için öncelikle Çiftçi Kayıt Sistemine kayıtlı olması gerekmektedir. O yıla ait arazi ve ürün bilgisinin sistemde güncellenmiş olması şarttır. Ürününü sigortalatmak isteyen çiftçi TARSİM üye şirketlerine ya da acentesine başvurarak sigorta faaliyetlerini yürütür. Acente ya da sigorta şirketi tarafından yapılacak kontroller sonrasında, Devlet Destekli İlçe Bazlı Kuraklık Verim Sigortası Genel Şartlar ile Tarife ve Talimatlar çerçevesinde poliçe iki nüsha halinde düzenlenir. Rizikonun gerçekleşmesi durumunda sigortalının herhangi bir beyanda bulunma yükümlülüğü yoktur. İlgili yılda verim ortalamasının, poliçede belirtilen değerin altında kalması durumunda ilçede bulunun bütün sigortalı üreticiler hasar tazminatı almaya hak kazanır.

Verim ortalamasının poliçedeki değerinin üzerinde olması durumunda ise herhangi bir hasar tazminat ödemesi gerçekleşmez (TARSİM, 2020).

3. DÜNYA'DA VE TÜRKİYE'DE TARIM SİGORTASI UYGULAMALARI

3.1. Dünya'da Tarım Sigortası Uygulamaları

Tarih boyunca insanın birtakım risklerle karşılaşması sigorta kavramını ortaya çıkarmıştır. Sigorta belli bir prim karşılığında, olası risklerin gerçekleşmesi durumunda doğabilecek zararları tazmin etme güvencesi verir. Bu durumda da insan, hayata daha güvenli bakar (Özüdoğru, 2017, s. 39).

Dolayısıyla, insan var olduğu zamandan itibaren kendisini, çevresini, malını tehdit eden birçok unsurla karşılaşmış ve kendince savunma sistemleri geliştirerek yaşamına devam etmiştir. Sosyal ve ekonomik yaşamını devam ettirebilmesi için çözüm odaklı arayışlar içine girmiştir. Bireysel önlemlerin yanı sıra teknolojinin gelişmesiyle globalleşen dünyaya ayak uydurmak adeta bir zorunluluk haline gelmiştir. Dünyada görülen hızlı nüfus artışı temel ihtiyaç olan beslenmeyi, beraberinde de sağlıklı ve verimli bir tarımı her zamankinden daha hayati bir hale getirmiştir. Bu nedenle tarım dünyanın her yerinde fizyolojik bir gereksinimin karşılanması bakımından önem teşkil etmektedir. Ayrıca ekonominin temel unsuru olan tarım, biyolojik ya da meteorolojik risklere maruz kaldığında, riskler karşısında kişinin kendince aldığı koruyucu önlemlerde yetersiz kalmaktadır. Tarımsal verimliliği sürdürebilmek için riski iyi yönetmek bu durumda kaçınılmazdır. Dünyanın her yerinde uygulanan tarımsal politikalar ülkelerin gelişim düzeylerine göre farklılık göstermektedir. Fakat dünyanın her yerinde koruyucu önlem metodu olarak etkin bir destekleme mekanizmasının yani sigortanın tercih edilmesi ortak bir unsurdur.

Dünya da sigortanın ilk olarak temeli, ticaretin başladığı dönemlerde kara ve deniz yoluyla ticaretin aktif bir şekilde gerçekleşmesi sırasında, korsanlar tarafından yapılacak saldırılara karşı mallarının korunmasına yönelik olarak tedbir amacıyla ortaya çıktığı varsayılmaktadır (Çekici ve İnel, 2013, s. 136). Dünyada sigortacılığa benzer ilk uygulamalara günümüzden yaklaşık 4000 yıl önce Babiller' de rastlanmaktadır. O zamanlarda, Babil önemli bir ticaret merkeziydi. Kervan tüccarlarına borç veren sermayedarlar, kervanların soyulma ya da herhangi bir zararına karşılık tüccarlardan para almaktaydılar. Kral Hammurabi tarafından, daha sonra bu durum yasalaştırıldı. Bu yasanın en büyük özelliği, zarara uğrayan kervan tüccarlarının zararlarının diğer kervanlar arasında paylaşmaktı. Bu durum kara taşımacılığındaki ilk

risk paylaşımıdır. Sigortacılık uygulamaları ise İtalya'da deniz ticaretinin ilerlemesiyle yoğun olarak kullanılmıştır. İtalya'nın Cenova limanından 23 Ekim 1347'de ''Santa Clara'' isimli yük gemisini temin etmek maksadıyla ilk sigorta poliçesi düzenlenmiştir. 14.yüzyılda bu gelişme ile sigortacılık kavramı başlamış ve gelişme göstermiştir. İlk sigorta şirketi de Cenova şehrinde kurulmuştur (Türkiye Sigortalar Birliği, 2020).

Dünya'da tarım sigortası uygulamalarına başlangıç ise, 1770-1800 yılları arasında Avrupa'da olmuştur. 18.yüzyılın ikinci yarısında İrlanda'da hayvan hayat sigortaları sigorta kooperatifleri tarafından sigortalanmaya başlamıştır. Almanya'da ise dolu ve yangın sigortaları yapılmıştır (Çetin, 2007, s. 7). Bu bilgilere göre, ürün sigortası uygulamalarının dünyada dolu sigortası ile başladığı görülmektedir.

Hayvan hayat sigortaları kooperatiflerinin yeteri kadar tecrübeye sahip olmaması, sigortalı sayısının az ve prim oranlarının düşük olması, devlet yetersizliği gibi sebeplerden ötürü başarı yakalanamamıştır (Tanrıvermiş, 1994, s. 5).

19. ve 20. yüzyılda ise önce Avrupa Ülkeleri ve daha sonra ABD ve Japonya gibi ülkelerde geniş kapsamlı tarım sigortası uygulamaları başlamıştır (Sümer ve Polat, 2016, s. 242). Dünya'da uygulanmakta olan tarımsal sigorta çeşitlerinin sınırları ve kapsamı, ülkenin genel ekonomik düzeyine, ülke içinde tarımın yeri ve önemine göre değişiklik göstermektedir (Çetin, 2007, s. 7). Bu hususta, ülkelerin sigorta kapsamı bakımından mevcut değerlendirmeleri farklı olabilir. Zira iklim koşulları, tarımsal verimlilik, tarımsal ürünlerin risklerden etkilenme derecesi ülkeden ülkeye farklılık arz edebilir. Risklere bağlı olarak meydana gelen hasarlar doğrultusunda ülkeler, çeşitli tarımsal sigorta politikaları ve modelleri uygulayabilirler. Bu modeller ve politikalar ülkelerin gelişmişlik düzeyine göre de farklılık gösterecektir. Dolayısıyla gelişmiş bir ülkede başarılı olarak gerçekleşen bir tarım sigorta modelini, gelişmekte olan ülkeler uyguladıklarında aynı verimi alamayabilirler. Bu nedenle başarılı gerçekleşen tarım modeli gelişmekte olan bir ülke için referanstır. Eksik ya da yanlış yapılan birtakım şeyleri görebilmek için yol gösterir ve aynı yanlışları yapmaktan korur. Ülkelerin gelişmişlik düzeyinin yanı sıra tarımsal yapı ve arazinin büyüklüğü, ülkenin yasal düzenlemeleri, iklim koşulları, üreticilerin sigorta bilinci ve ülkedeki sigortanın gelişme düzeyi tarım sigortasını ülkeden ülkeye farklı kılabilir. Tablo 3.1'de Tarım Sigortası Modelleri verilmiştir. Bunları üç kategoride incelemek mümkündür.

Devlet sigortası, özel sektör sigortası ve devlet-özel iş birliği olarak üç farklı tarım sigorta modeli mevcuttur.

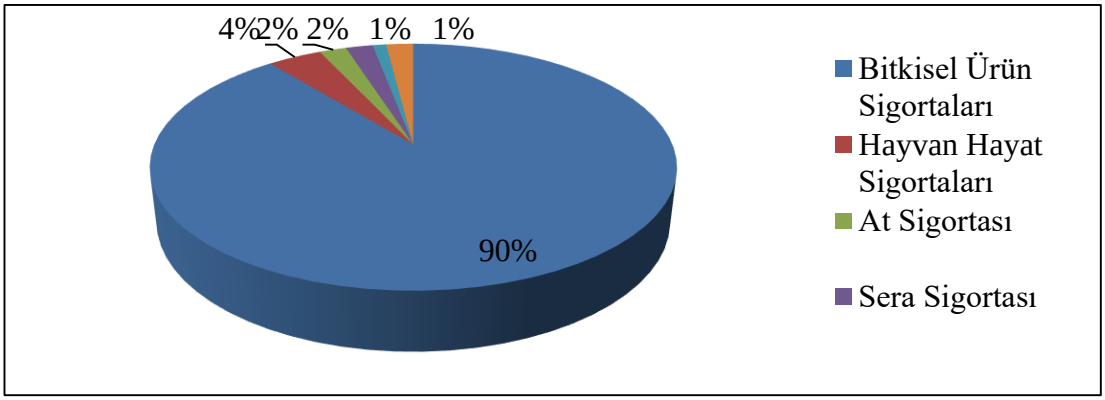
TARIM SİGORTASI MODELLERİ		
Devlet Sigortası (Fon Sistemi)	Özel Sektör Sigortası	Devlet-Özel Sektör İş Birliği

Tablo 3.1. Tarım sigortası modelleri
Kaynak: (Engürülü, 2013).

Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı'nın (UNCTAD) yapmış olduğu bir araştırmaya göre, 14 ülkede sigorta programı kamu ya da yarı kamu kuruluşu niteliğindeki kuruluşlar, 8 ülkede özel şirketler ve 2 ülkede ise özel şirketler tarafından oluşturulan sistem havuzu tarafından yönetilmektedir (Çetin, 2007, s. 23). Tablo 3.2'de bazı ülkelerdeki tarımsal sigorta işletmelerin kurumsal yapıları verilmiştir. Buna göre, ülkelerin gelişmişlik seviyesine göre bu organizasyonel yapı değişiklik göstermektedir.

BAZI ÜLKELERDE TARIMSAL SİGORTA İŞLETMELERİNİN KURUMSAL YAPILARI	
Ülkeler	**İşletmelerin Kurumsal Yapısı**
Almanya	Özel Şirketler, Sigorta Kooperatifleri ve Devlet Sigorta Kurumu
Fransa	Özel Şirketler
ABD	Devlet Sigorta Şirketi (FCIC), Özel Şirketler
Japonya	Devlet Sigorta Kurumu
İsviçre	Özel Şirketler, Sigorta Kooperatifleri
Norveç	Sigorta Kooperatifleri ve Şirketler
İngiltere	Anonim Şirketler
İspanya	Devlet Sigorta Kurumu, Özel Şirketler
Yunanistan	Devlet Sigorta Kurumu
Meksika	Özel Şirketler
Danimarka	Özel Şirketler
Çekoslovakya	Devlet Sigorta Şirketi
Türkiye	Özel Şirketler

Tablo 3.2. Bazı ülkelerde tarımsal sigorta işletmelerin kurumsal yapıları
Kaynak: (Çetin, 2007, s. 24)

Şekil 3.1. Dünya'da branş bazında tarım sigortaları (2011)

Kaynak: (Çalıştay Değerlendirme Komitesi, 2013, s. 22).

Şekil 3.1'de, 2011 yılına ait Dünya'da ki tarım sigortasının branş bazında dağılımları verilmiştir. Buna göre; toplam portföyün %90'ı Bitkisel Ürün Sigortasına aittir. Ayrıca %4'ünü Hayvan Hayat Sigortası, %2'sini Sera Sigortası ve %1'ini Su Ürünleri Sigortasının oluşturduğu görülmektedir.

Bitkisel Ürün Sigortası kapsadığı riskler bakımından üç gruba ayrılır. Bunlar; tek bir tehlikeye karşı sigorta, birkaç tehlikeye karşı sigorta, bütün tehlikelere karşı sigorta(all-risk) olarak sınıflandırılır (Tanrıvermiş, 1994, s. 8).

Tek bir tehlikeye karşı sigorta' da, ürünler tek bir tehlikeye karşı sigortalanmaktadır. Dünya' da en yaygın şekli dolu ve yangın sigortasıdır. İsviçre, Danimarka, İsveç, Arjantin, Avusturalya, İngiltere, Fransa gibi ülkelerde dolu riskine, İrlanda'da ise sadece yangın riskine karşı sigorta yapılmaktadır. **Birkaç tehlikeye karşı sigorta' da (all-risk)**, tarımsal üretimi en fazla etkileyen iki ya da üç risk sigorta kapsamına alınmaktadır. Dünya' da en yaygın şekli dolu ve don, dolu ve yangındır. Tarımsal sigortanın gelişmeye başladığı, Yunanistan (dolu ve don), Bulgaristan (dolu ve don) ve Türkiye (dolu ve yangın) gibi ülkelerde uygulanmaktadır. **Bütün tehlikelere karşı sigorta' da**, ürün sigortasının en ileri ve gelişmiş halidir. ABD, Japonya, Kanada, Seylan, Yeni Zelanda ve Brezilya gibi ülkelerde tek bir poliçede riskler, sigorta kapsamına alınmaktadır. Japonya, Seylan, Yeni Zelanda ve Brezilya gibi ülkelerde zorunlu, ABD ve Kanada'da isteğe bağlıdır (Tanrıvermiş, 1994, s. 9 ve 10).

3.1.1. Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'de Tarım Sigortası Uygulamaları

Amerika Birleşik Devletleri gelişmiş bir sanayi ülkesidir ve bunun yanı sıra da tarım sektörünü de korumayı başarmıştır. ABD'de tarım sektörü gıda gereksiniminin yüzde

80'ini karşılamaktadır. Çalışan nüfustan da 11 kişiden 1 kişiyi istihdam etmektedir. Yenilebilir enerji kaynakları sunarak alternatif enerji kaynakları yaratmakta ve kırsal ekonomiyi canlı tutmaktadır (Tekin, 2015, s. 30). Toprakların tarıma elverişli olduğu ülkede; buğday, mısır, pamuk, sığır, domuz, tavuk, süt ürünleri, balık ve kereste önemli tarım ürünleridir (Yekan, 2012, s. 26).

Zengin topraklara sahip olan, Amerika Birleşik Devletlerinde 1930'larda sigorta uygulamaları yapılmaya başlanmıştır. Çeşitli uygulamalarda günümüze kadar ulaşmıştır. Sonrasında, 1938 yılında Tarım Düzenleme Yasası ile kurulan ''Federal Ürün Sigortası Kurumu'' (Federal Crop Insurance Corporation-FCIC) Amerikan konseyi tarafından kabul edilmiştir. Ürün sigortası ile geniş kapsamlı tarım sigortaları uygulanmaya başlanmıştır. 1939'da sadece buğday ürününü 31 eyalette 7 milyon dönüm arazi için 165.000 poliçe ile sigortalayarak ABD devlet destekli tarım sigortacılığını başlatmıştır (H.Smith ve W.Glauber, 2012, s. 365). Federal ürün sigortasının amacı, yeterli sigorta ödemesi yapılamayan çiftçilere ürün sigortası sağlamaktır. Yağışın düşük olduğu alanlarda katılım fazla olmuştur fakat riskin düşük olduğu alanlarda maliyet yüksek olduğu için ekonomik olarak anlamsız kalmıştır (Anonim, 2020, s. 103). Bu durumda programın istenilen gibi çalışmadığı ortaya çıkmaktadır.

FCIC, Amerika Birleşik Devletlerinin Tarım Bakanlığına bağlı bir devlet kuruluşudur. ABD'li çiftçilere ve tarımsal işletmelere ürün sigortası koruması sağlayan federal bitki sigortası programını yönetmektedir (RMA, 2020).

FCIC, 1990'lara kadar çiftçilerin katılım oranlarının azlığı ve çiftçilere ödenen tazminatın toplanan primlerden fazla olması sebebiyle çeşitli finansman sıkıntıları yaşamıştır. Bu yüzden, Amerikalı çiftçiler nem miktarının azaldığı ve tarımsal verimin az olacağını düşündükleri dönemde sigorta yaptırırken, nem miktarının yeterli görüldüğü tarımsal üretimin verimli olduğu zamanlarda sigorta yaptırmamıştır. Tarım sigortasının istenilen seviyede olmamasından dolayı buğday ve pamuk ile sınırlı kalmıştır (Tekin, 2015, s. 30 ve 31). Yaşanan ekonomik sıkıntı sebebiyle, tarımsal üretimde dalgalanmalar görülmüştür. Sigortalı dönemler ve sigortalı olmayan dönemler olarak ikili bir durum ortaya çıkmıştır. Spesifik alanlarda üretimin gerçekleştirilmesine bağlı olarak da spesifik ve bölgesel tarım sigortası yapılmıştır.

1994 yılında tarım da meydana gelebilecek zararlara karşı Çoklu Ürün Sigortası uygulaması başlamıştır. Bu program sayesinde tarımsal ürünlerde kuraklık, don, dolu, nem, fırtına vs. gibi doğal risklerden kaynaklı zararlara karşı koruma sağlanmıştır (Çetin, 2007, s. 29). Yine 1994'te çıkarılan Federal Ürün Sigortası Reform Yasası ile ürün sigortasına katılım zorunluluğu gelmiştir. Yasal olarak devlet desteği sağlanmıştır. Uygulanan fiyat destek programı kapsamında; devlet desteklerinden faydalanma hakkına sahip olan çiftçilere sigorta kapsamındaki ürünleri için tarım sigortası yaptırmak zorunlu hale gelmiştir. Katılım zorunlu olduğu için ''afet teminat kapsamı'' (CAT Coverage) uygulaması getirilmiştir. Bu teminat türünde primin tamamı devlet tarafından ödenir, çiftçi sadece belirli idari masrafları öder. CAT kapsamında, ilgili yılda mahsul için verimin %50'nin altına düştüğü durumda pazar fiyatı üzerinden %60'ı karşılanmaktadır. 1996 yılında kongre tarafından katılım zorunluğu kaldırılmıştır. Tarım sigortası için belirlenen bu hükümler halen yürürlüktedir (RMA, 2020).

Aynı yıl, FCIC programlarını ve ABD tarımını desteklemeye yardımcı olan sigorta ile ilgili olmayan diğer risk yönetimi ve eğitim programlarını yönetmek için Risk Yönetimi Ajansı (Risk Managemet Agency-RMA) kurulmuştur. 1994 yılından itibaren tarımda iyileştirmeler yapılmaya başlanmıştır ve tarım sigortaları istenilen seviyeyi elde etmiştir. Amerika Birleşik Devletleri Ulusal Tarım İstatistikleri verilerine göre 1998'de ülkenin tarla bitkilerinin toplam ekili alanlarının yaklaşık üçte ikisi (saman hariç) program kapsamında sigortalanmıştır (RMA, 2020).

2000 yılında ''Tarımsal Risk Koruma Yasası'' (The Agricultural Risk Protection Act), yürürlüğe girmiştir. Bu yasa, tarım sigortası yasası değildir, tarım sigortalarının yeniden düzenlenmesine istinaden çıkarılmıştır. Yeni sigortacılık ürünlerinin geliştirilmesine, var olanlara yeni özellikler eklenmesine katkı sağlamıştır. Tarımsal risk koruma yasasının sağladığı inovasyonlardan bir tanesi de verim sigortası çeşidi olan Gerçek Üretim Kaydı sigortasıdır (Tekin, 2015, s. 34). Her sigortalı alan için en az 4 yıl ve en çok 10 yıllık verim ortalaması dikkate alınarak bir verim ortalaması elde edilmekteydi (Jose, 2001, s. 2).

2002 yılında Çiftlik Güvenliği ve Kırsal Kalkınma Yasası yürürlüğe girmiştir. Fakat 2000 yılında yürürlüğe giren yasa zaten tarım sigortasını ele aldığı için kayda değer olmamıştır. 17 Şubat 2014 tarihinde ''2014 Tarım Yasası'nın'' (2014 Agricultural

Act) yürürlüğe girmesiyle, tarım sigortası sistemine ve ürüne yönelik yapılan destekleme sistemine yenilikler kazandırılmıştır (Tekin, 2015, s. 34 ve 37). 2014 tarım yasası 2018'e kadar yürürlükte kalmıştır. 2014 tarım yasası çerçevesinde harcamalar, %80'i beslenme programlarına, %8'i ürün sigortası programlarına, %6'sı koruma programlarına, %5'i emtia programlarına, %1'i ticaret, kredi, kırsal kalkınma, araştırma ve yayım, ormancılık, enerji, bahçecilik ve çeşitli programlar dahil olmak üzere diğer tüm programları finanse edilmiştir (ERS, 2020). Buna göre, tarım yasası ile bütçe en çok beslenme programlarına daha sonra da tarım sigortalarına ayrılmıştır.

Amerika Birleşik Devletleri, tarım ve gıda politikasına beslenme yardımı, ürün sigortası, emtia desteği ve koruma gibi çeşitli programlar aracılığıyla hitap etmektedir. Tarım ve gıda politikasına ilişkin yasal çerçevenin çoğu, yaklaşık 5 yılda bir meydana gelen yasal bir süreçle belirlenir. 20 Aralık 2018'de Tarımsal İyileştirme Yasası yürürlüğe girmiştir. Bu yasa 2023'e kadar yürürlükte kalacaktır. Ticaret, araştırma ve yayım, enerji, özel ürünler, organik tarım, yerel ve bölgesel gıdalar ve başlangıç / sosyal dezavantajlı / kıdemli çiftçiler ve çiftlik sahipleri için programlar genişletilmektedir. 2018 Tarım Yasası kapsamındaki harcamaların %76'sının beslenme programlarına, % 9'unun ürün sigortası programlarına, %7'sinin koruma programlarına, %7'sinin emtia programlarına ve diğer %1'inin finansman programlarına, ticaret, kredi, kırsal kalkınma, araştırma ve yayım, ormancılık, bahçecilik ve çeşitli programlar gibi diğer programlara finanse edilmiştir (ERS, 2020).

Tüm bunlara göre, Amerika' da 1930'larda başlayan tarım sigortaları günümüze kadar ulaşmış olup uzun yılları kapsamaktadır. Ortalama %60 prim desteği sağlanmaktadır. Tarım sigortaları sistematik olarak gerçekleştirilmektedir ve gelişmiş bir alt yapı olanağına sahiptir. Sigortalanan ürünler ve sayıları artarak gelişme göstermiştir. Tarım yasaları ile birlikte de çeşitli iyileştirmeler ve düzenlemeler yapılarak çiftçinin lehine olacak uygulamalar ortaya konulmuştur. Sigorta ürünleri gelişmiş olup, devlet-özel işbirliği modeli uygulanmaktadır. Amerika' da uygulanan tarım sigortası programları;

- Çoklu Risk Sigortası,
- Verim Sigortası,
- İndeks Sigortası ve
- Gelir Sigortası olarak sınıflandırılır.

Ayrıca sigorta işlemleri ve pazarlaması, çiftçilere risk yönetimi konusunda çözümler sunan uzmanlaşmış sigorta şirketleri tarafından yürütülmektedir. Devlet destekli ürün sigortasının çiftçilere sunulmasında uzman sigorta şirketleri yetkilidir (Kephart, 2005, s. 5).

Sigorta programlarından; **Çoklu Risk Sigortası**, Federal Ürün Sigorta Kanunu kapsamında uygulanan sigorta çeşididir. Birçok ürün için poliçe yapılmakta ve bazı poliçeler pilot bölgelerde test edilerek uygulanmaktadır. Mevcut bir ürün için poliçe, bazı bölgelerde bulunmuyorsa çiftçiler FCIC' e başvurarak kendi bölgelerinde bulunan programları genişletebilmektedir (Yazgı ve Olhan, 2017, s. 233).

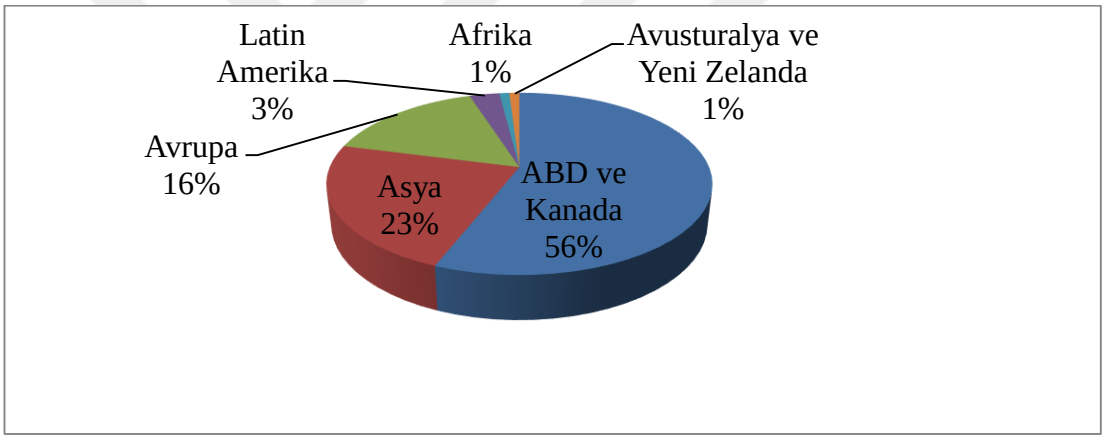
Verim sigortaları, üretimi etkileyen ana riskleri garanti etmektedir. Verim, üreticinin veya bulunduğu bölgenin geçmiş yıllardaki verim istatistiklerine bağlı olarak hesaplanmaktadır. Bu sigorta türünde, her bir riskten kaynaklanan kayıplar ayrı ayrı ölçülmektedir. ABD' de çoklu risk ürün sigortası olarak adlandırılmaktadır (Diaz-Caneja, Conte, Dittmann, Pinilla ve Stroblmair, 2008, s. 22). Verim sigortaları bireysel verim sigortaları ve bölgesel verim sigortaları olarak ikiye ayrılır. Bireysel verim sigortası, önceden belirlenmiş olan verimin belli bir düzeyin altında kalması durumunda tazminat ödemesi yapılmasına dayanan bir sistemdir. Bölgesel verim sigortası ise, belirli bir bölgedeki ortalama verimin, o bölge için önceden belirlenmiş ortalama verim miktarının altında kalması durumunda ödeme yapılması sistemine dayanır. Bölgesel verim sigortası, maliyetlerin daha düşük olması sebebiyle bireysel verim sigortasına göre daha avantajlıdır (Yazgı ve Olhan, 2017, s. 232).

Verim sigortaları, Latin Amerika ve Asya'da 1950-90 döneminde önemli bir artış göstermiştir ancak başarılı olamamıştır. Bu nedenle, 1990'lı yıllardan itibaren devlet-özel iş birliği ile uygulanması teşvik edilmiştir. Yüksek gelir grubu ülkelerin yaklaşık yarısında, orta gelir grubu ülkelerin yaklaşık %80'inde ve Latin Amerika'da, bireysel "Verim Sigortası" uygulanmaktadır. Tüm riskleri kapsaması bakımından sigorta maliyeti ve prim fiyatları çok yüksektir (Çalıştay Değerlendirme Komitesi, 2013, s. 22).

Gelir sigortası, verim ve fiyat risklerini tek bir sigorta ürününde birleştirmektedir. Tek bir ürüne özgü ya da tüm çiftlikteki ürünleri kapsayabilecek bir sigorta çeşididir. Meydana gelebilecek olası risklere karşı, verimde ve ürün fiyatlarındaki olumsuz sonuçları azaltmayı amaçlamaktadır. Diğer sigorta türlerine göre daha caziptir. Çünkü

çiftçilerin, refahını doğrudan etkileyen durumlarla ilgilenmektedir (Diaz-Caneja, Conte, Dittmann, Pinilla ve Stroblmair, 2008, s. 23). Gelir sigortası; gelirin korunması, üründen elde edilen kazancın korunması, kazancın yeniden sigortalanması olarak sınıflandırılır (Çetin, 2007, s. 30). Devlet-özel iş birliği model uygulaması söz konusudur.

İndeks sigortası, devlet kurumları veya diğer üçüncü şahıslar tarafından ölçülen indekslere dayalı olarak ödeme yapan alternatif bir sigorta şeklidir. Çiftçinin uğradığı kayıp ve zararın direkt olarak hesaplanmasına yöneliktir. Geleneksel verim sigortasına kıyasla bazen üstün risk koruması sağlayabilmektedir. Standartlaştırılmış ve şeffaf bir yapıya sahiptir. Ayrıca İndeks sigortası; Alan Verim İndeksi, Alan Gelir Endeksi, Dolaylı İndeks Sigortası olarak sınıflandırılmaktadır (Diaz-Caneja, Conte, Dittmann, Pinilla ve Stroblmair, 2008, s. 24).

Şekil 3.2. ABD ve diğer bazı ülkelerde tarım sigortası primlerinin dağılımı (2011)
Kaynak: (Çalıştay Değerlendirme Komitesi, 2013, s. 22).

Şekil 3.2'de Dünyada' da ki Tarım Sigortası Primlerinin Dağılımı verilmiştir. Bu dağılıma göre; tarım sigortası primlerinin yaklaşık %90'ı gelişmiş ülkeler tarafından yürütülmektedir. %56'sı ABD ve Kanada, %23'ü Asya, %16'sı Avrupa ülkelerine aittir.

Bunun yanı sıra Şekil 3.2'de belirtilen ülkelerin %85'inde Hayvan Hayat Sigortası mevcut olup, genellikle kazalar ve hayvan ölümleri teminat kapsamındadır. Hayvan Hayat Sigorta programları çok kısıtlı olup, sigorta talebi genellikle düşüktür. Bunun sonucu olarak, prim hacmi bitkisel ürün sigortasına oranla çok düşüktür (Çalıştay Değerlendirme Komitesi, 2013, s. 22).

3.1.2. Avrupa Birliği (AB) Ülkelerinde Tarım Sigortası Uygulamaları

Avrupa Birliği, tarım sigortası uygulamalarının geçmişi dolu sigortası ile 1700'lü yıllara dayanmaktadır. Tarımsal yapıların farklı olması sebebiyle çeşitli sigorta sistemleri mevcuttur. Tek riski kapsayan dolu sigortaları uzun süredir kullanılmakta olup neredeyse tüm ülkelerde görülmektedir (Yazgı ve Olhan, 2017, s. 234). Avrupa Birliği ülkelerinde, dolu sigortasının yanı sıra diğer oluşabilecek risklere karşı yani don, sel, kuraklık, fırtına gibi risklerde sigorta edilmektedir. Bu riskler sigorta kapsamına alındığında prim ve hasarlarına devlet desteği verilmektedir (Dinler, 2003, s. 339).

Avrupa Birliği ülkelerinde risk yönetim ve politikaları incelendiğinde, ulusal programların tarımsal risk ve kriz yönetiminde uygulanan diğer araçlarla birlikte var olduğu görülmektedir. Örneğin; çiftçilere hayvan hastalıkları salgını durumunda ve diğer sağlık ile ilgili gerekli acil durumlarda AB'nin veterinerlik bütçesinden destek sağlanmaktadır. Ayrıca 2002 yılında kurulan Avrupa Dayanışma Fonu, büyük doğal afetlerin gerçekleşmesi durumunda sigortalanamayan hasarların azaltılması maksadıyla üye ülkeler tarafından kullanılmaktadır. Avrupa Birliğinde, ortak piyasaların çoğunda tartışmasız en etkili risk yönetim aracı olarak uygulanmakta olan fiyat istikrar mekanizmalarıdır (Capitanio, 2013, s. 24).

Tarım sigortaları AB mevzuatına devlet desteği ile ilk kez 2006 yılında girmiştir. 2006 yılı öncesinde de üye devletler tarafından sigorta primlerine destek sağlanmaktaydı. 2008 yılında da, AB bütçesinden hasat sigortası için üye devletlere destek verilmesi uygulaması başlatılmış ve bu uygulama şaraplık üzüm bağları, sebze, meyve ile sınırlı tutulmuştur. 2009-2013 yılları arasında da üye devletlerin talepleri doğrultusunda tarım sigortası primlerine destek sağlanmıştır (Tekin, 2015, s. 46).

50 yıldan daha fazla geçmişe sahip olan Ortak Tarım Politikası (OTP) ile 2013 yılından itibaren tarımda kapsamlı bir reform dönemi geçirilmiştir. Avrupa Birliği bütçesinin büyük bir kısmının bu politikaya ayrılması ve hayati bir işlev olan beslenme ile tarımın doğrudan ilişkili olması sebebiyle önem arz etmektedir (Kilit, ?, s. 22). Ortak Tarım Politikasının (OTP) tarımda rekabetin teşvik edilmesi, iklim değişikliği ile mücadele ederek sürdürülebilir bir tarımın sağlanması, tarımsal verimin artırılması, istihdam yaratmak gibi stratejik hedefleri mevcuttur. 2014-2020 dönemini kapsayacak bir OTP oluşturulmuştur (Anonim, 2016). Avrupa birliği ortak tarım politikası üye devletlerde

bulunan çiftçileri, doğal afet riskine karşı korumaktadır. Ayrıca ikinci yöntem olarak da risk transfer aracı olan tarım sigortası ile riski bertaraf etmek, çiftçilerin çıkarını korumak amaçlanmıştır (Tekin, 2015, s. 50). AB ülkeleri, alınacak önlemler kapsamında çiftçilerin zararlarını önlemeyi görev edinerek, her türlü olumsuz iklim koşullarını, çeşitli tarımsal kayıplarını ve zararlarını Ortak Tarım Politikasında yer alan Kırsal Kalkınma Politikası kapsamında desteklemiştir. Bunun yanı sıra, çiftçilerin gelir kayıplarındaki düşüşlere karşı fiyat istikrar mekanizmaları oluşturulmuştur. Ortak Tarım Politikası kapsamında, tarımsal destek sağlanarak entegre bir tarım sistemi ortaya çıkarılmıştır. İspanya, İtalya, Fransa, Almanya, Yunanistan, Avusturya, Çek Cumhuriyeti gibi birçok Avrupa Birliği ülkesi vardır. Fakat her bir ülkede uygulanan tarım sigortası uygulamaları farklılık arz etmekte ve prim destekleri de değişmektedir.

Bu ülkelerden; Fransa, İspanya ve İtalya en geniş ekilebilir toprak alanına sahip olan ülkelerdir ve ürün sigortası diğer ülkelere göre çok daha önemlidir. Ortak bütçeden ayrılan fonların büyük bir yüzdesi bu ülkelere ayrılmaktadır (Čolović ve Mrvić-Petrović, 2014, s. 564). Ayrıca, AB ülkelerinde devletin prim desteği verdiği ülkeler dışında, tarım ürün sigortaları uygulamalarına bugüne dek dolu sigortası üzerinde yoğunlaştıkları bilinmektedir. Birden çok risk sigortası içinde (MPCI) çalışmalar yürütülmektedir. Verime bağlı bir tarım sigortası uygulamaları vardır. Ortak Tarım Politikası (OTP) çerçevesinde, Avrupa tarımında gelir sigortası hızlı bir gelişme göstermiştir (Dinler, et al., 2005, s. 7 ve 8). AB ülkelerinde görülen ürün sigorta çeşitleri;

- Tek risk sigortası
- Çoklu risk sigortası
- Verim sigortası
- İndeks sigortası olarak sınıflandırılabilir.

Tek risk sigortası; Belçika, Almanya, Birleşik Krallık, Hollanda, Danimarka, Finlandiya gibi ülkelerde genel olarak don sigortasına karşı uygulanan bir sigorta türüdür. Bu ülkelerde sigortalama için devlet desteği olmadığından sigorta ürünlerine olan talep düşüktür. Litvanya ve Letonya gibi ülkelerde sigorta uygulamaları adına yapılan gelişmeler ise oldukça yenidir. Finlandiya' da doğal afet sonucunda verim

kaybını telafi eden ‘‘Verim Telafi Planı’’ uygulanmaktadır. **Çoklu risk sigortası**; dolu ve yangın, don, yağmur ve rüzgâr gibi riskler sigorta kapsamına alınmaktadır. İsteğe bağlı olarak uygulanmaktadır. Çoklu risk sigortasının yaygın olarak uygulandığı ülkeler ABD ve Kanada olmasına rağmen, bu sistemde en başarılı olan ülkeler arasında İspanya yer almaktadır. **Verim sigortaları**; Avusturya, İspanya, Fransa, İtalya ve Yunanistan'da oldukça gelişmiştir ve poliçelerde don riski kapsam içerisinde olup, çoğu önemli risk etmenini de kapsamaktadır. **İndeks sigortası**; meralara yönelik olarak uydu görüntü sistemi üzerinden bitki örtüsü indeksine dayanan bir sigorta sistemine sahip olan İspanya, meteorolojik verilere dayalı bir indeks sigorta sistemine sahip Avusturya uygulamaları ile örnek teşkil eden ülkelerdir (Yazgı ve Olhan, 2017, s. 234).

Tablo 3.2’de, sigorta primlerine devlet desteği sağlanan ülkeler ve özel sigorta kapsamında tarım sigortası politikalarını uygulayan AB ülkeleri verilmiştir. Özel sigorta sisteminde primlere kamu desteği sağlanmamaktadır.

Ülkeler	**Tek Risk Sigortası**	**Çoklu Risk Sigortası**	**Verim Sigortası**
Avusturalya	ÖD	ÖD	ÖD
Belçika	Ö	-	-
Bulgaristan	Ö	Ö	-
Çek Cumhuriyeti	ÖD	ÖD	-
Danimarka	Ö	-	-
İspanya	ÖD	ÖD	ÖD
Finlandiya	Ö	Ö	-
Fransa	Ö	Ö	ÖD
Almanya	Ö	-	-
Macaristan	Ö	Ö	-
İrlanda	Ö	-	-
İtalya	ÖD	ÖD	ÖD
Letonya	ÖD	-	-
Litvanya	ÖD	-	-
Polonya	ÖD	-	-
İsveç	Ö	Ö	-
Birleşik Krallık	Ö	-	-
Hollanda	Ö	-	-

Tablo 3.3. AB ülkelerinde tarım sigortası uygulamaları

Kaynak: (Diaz-Caneja, et al., 2009, s. 15). Özel sigorta: Ö, Kamu Prim Desteği: D

AB ülkelerinden İspanya, İtalya ve Fransa en geniş toprak alanlarına sahip ve tarım sigortası gelişmiş olan ülkelerdir. Bu ülkeler, tarıma elverişli olmaları ve sigorta bilincinin ileri boyutlar kazanması bakımından diğer ülkelere örnek teşkil eder.

3.1.2.1. İspanya'da tarım sigortası uygulamaları

İspanya sigorta faaliyetlerine 1978'de başlamıştır. Sigortalanabilir tüm riskler özel sektör tarafından karşılanmakta ve poliçeler devlet tarafından desteklenmektedir (Yazgı ve Olhan, 2017, s. 235). İspanya' da kamu-özel işbirliği modeli uygulanmaktadır. Birden çok riski içeren sigorta kapsamı, kamu ve özel sektör tarafından ortaklaşa yürütülmektedir.

Sigorta programında üç çeşit poliçe sunulmaktadır. Tek riski kapsayan sigorta poliçeleri, çoklu riski kapsayan sigorta poliçeleri ve üreticinin müdahalesinin ötesinde her türlü riski kapsayan verim sigortası poliçeleridir (Yazgı ve Olhan, 2017, s. 235). Gelişmiş tarım sigortası poliçelerine sahip İspanya, yenilikçi tarım sigortası geliştirme konusundan zengin bir deneyime sahiptir (Garrido ve Zilberman, 2008, s. 2). İspanya, sigortalanabilir riskleri tanımlamak ve çoklu ürün sigortası modeline uyan kayıpları belirlemek için geleneksel bir yaklaşım metodu izlemiştir. Bunun yanı sıra; tahıl, kış bitkileri, zeytin ağaçları ve diğer meyve bitkileri dâhil olmak üzere birçok ürün için bireysel ya da bölgesel olarak verim sigortasını geliştirme eğilimi göstermiştir. İndeks sigortası, deneysel olarak kullanılmış olup farklı sonuçlar vermiştir. Fiyat indeksine dayanan 2003-2004 yılları arasında çok az çiftçi tarafından satın alınan, patates gelir sigortası başarısız sonuçlanmıştır. Daha sonrasında bitki örtüsü indeksine dayanan kuraklık sigortası başarılı bir örnek teşkil etmiştir (Garrido ve Zilberman, 2008, s. 6).

AB üyesi ve önemli tarım ürünleri üreticisi olan İspanya' da, uygulanan devlet destekli tarım sigortası modelinde görev yapan kurumlar CCS, ENESA ve AGROSEGURO' dur. Ürün sigortası kapsamında çiftçiler, çiftçi birlikleri, özel sigorta şirketleri ve devletin yer aldığı bir sistem faaliyet göstermektedir. Doğal afetlerden meydana gelen kayıpları önlemek için kamu kuruluşu olarak Sigortalar Tazmin Konsorsiyumu (CCS) kurulmuştur. Ayrıca tarımsal sigorta organizasyonu içerisinde yer alan AGROSEGURO (Birleşik Tarım Sigorta Şirketi Grubu), yerli ve yabancı şirketlerin katılımıyla oluşturulmuştur. Bu kurum, primleri belirleme ve toplama, hasarları değerlendirme görevlerini üstlenir. Öte yandan ENESA (Tarım Sigortaları Devlet

Kurumu), sistem içinde yer alan tarımsal sigorta planları ile ilgili tavsiyelerde bulunan bir kurumdur (Çetin, 2007, s. 25).

Tüm bunların doğrultusunda, İspanya tarım sigortası sistemi 1978'den beri gelişerek günümüze dek ulaşan başarılı bir sigorta sistemidir. Bu başarı, görev yapan kurumların dengeli yapısı ve hükümetin prim desteğinden kaynaklanmaktadır (Tekin, 2015, s. 63). Toplam sigorta primine, bölgesel olarak yapılan yardımlar dahil %50 civarında prim desteği sağlanmaktadır (Yazgı ve Olhan, 2017, s. 234).

3.1.2.2. İtalya'da tarım sigortası uygulamaları

İtalya tarım uygulamaları bakımından modern bir ülkedir. Yetiştirilen ana tahıl ürünü buğdaydır. Şarap ülkenin genelinde büyük önem taşımaktadır. Buna bağlı olarak sigortalanan ürünler çoğunlukla üzüm bağları olmuştur. Ayrıca tarım makineleri üretiminde ve ihracatında dünyada ilk sırada yer almaktadır. Bu başarı, İtalyan tarım makinelerinin sunmuş olduğu kaliteden, teknolojiden etkin olarak yararlanmalarından ve ürün çeşitliliğinden kaynaklanmaktadır (Anonim, 2014, s. 7).

İtalya' da doğal afetlerle ilgili devlet tarafından doğrudan yapılan afet yardımı ve ürün sigortalarına prim desteği şeklinde ikili bir durum söz konusudur. Bu ülke yapılan tarım faaliyetleri ile 1920'den beri Ulusal Tarım Dayanışma Fonu aracılığıyla doğal afetlerden kaynaklanan her türlü kayıpları, hayvanlarda ve üretim faaliyetleri gerçekleştirilirken meydana gelebilecek aksaklıkları yani tarımsal üretimdeki olağandışı durumları kontrol altında tutmayı amaçlamaktadır. Yenilikçi tarım politikasını benimseyen ve teşvik etmek isteyen İtalya, 2000 yılında Risk Reasürans Fonu (FRR) kurulmuştur. 2003 yılında da tarım sigorta sisteminin sistemli ve sağlıklı işlemesi için tarımda, hayvan çiftliklerinde etkili olan ekonomik olayları takip eden ve istatistiksel olarak da değerlendiren bir kuruluş olan Tarımsal Risk Veri Tabanı (BDRA) faaliyete geçmiştir. İtalya'da çiftçilerin tarım sigortasına katılmaları gönüllülük esasına dayanmaktadır. Sigorta yaptıran çiftçilere devlet tarafından prim desteği sağlanmaktadır (Sümer ve Polat, 2016, s. 247).

İtalya'da çoklu risk ve verim sigortalarında %64 prim desteği sağlanmaktadır (Yazgı ve Olhan, 2017, s. 234). Öte yandan, tek riske dayalı sigorta, çoklu ürün sigortası (MPCI) ve verim sigortası çeşitleri çiftçilere sunulmaktadır.

3.1.2.3. Fransa'da tarım sigortası uygulamaları

1900'lü yılların başlarında ürün sigortası olarak sadece dolu riskine karşı sigorta yapılmaktaydı. 1964 yılında devlet destekli tarım sigortası sağlanmıştır. Bu yıla kadar devlet destekli herhangi bir sigorta programı yoktu. Risklerle başa çıkabilmek için çiftçiye tarımsal afet fonu sağlanmış ve tüm sistematik risklere karşı ek bir güvence sunulmuştur. 2000 yılında da tarımsal risklerin üstesinden gelebilmek ve yönetebilmek için yeni bir vizyon ortaya konulmuştur. Ortaya konulan vizyon sayesinde bireysel olarak çiftçilerin küçük kayıplarını önleyebilmeleri sağlanmıştır (Salmon, 2013, s. 1 ve 2). Tarım felaketleri için bir kamu kuruluşu olan Ulusal Garanti Fonu (FNGCA) kurulmuştur. FNGCA, devletin ve sigorta poliçesi olan çiftçilerin vergileri ile finanse edilmiştir. Özel tarım sigortalarını geliştirmek amacıyla Fransa Tarım ve Balıkçılık Bakanlığı dolu sigortasına prim desteği sağlamaya başlamıştır. 2002 yılında da Finans Yasası ile çoklu risk sigortacılığına prim desteği sağlanmıştır. Yeni politika kapsamında, meyve ve üzüm bağları için tek risk sigortası, saplı bitkilere de çoklu risk sigortası sunulmuştur (Enjolras ve Sentis, 2010, s. 476). Fransız ve İtalyan tarım sigorta sistemleri devlet gözetiminde ve Ortak Tarım Politikası çerçevesinde uygulanmaktadır (Enjolras, Capitanio ve Adinolfi, 2012, s. 6).

Elverişli iklimsel özellikleri sayesinde geniş ve verimli tarım alanlarına sahip olan Fransa toprakları, Avrupa Birliği'nin birinci tarım ülkesidir. Başlıca tarım ürünleri tahıl, şeker pancarı, şarap, meyve ve sebze, süt ürünleriyle hayvansal ürünlerdir (Ticaret Bakanlığı, 2018). Kullanılan tarım ürünlerinde karşılaşılabilecek olası tehlikelere karşı kullanılan en yaygın ürün sigortası doluya karşı tek risk sigortasıdır. Dolayısıyla ürünlerin %47'si tek risk sigortası, %28'i çoklu risk sigortası ile sigortalanırken, %25'inde sigorta bulunmamaktadır. Meyve ve sebzelerin, %33'ü tek risk sigortası, %8'i çoklu risk sigortası ile sigortalanırken ve %59'unda sigorta bulunmamaktadır. Şarap üretiminde kullanılan üzümler için ise, %32 tek risk sigortası, %15 çoklu risk sigortası bulunurken, %53'ünde sigorta bulunmamaktadır (Salmon, 2013, s. 7). Hayvancılık alanında ise, kaza, ölüm gibi geleneksel tehlikeler sigorta kapsamına dahil edilmektedir. Salgın hastalıklar sigorta kapsamı dışındadır. Hayvancılık sigortaları, sigorta acenteleri tarafından büyük oranda paylaşılarak

dağıtılmaktadır. Sigorta işlemleri; tarımsal reasürans[1], özel yerel reasürörler[2] ya da özel uluslararası reasürarlör tarafından yapılmaktadır (Akyüz, 2015, s. 43).

2015 yılından beri Fransa' da Ortak Tarım Politikası (OTP) altında, Avrupa Tarım Fonu tarafından finanse edilen risk yönetim programı uygulanmaktadır. 2015-2020 dönemi için risk yönetimi önlemleri bütçesi 675,25 avro olarak belirlenmiştir (www.agriculture.gouv.fr, 2020). Buna bağlı olarak, tarımda karşılaşılan sorunlar iklim ve çevresel etmenlerden kaynaklanabilmektedir. Doğal risk olarak adlandırdığımız olası tehlikelere karşı risk yönetim araçlarının geliştirilmesi ve kamu desteğinin sağlanması riskin ekonomik etkilerini azaltmaktadır. Fransa' da çiftçiler daha iyi bir risk yönetimi için desteklenmektedir. Riskleri en aza indirmek amaçlanarak tarımsal verimlilik önemsenmektedir. Ayrıca, tarımın önem arz ettiği bu ülkede, çiftçi tarımsal üretime karşı bilinçlidir. Bu bağlamda da Fransa, tarım sendikaları ve kooperatiflerde güçlü bir yapıya sahiptir.

3.1.3. Diğer Bazı Ülkelerde Tarım Sigortası Uygulamaları

Çin: Çin, tarım sigortası pazarları içerisinde büyük bir pazar oranına sahiptir. Çin'de tarım sigortası çalışmalarına yönelik ilk pilot uygulama 1950 yılında yapılmıştır. Yapılan uygulamaların kapsamı belirli sayıdaki il ve ilçedeki pamuk ve hayvan üretimi ile sınırlandırılmıştır. Sonraki yıllarda da tarımsal ekonominin istikrarına bağlı olarak tarım sigorta uygulamaları gelişmeler göstermiştir (Liu, 2016, s. 3).

Tarım alanları bakımından geniş arazilere sahip olan ülkede, eyalet esaslı bir sistem benimsenmiştir. Bu eyalet sisteminde, bitkisel ürün ve hayvancılık sigorta paketleri bulunmaktadır. 1982 yılında başlayan tarım sigortası uygulamaları gelişme göstermiş ve sigorta mekanizması sigorta konusunda uzmanlaşmış özel sigortacılar tarafından gerçekleştirilmektedir. Çin'de kamuya bağlı sigorta şirketi bulunmamaktadır. Poliçe işlemleri 6 özel sigorta şirketi tarafından gerçekleştirilmektedir. Bitkisel ürün sigortalarında tek risk sigortası, çoklu risk sigortası ve indeks sigorta uygulanmaktadır. Çoklu risk sigorta uygulamalarında eyalet hükümet tarafından destek sağlanmaktadır. Çin'de sigortalanan ürünler en çok üretimi yapılan ürünler olup bunlar; mısır, pirinç, soya, buğday ve pamuktur. Bunun yanı sıra seralar ve ormancılık sigortaları da

[1] Reasürans, yeniden sigorta anlamına gelir. Sigorta edilmiş bir riskin belli bir kısmının ya da tamamının yeniden sigorta edilmesi demektir.
[2] Reasürör, reasürans işlemlerinde riski devralan şirkettir.

kapsama dâhildir. Hayvancılık sigortalarında, tüm risk, kaza ve ölüm sigortaları, salgın hastalıklar sigortalanmaktadır. Eyaletlere bağlı olarak, bitkisel ürün ve hayvancılık sigortalarına verilen destekler %35-%80 arasında değişmektedir. Çin'de sigorta uygulamaları bitkisel ve hayvansal sigortalarda gönüllülük esasına dayanmaktadır (Yazgı ve Olhan, 2017, s. 235-236). Tüm bu çerçeveye bağlı olarak gerçekleştirilen uygulamalarda çeşitli zorluklar ve problemler de ortaya çıkabilmektedir. Tarım sigortası için yasal ve düzenleyici bir çerçevenin eksikliği, düşük sigorta eğitimi ve bilinci, teknik hizmetlere sınırlı erişim gibi sebepler tarım sigortasının geliştirilmesi hususunda Çin hükümetinin karşılaştığı zorluklar olarak belirtilebilir (Anonim, 2007, s. 10-12).

Japonya: Japonya' da tarım sigortasına yönelik olarak, 1929 yılında modern hastalıklara yardım tedbiri kapsamında Hayvancılık Sigorta Kanunu kabul edilmiştir. 1937 yılında orman sahiplerini, yangın, hava olayları ve volkanik patlamalardan korumak için ''Ulusal Ormancılık Sigorta Kanunu'' yürürlüğe girmiştir. 1938 yılında da ''Bitkisel Ürün Sigorta Kanunu'' yürürlüğe girmiştir. 1947 yılında ise, ''Tarımsal Kooperatif Birlikleri Kanunu'' yürürlüğe girmiş ve söz konusu kanun kapsamında Tarımsal Felaket Tazminat Programı oluşturulmuştur. Bu programla, çiftçilerin beklenmedik kazalar sonucu uğrayabilecekleri zararları telafi etmek ve çiftlik işletmelerine istikrar sağlamak amaçlamaktadır. Tarım Felaket Tazminatı, hava olayları, hastalıklar ve zararlılar nedeniyle zarar gören çiftçilere güvence sağlar. Ayrıca bitkisel ve hayvansal üretimi korumayı amaçlar (Reyes, Agbon, Mina ve Gloria, 2017, s. 16-17).

Bitkisel ürün sigortası kapsamında tek, birleşik ve çoklu risk sigortaları ile sera sigortası bulunmaktadır. Hayvancılık sigortası kapsamında ise, kaza ve ölüm sigortası, bulaşıcı hastalık sigortası, su ürünleri sigortası ve tüm risk sigortası yer almaktadır. Zorunlu olarak uygulanan tarım sigortası ürünleri pirinç, buğday, arpa sigortası ile hayvancılık sigortasıdır. Tarım sigortasının reasüransı %100 Japon hükümeti tarafından gerçekleştirilmekte ve prim ödemelerinin yaklaşık %50'si devlet tarafından karşılanmaktadır (Yazgı ve Olhan, 2017, s. 235).

Kanada: Tarım sigortasının başlangıcı 1938 yılına dayanmaktadır. Tek, birleşik, çoklu risk sigortaları, gelir sigortaları ve indeks sigortaları görülen mevcut sigorta çeşitleri olarak sınıflandırılır. Hayvancılık sigortası kapsamında, tüm risk sigortası ile

kaza ve ölüm sigortaları görülmektedir. Bitkisel ürün sigortaları ve hayvancılık sigortaları gönüllülük esasına dayanır. Ürün sigortası ise, ön görülemeyen riskler karşısında ve her türlü hastalık sebebiyle oluşan ürün kayıplarını kapsamaktadır (Yazgı ve Olhan, 2017, s. 235). Ürün sigortası, sigortalı mahsulün kalitesinde veya miktarında sigortalanabilir bir kayıp nedenine bağlı olarak, verim kaybı yaşayan ürünler için sigorta sağlar. Sigorta, bir mahsulün büyümemesi veya fazla nemin bir mahsulün tohumlanmasını önlemesi durumunda teminat sağlar. Üreticiler çeşitli kapsama seviyeleri, fiyat seçenekleri ve program seçenekleri arasından seçim yapabilmektedir (www.scic.ca, 2020).

Kanada hükümeti ve programa katılan eyaletler tarafından ‘‘Net Gelir İstikrar Programı’’ oluşturulmuştur. Bu program gönüllü olarak gerçekleştirilmektedir. Uzun dönem içerisinde, gelirde meydana gelen dalgalanmaları dengelemek için oluşturulmuştur. Ayrıca, gelir azalmalarıyla karşı karşıya kalan üreticiler için ‘‘Tarımsal Gelir İstikrar Programı’’ oluşturulmuştur. Kanada’da %30-%60 arasında değişiklik gösteren bir prim desteği sağlanmaktadır. (Yazgı ve Olhan, 2017, s. 235).

Brezilya: Tarım sigortasının gelişmekte olduğu ülkelerden biri olan Brezilya’ da ilk olarak 1955 yılında çalışmalar yapılmıştır. Çoklu risk, indeks ve verim sigortaları uygulanmaktadır. Bunun yanı sıra birleşik risk sigortaları da uygulanmakta ve sigorta bahçe bitkilerini kapsamaktadır. Sigorta paketleri 9 özel sigorta şirketi tarafından sağlanmakta olup, federal hükümet tarafından %40-%70 arasında prim desteği sağlanmaktadır. Su ürünleri ve ormancılık sigortasında ise %30 prim desteği bulunmaktadır (Yazgı ve Olhan, 2017, s. 236).

Arjantin: Çiftçiler çoğunlukla tarla bitkileri için sigorta yaptırmaktadır. Sigorta yaptırılan ürünler; soya fasulyesi, buğday, mısır ve ayçiçeğidir. En çok sigorta yapılan, talep edilen sigorta türü ürün sigortası ve hasara dayalı sigortadır. Ürünler çoğunlukla dolu riskine karşı sigortalanmaktadır. Ürün sigortası pazarındaki yüksek rekabet nedeniyle ürün sayısı ve kapsanan riskler genişletilmiştir. Bu nedenle, çoklu ürün sigortası sunulmuş dolunun yanı sıra rüzgar, donma ve nem fazlalığı risklerine karşı portföyün kapsamı artırılmıştır. Arjantin de sığır eti üretiminin ekonomiye önemli katkıları olmasına rağmen hayvancılık sigorta ürünleri az gelişmiştir. Tarım sigortası pazarı çok sayıda sigorta şirketi tarafından yönetilmektedir ancak 3 sigorta şirketi hayvancılık sigortası sunmaktadır (Reyes, Agbon, Mina ve Gloria, 2017, s. 21).

Almanya: Almanya' da ürün dolu sigortası ve hayvancılık sigortası sunulmaktadır. Ürün dolu sigortası Almaya' da uzun bir geçmişe sahiptir. İlk olarak 1733 yılında sunulmuş çoğunlukla sigorta şirketleri ve kooperatifler tarafından satışı yapılmıştır. Üzüm bağları, meyve bahçeleri, sebzeler ürün sigortası kapsamında dolu riskine karşı sigortalanmaktadır. Çoklu ürün sigortası Almanya da gelişme gösterememiştir. Hayvan sigortası ürün sigortasından daha sonra 1830 yılında tanıtılmıştır. Salgın hastalıklardan kaynaklanan hayvan kayıplarını kapsayan özel bir kamu fonu oluşturulmuştur. Bunun yanı sıra, kaza ve yangın gibi risklerden dolayı özel sigorta şirketleri tarafından sigorta güvencesi sağlanmaktadır. Devlet tarafından tarım sigortası hususunda bir yardım söz konusu değildir. Tarım sigortası konusunda köklü geçmişe sahip olan Almanya' da hükümeti tarımsal sigorta programını sübvanse etmek istememektedir. Bunun nedeni, yüksek maliyetler gerektirmeyen zararlar yerine ciddi krizler için fonlar oluşturmak istemesidir. Çiftçiler kendi ürettiklerinden sorumlu tutulmaktadır. Buna bağlı olarak, sigorta programları gönüllü olarak gerçekleştirilmektedir (Reyes, Agbon, Mina ve Gloria, 2017, s. 13).

3.2. Türkiye'de Tarım Sigortası Uygulamaları ve Gelişme Süreci

Türkiye'de 60 milyon hektar alan tarım alanı olarak kabul edilmesine rağmen, ekilebilir alanlar toplam tarımsal arazinin %40,7' sini oluşturmaktadır. Bir başka deyişle, toplam ekilebilir alan 24,4 milyon hektardır. Ekili olan tarım alanlarının büyük bir kısmının dolu riski ile karşı karşıya kalmakta ve sadece % 1,8'lik kısmı sigorta edilmektedir. Bu durum, Türkiye' de tarımsal sigortacılık açısından büyük bir potansiyelin mevcut olduğunu göstermektedir. Türkiye' de sigortalı alanların toplam tarım alanları içerisindeki payı %1,8 iken, ABD'de %46, ispanya' da %43, Japonya'da ise %80 olduğu görülmektedir (Çetin, 2007, s. 11-12).

Türkiye'de tarım sigortası uygulamalarına yönelik yasal mevzuat çalışmaları, 1937 yılında ilk olarak Ziraat Bankası tarafından yapılmıştır. 1940'lardan sonra Ticaret Bakanlığı, Tarım Bakanlığı ve Hazine Müsteşarlığı tarım sigortaları kanun taslaklarını hazırlamıştır (Tekin, 2015, s. 67).

Türkiye'de tarım sigortası uygulamalarına geçiş ise; genel sigortacılık kanunu çerçevesinde, bitkisel ürünlerin dolu riskine karşı sigortalanması ile 1957 yılında başlamıştır (Karaca, Gültek, İntişah, Engürülü ve Karlıoğlu, 2015, s. 3). 1957 yılında,

şeker pancarı üreticilerine bitkisel ürün sigortası sunulmuş ve sonrasında hayvan hayat sigortası konusunda da çalışmalar yapılmıştır. 1960 yılında, dolu ve hayvan hayat sigortaları, 1984 yılında kümes hayvanları sigortası, 1990 yılında su ürünleri sigortası ve 1991 yılında üzüm bağları için don sigortası yapılmıştır. 1995 yılında ise "Tarım Sigortaları Vakfı" kurulmuştur. Tarım sigortaları vakfı, ülke genelinde kurmuş olduğu bağımsız hasar tespit organizasyonu ile tüm sigorta ve reasürans şirketlerinin hasar tespitlerine yönelik faaliyetler gerçekleştirmiştir (Tekin, 2015, s. 67). Bu sigortalar, bağımsız bir yasal zemin oluşturulmaması, tarım sigortası konusunda bilgi ve ilgi eksikliği sebebiyle başarılı olamamıştır. Ayrıca, çiftçinin düşük gelire sahip olması tarım sigortasını geliştirmemiştir. Kendi tekniklerine göre risklerle mücadele etmeye çalışan çiftçiler profesyonel anlamda sigorta mekanizması ile tanışmamış ve bu hususta bilgi eksikliği yaşamıştır.

14 Haziran 2005 tarihinde, 5363 sayılı ''Tarım Sigortaları Kanunu'' yürürlüğe girmiştir. Bu kanunla, tarım sigortası olan çiftçilere prim desteği sağlanmıştır. Tarımsal risk yönetimi, yasal olarak yeni bir boyut kazanmıştır (Karaca, Gültek, İntişah, Engürülü ve Karlıoğlu, 2015, s. 4). Kanunun yürürlüğe girmesinden tarım sigortalarının işleyişi, 16 sigorta şirketinin kurduğu üst şirket olan Tarım Sigortaları Havuz Sistemi tarafından yürütülmüştür (Çetin, 2007, s. 30).

Kanun çerçevesinde kısa adıyla TARSİM olarak adlandırılan Tarım Sigortaları Havuz Sisteminin altyapısını oluşturması için, "Tarım Sigortaları Havuzu Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik" ve "Tarım Sigortaları Uygulama Yönetmeliği" de yürürlüğe girmiş ve sigortanın usul ve esasları belirlenmiştir. Devlet Destekli tarım sigortası poliçesi, 01 Haziran 2006 tarihinden itibaren kesilmeye başlanmıştır. Tarım Sigortaları ile daha önce sigorta edilemeyen sel, kuraklık ve don gibi riskler ile büyük hasarlara neden olan riskler sigortalanmıştır. Böylece hem riskleri yönetilebilir kılmak hem de devletin bu risklerin neden olduğu zararları karşılamadaki yükünü azaltmak amaçlanmıştır. Ayrıca, uzun vadede çiftçiler gelir istikrarına kavuşmuşlardır (Karaca, Gültek, İntişah, Engürülü ve Karlıoğlu, 2015, s. 4).

3.2.1. Tarım Sigortaları Havuzu (TARSİM)

Tarım sektörü, ekonomik riskler içermesinin yanı sıra, sosyal, teknolojik ve kişisel riskler içermektedir. Tarımın, tüm dünya açısından taşıdığı stratejik önem nedeniyle

risklerin iyi yönetilmesi tarımsal verimlilikle doğru orantılı olmaktadır. Tarım sigortası uygulamaları ile riskler paylaşılmakta, uygulanan politikalarla riskler yönetilmektedir.

14 Haziran 2005 tarihinde çıkarılan 5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanunu çerçevesinde risklerin teminat altına alınması maksadıyla sigorta mekanizması devreye girmiştir. Bu kanuna göre, kapsama alınacak risklerle ilgili olarak yapılacak sigorta sözleşmelerinde standardın sağlanması, riskin uygun koşullarda transferinin sağlanması, oluşacak hasarlarda tazminatın tek seferden ödenmesi, tarım sigortasının geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması amacına istinaden, bir sigorta havuzu kurulmuştur. Bu havuza ilişkin tüm iş ve işlemler, bu havuza katılan sigorta şirketlerinin eşit hisselerle ortak oldukları Tarım Sigortaları Havuz İşletmesi tarafından yürütülmektedir. Sigorta şirketleri poliçeleri kendi adına düzenlemekte fakat riskin ya da primin yüzde yüzünü zorunlu olarak havuza devretmektedir. Devlet, tarım sigortası kanunu kapsamında sigorta sözleşmelerine sınırlı olarak çiftçi adına sigorta primine destek sağlamaktadır. Devletin prim desteği her yıl Bakanlar Kurulu aracılığıyla, bölge, risk, ürün gibi ölçekler kapsamında belirlenir (Çetin, 2007, s. 31). 2006 yılında yürürlüğe giren "Tarım Sigortaları Uygulama Yönetmeliği" ve "Tarım Sigortaları Havuzu Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik" ile de sırasıyla tarım sigortaların poliçelerinin tabi olacağı esaslar ve Tarım Sigortaları Havuzunun çalışma usul ve esasları belirlenmiştir (Tekin, 2015, s. 68).

Bahsedilen kanun ve yönetmelikler çerçevesinde yürütülen tarım sigortası ile, ''bitkiler, bitkisel ürünler ve seralar tarımsal yapılar, tarım alet ve makineleri ile çiftlik hayvanları (büyükbaş, küçükbaş, kümes hayvanları ve kültür balıkçılığı üretimi) için kuraklık, dolu, don, sel, taban suyu baskını, fırtına, hortum, deprem, heyelan, yangın, kaza ve zararlılar ile hayvan hastalıklarının neden olacağı zararlar ve riskler'' kanun kapsamında TARSİM tarafından teminat altına alınmıştır (Resmi Gazete, 2005).

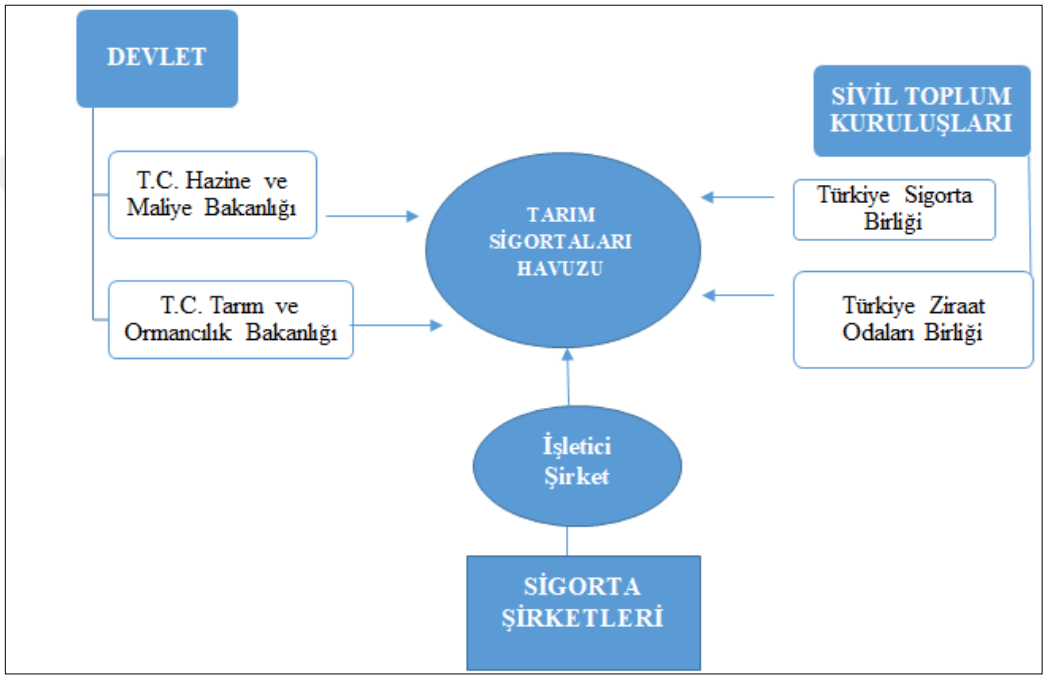
Tarımsal faaliyette bulunan üreticilerin zararlarının giderilmesi ve risklere karşı olası çözümlerin sunulması için tarım sigortaları havuz modeli örnek alınmıştır. Bu model ile, riskler güvence altına alınarak, üretimin sürdürülebilir olması hedeflenmiştir (Karaca, Gültek, İntişah, Engürülü ve Karlıoğlu, 2015, s. 4).

Devlet Destekli Tarım Sigortaları Havuzu (TARSİM) Sisteminin Temel Özellikleri:

1. Devletin Prim ve Hasar Desteği

2. Gönüllülük Esası
3. İşletici Şirket
4. Tüm İlgili Tarafların İşbirliği
5. Çiftçi Kayıt Sistemi
6. Denetim

gibi unsurlar sistemin temel özelliklerini oluşturmaktadır (Karaca, Gültek, İntişah, Engürülü ve Karlıoğlu, 2015, s. 4).

Şekil 3.3. TARSİM kurumsal yapısı

Kaynak: (TARSİM, 2018)**.**

TARSİM' de yönetim kurulu üyeleri, Tarım ve Orman Bakanlığı ve Hazine ve Maliye Bakanlığı'ndan ikişer, Türkiye Sigorta Birliği, Türkiye Ziraat Odaları Birliği ve Tarım Sigortaları Havuz İşletmesi A.Ş' den birer olmak üzere toplam yedi üyeden oluşmaktadır. Üyelerin görev süreleri 3 yıllıktır. İlk üyeleri 16.01.2006 tarihinde göreve başlamışlardır (TARSİM, 2020). Sistem, tüm tarafların iş birliği ile yönetilmektedir. Devlet destekli tarım sigortası sistemi olan TARSİM, işletici şirket olarak tanımlanan özel sektör, devlet ve sivil toplum kuruluşları ile işlemlerini yürütmektedir. TARSİM, Türkiye'de ki tarım sigortasının temsilcisidir.

TARSİM' in kurumsal hedefleri şu şekildedir (TARSİM, 2018).

- *Tarım sigortalarının, Türkiye'de yaygınlaşmasını sağlamak,*

- *Tüm tarımsal riskleri kapsayacak bir güvence sistemi oluşturabilmek ve uygulamak,*
- *Çiftçiler açısından, örnek ve saygın bir kurum olarak algılanmak,*
- *Adil fiyat uygulaması ile hasar tespit ve tazminat ödeme ile ilgili süreçleri yönetmek,*
- *Zararların en kısa sürede çözüme kavuşturulmasını sağlamak,*
- *Eğitimler ve tanıtımlarla hem çiftçinin hem de diğer paydaşların bilgilenmesini sağlamak,*
- *Çiftçi ile iletişim halinde olarak üretimin devamlılığını sağlamaya yardımcı olmak,*
- *Dünyadaki tarım sigortaları ile ilgili gelişmeleri yakından takip etmek,*
- *Teknolojinin en ileri uygulamalarından faydalanarak tarımsal inovasyonu sağlamaktır.*

Tarım Sigortaları Havuzu Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğine göre TARSİM' in görevleri ise şu şekildedir (Resmi Gazete, 2006):

- *''Havuzun işleyişine ilişkin uygulama esaslarını belirlemek,*
- *Bütçe yılı için verilen Devlet prim desteği toplam tutarını aşmamak kaydıyla; ürün, risk, bölge ve işletme ölçeği bazında prim desteği oranını belirlemek üzere çalışmalar yapmak ve Bakanlığa sunmak,*
- *Destekleme kapsamına alınan risk, ürünler ve bölgeler için tarifeler hazırlamak ve sigortaya kabul için son başvuru tarihlerini belirlemek, uygulamada karşılaşılan sorunları tespit etmek, bunların çözümüne yönelik çalışmalar yapmak, yaptırmak,*
- *Görev alanına giren konularda hizmet alınmasına karar vermek,*
- *Hasar tespit işlemleri ve hasar tespit işlemi ödemelerine ilişkin usul ve esasları belirlemek,*
- *Bu Yönetmelik kapsamında tarım sigortaları alanında faaliyet göstermek isteyen sigorta şirketleri ile sözleşme yapmak,*

- *Havuz işleticisi şirketle çalışma usul ve esaslarını belirleyen sözleşme yapmak,*
- *İşletici şirkete verilecek işletme bedeli miktarını belirlemek,*
- *Sigorta şirketlerine ödenecek komisyon miktarını belirlemek.''*

3.2.1.1. Devletin prim ve hasar desteği

Tarım sigortalarında, devletin prim ve hasar desteğine olan ihtiyacı önemli kılan etkenlerin başında çiftçinin yüksek primler karşısında yaşadığı sıkıntılar gelmektedir. Ödeme güçlüğü yaşayan çiftçilere sosyal anlamda katkı sağlamak ve tarımsal istikrarı devam ettirebilmek için devletin vereceği destek önem arz etmektedir. Devlet desteği sayesinde üreticiler güvenli ve sürdürülebilir tarım imkânları elde etmektedir. Dolayısıyla maddi olanakları bakımından da refaha ulaşan üreticilere kolaylık sağlanmaktadır.

Devletin prim desteğinde, üreticiler tarafından ödenmesi gereken sigorta priminin bir kısmı devlet tarafından karşılanmaktadır. Primlere yapılacak desteğin esasları belirlenirken riskler, bölgeler ve işletme ölçekleri dikkate alınmaktadır. Devlet tarafından sağlanacak prim desteği miktarları, her yıl Bakanlar Kurulu tarafından belirlenmektedir. Prim desteğinde amaç, üreticileri sigorta yaptırmaya yöneltmektir (Karaca, Gültek, İntişah, Engürülü ve Karlıoğlu, 2015, s. 6).

Hasarın beklenenden fazla olması durumda devlet tarafından sağlanan ilave ödeneklerin, Hasar Fazlası Desteği şeklinde Havuz' a aktarılması ile hasarların tazmini gerçekleşmektedir (TARSİM, 2018).

3.2.1.2. Gönüllülük esası

Çiftçilerin sigorta sistemine katılımı isteğe bağlı olmaktadır. Risklerini göz önünde bulundurarak istedikleri sigortayı satın alır ya da riski kabul edip sigorta yaptırmaz. Bu durum tamamen üreticinin tercihindedir. Sigorta yaptıran üretici herhangi bir risk karşısında hasarının tazmin edileceği güvencesine sahiptir. Fakat sigorta yaptırmayan üretici risklere katlanıp zararını kendi karşılamaya çalışır. Bu durum elbette üreticiyi maddi bakımdan olumsuz etkileyecektir. Dolayısıyla riski değerlendirecek en iyi kişi üreticinin kendisidir. İklimi, tarım arazisi, ürünün verimi ve toplam alanı gibi unsurlar göz önünde bulundurularak sigorta sistemine katılım sağlanmaktadır.

3.2.1.3. Çiftçi kayıt sistemi

Çiftçi Kayıt Sistemi ve bu sisteme bağlı diğer kayıt sistemlerine (Örtü altı, soy kütüğü, ön soy kütüğü ve su ürünleri kayıt sistemi vb.) kayıtlı tüm üreticiler, uygulama kapsamında olan devletin prim desteğinden faydalanır. Üreticiler bu kapsamda;

1- Bitkisel Ürün Sigortaları,

2- Hayvan Hayat Sigortaları,

3- Kümes Hayvanları Hayat Sigortası,

4- Sera Sigortaları,

5- Su Ürünleri Sigortalarını yaptırabilmektedirler.

Tarım sigortası prim desteğinden yararlanmak isteyen üreticiler, Çiftçi Kayıt Sistemi'ne (ÇKS) kayıt yaptırarak ve bu kaydını her yıl güncelleyerek prim desteğinden yararlanmaktadır (Karaca, Gültek, İntişah, Engürülü ve Karlıoğlu, 2015, s. 8).

3.2.1.4. İşletici şirket

Tarım sigortaları branşında faaliyet gösteren, Tarım Sigortaları Havuz Yönetim Kurulu ile sözleşme imzalayarak sisteme katılan 23 adet sigorta şirketlerinin kurdukları bir anonim şirkettir. Tarımsal faaliyeti olumsuz etkileyen risklere karşı sigorta yapan şirketler şunlardır (Karaca, Gültek, İntişah, Engürülü ve Karlıoğlu, 2015, s. 6).

Şekil 3.4. Tarım Sigortaları Havuz İşletmesi A. Ş.

Kaynak: (Karaca, Gültek, İntişah, Engürülü ve Karlıoğlu, 2015, s. 7).

3.2.1.5. Tarım sigortasında denetim

Tarım Sigortaları Havuzu ve işletici şirketin, sigortacılık uygulamaları yönüyle denetimi Hazine Müsteşarlığınca, diğer tüm işlemlerinin denetimi ise Tarım ve Köyişleri Bakanlığı tarafından yapılması kanun hükmüne bağlanmıştır. Denetimin varlığı, tarım sigortalarına güveni artıracak olup sigorta mekanizmasının yaygınlaşmasını da sağlayacaktır (Karaca, Gültek, İntişah, Engürülü ve Karlıoğlu, 2015, s. 8).

3.3. Türkiye'de Tarım Sigortasının Yeri ve Önemi

Üretimin, iklime bağlı olarak gerçekleştirilmesi sebebiyle tarımsal faaliyetler doğal risk koşullarına bağlı olmaktadır. Öngörülemeyen risklerle baş edebilmek üreticinin maddi kayıplarına sebep olmaktadır. Ayrıca üreticinin tek başına mücadelesi de bu süreçte yetersiz kalmaktadır. Türkiye tarımsal faaliyetlerin verimli olarak gerçekleştirildiği elverişli topraklara sahiptir. Bunun yanı sıra atmosferik değişimlere de açık bir yapısının olması nedeniyle kontrollü tarımın yapılmasını gerekli kılmaktadır.

Kırsal nüfusun, ekonomik gelir kaynağını tarımdan elde etmesi bakımından üretimde güven ve zararların tazmini gibi hususlar ekstra önem arz etmektedir. Üretimin devamlılığı ve üreticinin korunması, teşvik edilmesi, risklerle kontrollü olarak baş edilebilmesi, sermayenin korunması ancak sigortanın varlığı ile mümkün olabilmektedir. Kırsal kesimin ihtiyaçlarının tamamının karşılanması ya da sorunlarının hepsine çözüm bulunabilmesi mümkün olmamakla beraber sigortanın varlığı birtakım risklerle mücadelede kolaylık sağlamaktadır.

Tarım sigortasına sahip olan üreticiler, risklerle karşılaştıkları zaman zararlarının tazmin edileceğini bilmekte ve tarımsal üretimlerine devam edebilmektedir. Teknik bilgi ve araçlardan yararlanmaya istekli olmaktadır. Oysa tarım sigortası olmayan üretici, mali bakımdan zora düşmekte ve en önemlisi de emek faktöründen karşılığını bulamamaktadır. Dolasıyla bir güvence sistemi olarak var olan tarım sigortası varlıklarını korumak isteyen üreticiler için tarım sigortası çeşitleri ile birlikte üreticilere destek olmaktadır.

3.4. Türkiye'de Tarım Sigortası Kanunu Öncesi Tarım Sigortası Uygulamaları

Tarım sigortası uygulamalarına, devletin prim desteği olmadan 1995 yılında Tarım Sigortaları Vakfı'nın kurulmasıyla geçilmiştir. 5363 sayılı yasanın yürürlüğe girmesine kadar, devletin tarım sigortasında prim desteği olmamıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarından başlanarak çeşitli çalışmalarla tarım sigortasına yönelik girişimler uygulanmıştır. İlk olarak T.C Ziraat Bankası bu çalışmalara başlamıştır. Sonraları dünyada olduğu gibi, Türkiye'de de tarım sigortası uygulamaları bitkisel ürünlerin "dolu" riskine karşı sigortalanmasıyla başlamıştır. 1957 yılında Şeker Sigorta'nın Dolu Sigortaları, 1959 yılında da Başak Sigorta'nın Çiftlik Hayvanları Sigortaları uygulamalarını başlattığı bilinmektedir. 1957 yılında başlayan dolu sigortası ve 1960 yılında başlayan hayvan hayat sigortası uygulamalarında devletin ve çiftçi birliklerinin herhangi bir desteği söz konusu olmamıştır (Güngör, 2006, s. 56-58). Dolu sigortası ile başlayan tarım sigortası yıllar itibariyle çeşitleri bakımından; ''1960 yılında Hayvan Hayat, 1984 yılında Kümes Hayvanları Hayat, 1990 yılında ise Su Ürünleri Hayat ve 1991 yılında Üzüm Bağlarında pilot uygulama'' olarak başlanmıştır. Tarımsal sigortanın yasal zeminin olmaması ve etkili teşvik sisteminin yetersizliği sebebiyle istenilen başarı yakalanamamış ve bu hususlar kısıtlayıcı bir faktör olarak önemli rol oynamıştır. Bu sebeplerden dolayı, 5363 Sayılı "Tarım Sigortaları Kanunu''

TBMM'de yasalaşarak, 14/06/2005 tarihinde, Resmi Gazete' de yayımlanmış ve yürürlüğe girmiştir. Bu kanun çerçevesinde, ''bitkisel ürünleri, seraları, büyükbaş ve küçükbaş hayvanları, kümes hayvanları, su ürünleri ve aktif arılı kovanlarını'' sigortalayan üreticilerin, sigorta prim miktarlarının yarısı (% 50'si) devlet tarafından ödenmektedir. Sadece, ilçe bazlı kuraklık verim sigortasında, (buğday, arpa, çavdar ve yulaf ürünlerinde) poliçede yazılı primin % 60'ı devlet tarafından karşılanır (TARSİM, 2018).

3.5. Türkiye'de Tarım Sigortası Uygulamalarında Karşılaşılan Sorunlar

Tarım sigortası uygulamalarında karşılaşılan sorunlar şu şekilde sıralanabilir (Barış, 2007, s. 72-74).

- Sigortacılık kesiminden kaynaklanan sorunlar: eğitilmiş personel yetersizliği, kapasite eksikliği, uygulamalarda görülen aksaklıklar, hasar tazminatlarının geç ödenmesi gibi durumlar karşılaşılan problemler arasındadır.
- Teknik Eleman Yetersizliği
- Tarım tekniğinin yeterince gelişmemiş ve standartlaşmamış olması
- Tarım sigortasından faydalanmak için Çiftçi Kayıt Sistemine (ÇKS) kayıt olmak gerekmektedir. Tapusuz arazilerin kullanılması ÇKS' ye kayıt yaptırmalarını engellenmektedir.
- Ekonomik nedenlerden kaynaklanan sorunlar: Özellikle düşük gelir grubuna sahip üreticiler tarafından lüks olarak algılanmıştır.
- Tarım sigortaları eğitimi sorunu: Sigortacılığın gelişmesi için temel koşullardan biri gerekli eğitimin sağlanması ve teknik bilginin verilmesidir.
- Sigorta kültürünün henüz yerleşmemiş olması ve primlerin yüksek olması.

4. KALECİK KARASI ÜZÜM ÜRETİCİLERİNİN TARIM SİGORTASINA YÖNELİK YAKLAŞIMLARININ ANALİZ EDİLMESİ

4.1. Araştırma Bölgesi Hakkında Bilgiler

4.1.1. Bölgenin Nüfusu, Coğrafi Özellikleri, İklimi ve Bitki Örtüsü

Kalecik İlçesi, Ankara'nın kuzeydoğusunda yer almaktadır. İlçenin doğusunda Sulakyurt, güneyinde Kırıkkale ve Elmadağ, batısında Çubuk, kuzeyinde de Çankırı (Şabanözü) bulunmaktadır. Yüzölçümü 1318 km2 olup, rakımı 725 m'dir. İlçe kısmen engebeli bir arazi yapısına sahiptir. Bu durum, ilçenin doğu ve güney kesimlerinde daha belirgindir. İlçe topraklarının kuzey-güney kesimleri arasında kuzeye doğru genişleyen bir biçimde Kızılırmak nehrinin yatağı uzanır. Tipik karasal iklim özellikleri görülmekte fakat rakıma bağlı olarak iklimsel özellikler değişebilmektedir. İlçenin yağış ortalaması 350-400 kg/m civarındadır. İlçe, orman bakımdan fakirdir. Arazinin %11'i meşe ve karaçam ağaçlarından oluşan baltalık ormanla kaplıdır. Tarım alanı bakımından 131.800 hektarlık alana sahiptir. %42,31'i Tarım Alanı, %22,59'u Çayır ve Mera, %7,12'si ormanlık ve %27,98'i diğer alanlardır. Kalecik ilçesinin nüfusu ise, 2019 yılı verilerine göre 13.234'tür (Anonim, 2017, s. 4-5).

İlçe ekonomisi tarıma dayalıdır. Hayvancılık faaliyetleri ikinci plandadır. Bağcılık yaygın olarak yapılmaktadır. Bunun yanış sıra, şekerpancarı, buğday, arpa, elma, armut kayısı, ekmek ayvası ve kiraz yetiştirilen ürünler arasındadır. Ayrıca, ilçe topraklarında bentonit, mermer yatakları ve krom cevheri bulunmaktadır (Anonim, 2020).

4.1.2. Kalecik Karası Üzümünün Tarihi Gelişimi ve Yetiştiriciliği

Kalecik Karası, Kızılırmak vadisinin Ankara ili Kalecik ilçesi sınırları içinde yetiştirilen, yöresel koşullarda gösterdiği performansı ile ülkemizin önemli bir kırmızı şaraplık üzüm çeşididir (Anonim, 2020).

Anadolu'nun değerli ve en eski üzüm çeşitlerinden biri olan Kalecik Karası, ismini üretildiği Kalecik ilçesinden almıştır. Bir dönem yoğun olarak gayrimüslimler tarafından yürütülen bağcılık ve şarap faaliyetleri sayesinde Kalecik Karası parlak bir dönem geçirmiştir. Bu sayede bölgeyi ekonomik açıdan kalkındıran bir yer haline

gelmiştir. Ziraat bankası da büyükşehirlerin ardından 8.şubesini Kalecik ilçesinde açmıştır. Cumhuriyet döneminde bölgede şarap yapan gayrimüslimlerin azalması sebebiyle üzümün işlenmesi yok denecek kadar azalmıştır. Bu sebeple, Kalecik Karası üzümünden şarap üretiminin devam ettirilmesi ve şarap yapımının desteklenmesi amacıyla 1942 yılında Tekel İdaresi tarafından şarap tesisi kurulmuştur.‘‘ Kalebağ’’ markası adı altında şaraplar üretilmeye başlanmıştır. 1970’li yıllarda fileksera adında bir asma biti ilçedeki asmaların kökünü kurutarak Kalecik Karası bağlarını yok etmiştir. Ayrıca ekonomik koşullar ve sonraları Tekel İdaresinin de tesisini kapatmasıyla bu üzüm çeşidi kaybolmanın eşiğine gelmiştir (Haber3, 2020).

1980’li yıllarda Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Profesörü Yusuf Sabit Ağaoğlu ile Kavaklıdere Şarapları tarafından başlatılan bir proje ile bağların sayısını çoğaltılarak, modern bağcılık teknikleriyle Kalecik Karası üzümü yöreye yeniden kazandırılmıştır. 1989 yılında yeniden satışının canlanmasıyla üreticiler tarafından bir rekabet aracı haline gelmiştir (Yalçın, 2018). 2006 yılında Türk Patent Enstitüsü tarafından patent verilerek Kalecik bölgesinin coğrafi markası olduğu tescillenmiştir. Kalecik haricinde, Denizli, Yozgat ve Nevşehir bölgelerinde de üretimi yapılmaktadır (Haber3, 2020). Ayrıca Kalecik Karası üzümü Fransa'nın Bordeaux bölgesinde yetişen üzümlerle eş değer görülmektedir. Ankara Ticaret Odası, 2018 yılında 27 ülkeye yaklaşık 10 milyon dolarlık şarap ihraç ettiklerini ve bunların başında Belçika ve İngiltere geldiğini belirtmiştir (Hürriyet, 2019).

Bu bağlamda, bölgeyi ekonomik açıdan kalkındırması, üreticilerin geçim kaynağını oluşturması ve ülkeler arası önemli bir ihraç kaynağı olması sebebiyle önem arz eden bu üzüm çeşidi varlığını halen korumaya çalışmaktadır. Uluslararası Kalecik Karası Üzüm Festivali adı altında festivaller düzenlenerek tanıtımları da yapılmaktadır.

Zengin topraklarda yüksek verimin elde edildiği bir ürün olan Kalecik Karası üzümü dikildikten sonra 3 yıl içinde üzüm vermeye başlar. 1 dekar alandan yaklaşık 1 ton ürün alınır, 1 kg üzümden ise 1 şişe şarap yapılabilir. İlçe topraklarının büyük bölümü kahverengi veya kırmızı- kahverengi topraklardan oluşur. Kalecik Karasının kendine özgü bileşimi bol miktarda kalsiyum içeren bu toprak türünden kaynaklanır. Bu topraklar kendine göre iklimsel özellik gösteren bölgelerden oluşur. İlçeyi boydan boya geçen Kızılırmak nehrinin oluşturduğu özel mikro-klima, bu toprak özellikleri ile birleşerek Kalecik Karasının ülkenin en önemli kırmızı şaraplık üzümü özelliği

kazanmasına neden olur (Anonim, 2020). Kalecik Karası üzümü çoğunlukla şaraplık olarak kullanılmasına karşın sofralık ve kurutmalık olarak da kullanılmaktadır. Bunun yanı sıra pekmez de elde edilmektedir.

4.2. Araştırmanın Amacı

Ankara ili Kalecik ilçesinde, Kalecik Karası üzüm üreticilerinin tarım sigortasına yönelik yaklaşımlarının belirlenmesi amacıyla tarım sigortası yaptıran ve tarım sigortası yaptırmayan üreticiler karşılaştırmalı olarak çalışma kapsamına alınmıştır. Bu doğrultuda sigortalı ve sigortasız üreticilerin tarım sigortasına olan yaklaşımları saptanmıştır. Karşılaştırmaya bağlı olarak üreticilerin beklentilerini, sorunlarını ve tarım sigortasına bakış açılarını ortaya koymak amaçlanmıştır.

4.3. Araştırmanın Önemi

Tarım, iklimsel koşullara bağlı olarak gerçekleştirilmesi sebebiyle stratejik bir sektör olarak ele alınmaktadır. Üretimin doğal koşullara bağlı olarak gerçekleştirilmesi, tarımın doğrudan iklim özelliklerinden etkilenmesi risk faktörlerini de göz önünde bulundurmayı gerekli kılmaktadır. Ayrıca, tarımın beslenme gibi temel bir fonksiyonu içermesi tarımın önemini yeterince ortaya koymaktadır. Üreticinin kendi önlemleri haricinde sigorta mekanizması ile risklerle baş edebilmesi mümkün kılınmıştır. Tarımda sürdürülebilirlik, verim ve üreticiye destek gibi amaçlarla güven sağlanmak istenmiştir. Bunlar neticesinde, tarım sigortasına yönelik yaklaşımlar, sigortalı ve sigortasız üreticiler olarak detaylı bir şekilde incelenmiştir. Bunun yanı sıra tarım sigortası olan üreticilerin sigortaya yönelik memnuniyet tutumlarını, tarım sigortası olmayan üreticilerin ise yaptırmama nedenlerini ortaya koyması bakımından çalışma önem arz etmektedir.

4.4. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evreni, Ankara İli Kalecik İlçesinde yetiştirilen Kalecik Karası üzümüne tarım sigortası yaptıran 2019 yılında TARSİM' e kayıtlı üreticilerdir. TARSİM Ankara Bölge Müdürlüğünden elde edilen veriler neticesinde 2019 yılı itibariyle Kalecik Karası üzümüne sigorta yaptıran, kayıtlı toplam 20 üreticinin olduğu bilgisine ulaşılmıştır (Tablo 4.1). Araştırma, Ankara ili Kalecik ilçesindeki 11 köy ve

mahalledeki sigorta yaptıran 20 üreticinin tamamıyla tam sayım yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Bunun yanı sıra, aynı köy ve mahalleden Kalecik Karası üzümünü yetiştiren üreticilerden tarım sigortası yaptırmayan 20 üreticide rastgele seçilerek, karşılaştırmalı olarak analiz yapılmıştır. Toplamda, 40 anket tam sayım yapılarak tamamlanmıştır.

Köy/Mahalleler	**Sigortalı Üretici Sayısı (2019)**	**Ürün Çeşidi**
1.Ahikemal-Şenyurt	2	Kalecik Karası
2.Akkuzulu	1	Kalecik Karası
3.Alibeyli	1	Kalecik Karası
4.Dağdemir	2	Kalecik Karası
5.Elmapınar	2	Kalecik Karası
6.Halitcevriaslangil	2	Kalecik Karası
7.Hançılı	1	Kalecik Karası
8.Karkın	1	Kalecik Karası
9.Uyurca	6	Kalecik Karası
10.Yılanlı	1	Kalecik Karası
11.Çiftlikköy	1	Kalecik Karası

Tablo 4.1. Anket çalışması yapılan mahalleler ve sigortalı üretici sayıları

4.5. Araştırmanın Sınırlılık ve Varsayımları

Araştırma ve incelemeler sonucunda, Kalecik Karası üzümüne sigorta yaptıran toplam 20 üreticinin olması nedeniyle tam sayım uygulaması uygun görülmüştür. Bu durum üreticilere ulaşmayı zorunlu kılmıştır. Aynı ürün için sigorta yaptırmayan 20 üreticide rastgele seçilmiştir. Veri toplanırken katılımcıların sorulara samimi ve doğru yanıtlar verdikleri varsayılmıştır.

4.6. Verilerin Toplanması

Çalışmanın teorik bölümünde, literatür taraması yapılmış, kurum, kuruluş ve üniversite kütüphanelerinden bu alanda yayınlanmış her türlü kitap, makale ve yayınlar incelenmiştir. Çalışmanın uygulama aşamasında ise, anket yöntemi kullanılarak oluşturulan sorularla Kalecik Karası üzüm üreticilerinin tarım sigortasına yönelik yaklaşımları incelenmiştir. Üreticilerin bulunduğu köy ve mahallelerde yüz

yüze anket uygulaması yapılmış ve üreticilere toplamında 54 soru yöneltilmiştir. İlk 14 soruda bireysel özelliklere dair sorular yer almaktadır. Devamında gelen sorularda ise işletme özellikleri ve bilgi kaynakları soruları vardır. Tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan üreticilerin soruları ayrı tutulmuştur. Sadece, sigortalı üreticilere Likert ölçekli sorular yöneltilerek tarım sigortası hizmetinden memnuniyetleri ölçülmüştür. Anket formları çiftçilerin rahatlıkla anlayabileceği şekilde hem açık uçlu hem de kapalı uçlu sorulara cevap verecek şekilde hazırlanmıştır. Anketteki soruların hazırlanmasında daha önce yapılmış çalışmalardan yararlanılmıştır.

4.7. Verilerin Analizi ve Yöntemler

Araştırmada toplanan anket verileri SPSS 24 (Statistical Package for Social Sciences) programına kodlanarak girilmiş ve analiz bu program üzerinden yapılmıştır. Ankara ilinde Kalecik Karası üzümüne, tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan üreticilerden elde edilen veriler, çapraz tablolar kapsamında oransal dağılımları yapılarak karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir. Birden fazla işaretleme istenilen soru tiplerinde çoklu analiz yapılmıştır. Tarım sigortası yaptıranlar üreticilere sorulan Likert ölçekli sorularda ise ortalama ve standart sapma değerleri tespit edilerek sonuçlara yönelik çıkarımlar ortaya konulmuştur.

Verilerin, analiz öncesi normal dağılıp dağılmadığını görmek ve uygulanacak testlerin parametrik ya da parametrik olmayacağına (non-parametrik) karar verebilmek için ise Normallik Testi (Normality Test) uygulanmıştır. Örneklem büyüklüğü 30'dan küçük ($n<30$) olan durumlarda Shapiro Wilk testi, örneklem büyüklüğü 30 ve üstü ($n\geq30$) olan durumlarda ise Kolmogorov Smirnov testi ile normal dağılıma uygunluk test edilir (Cevahir, 2020, s. 14). Çalışmada, normallik dağılımına uygunluğu belirleyebilmek için Shapiro Wilk testi uygulanmıştır. Çünkü sadece tarım sigortası yaptıran üreticilerin verdikleri yanıtlar değerlendirilmiştir. Tablo 4.2'de bu testin sonuçları sunulmuştur.

	İstatistik	N	p
Satış ve Pazarlama Hizmetleri	0,809	20	0,001
Hasar Hizmetleri	0,936	20	0,201
Fiyat ve Ödeme Politikası	0,899	20	0,039
Poliçe ve Ek Teminatlar Hakkında Bilgilendirme	0,803	20	0,001

Tablo 4.2. Normallik testi

Tablo 4.2 incelendiğinde tarım sigortası yaptıranlara yönelik soruların normal dağılmadığı görülmektedir. Normal dağılım olduğunu varsaymak için p>0,05 olması gerekmektedir. Bu nedenle verilerin analizinde parametrik olmayan (non-parametrik) uygulanmasına karar verilmiştir. Ölçekler arasındaki ilişkileri saptamak için Spearman Korelasyon testi kullanılmıştır. Üreticilerin tarım sigortasına yönelik yaklaşımlarının ölçüldüğü çalışmanın sonuçlarında Cronbach Alpha Güvenilirlik katsayısının 0,74 olduğu görülmektedir. İstatistiki bakımdan güvenirlik katsayısının $0,7 \leq \alpha \leq 0,9$ arasında olması güvenirliğinin iyi ölçekte olduğunu göstermektedir.

Cronbach's Alpha	0,748
N	20

Tablo 4.3. Güvenirlik analizi

Veriler analiz edilmesinde ayrıca ki-kare testi kullanılmıştır. Ki-kare testi, gözlenen frekanslar (G) ile beklenen frekanslar (B) arasındaki farkın istatistiki olarak anlamlı olup olmadığı temeline dayanır. Ayrıca, iki değişken arasında bağ olup olmadığını test etmek için de bu yöntem kullanılır (Güngör ve Bulut, 2008). Tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan üreticilerin karşılaştırılması bu test ile yapılmıştır.

4.8. Araştırmanın Hipotezleri

H1: Tarım sigortası yaptırma durumu ile eğitim düzeyi arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

H2: Tarım sigortası yaptırma durumu ile yaş arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

H3: Tarım sigortası yaptırma durumu ile toplam aylık gelir arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

H4: Tarım sigortası yaptırma durumu ile toplam tarım arazi büyüklüğü arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

H5: Tarım sigortası yaptırma durumu ile Kalecik Karası üzümünün arazi büyüklüğü arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

H6: Tarım sigortası yaptırma durumu ile Kalecik Karası üzümü dışında tarımsal faaliyette bulunma durumu arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

H7: Tarım sigortası yaptırma durumu ile doğal afetten zarar görme durumu arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

H8: Tarım sigortası yaptırma durumu ile son 5 yıl içerisinde zarar görme durumu arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

H9: Tarım sigortası yaptırma durumu ile profesyonel yardım alma durumu arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

H10: Tarım sigortası yaptırma durumu ile tarım sigortası bilgi düzeyi arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

4.9. Araştırmanın Bulguları

Araştırmaya katılan üreticilere ait bireysel özellikler, işletme özellikleri, bilgi kaynakları ve tarım sigortası hizmetlerine yönelik memnuniyet durumları oransal dağılımlar ve frekans çizelgeleri şeklinde oluşturulmuştur. Tarım sigortası yaptırmayanların, yaptırmama nedenlerinin belirtildiği dağılımlar detaylı olarak gösterilmiştir. Ayrıca ki-kare testi ve Spearman Korelasyon testi uygulanmıştır.

4.9.1. Bireysel Özelliklerin Oransal Dağılımları

Araştırmanın bu bölümünde tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan üreticilerle ilgili bağımsız değişkenler bireysel özellikler adı altında ele alınarak çapraz tablolar kapsamında oransal dağılımları yapılmıştır. Değişkenler; cinsiyet durumu, medeni durum, yaş, eğitim düzeyi, toplam aylık gelir durumu, hane halkı sayısı, sosyal güvence durumu, sosyal güvence türü, tarım dışı faaliyet durumu ve faaliyet kolu olarak incelenmiştir. Ayrıca tarım sigortası yaptırma durumu ile eğitim durumu, yaş ve toplam aylık gelir arasında ki-kare testi uygulanmıştır.

4.9.1.1. Cinsiyet, medeni durum, eğitim düzeyi ve yaş durumu

Araştırmaya katılan üreticilerin cinsiyet, medeni durum, eğitim düzeyi ve yaş durumu gösteren oransal dağılımlar Tablo 4.4, 4.5, 4.6 ve 4.7' de verilmiştir.

Cinsiyet		**Tarım sigortası yaptıranlar**	**Tarım sigortası yaptırmayanlar**	**Toplam**
Kadın	**Sayı**	1	0	1
	%	2,5	0,0	2,5
Erkek	**Sayı**	19	20	39
	%	47,5	50,0	97,5
Toplam	**Sayı**	20	20	20
	%	50,0	50,0	100,0

Tablo 4.4. Üreticilerin cinsiyet dağılımı

Çapraz tablolar cinsiyet bazında incelendiğinde, üreticilerin, %2,5'ini kadın, %97,5' ini ise erkekler oluşturmaktadır. Tarım sigortası yaptıran erkeklerin oranı %47,5 iken, yaptırmayanların oranı ise %50'dir. Tarım sigortası yaptırmayanlar da kadın yoktur, yaptırmayanların tamamını erkekler oluşturmaktadır.

Medeni Durum		**Tarım sigortası yaptıranlar**	**Tarım sigortası yaptırmayanlar**	**Toplam**
Evli	**Sayı**	18	18	36
	%	45,0	45,0	90,0
Bekâr	**Sayı**	2	2	4
	%	5,0	5,0	10,0
Toplam	**Sayı**	20	20	20
	%	50,0	50,0	100,0

Tablo 4.5. Üreticilerin medeni durum dağılımı

Medeni durum bazında incelendiğinde, üreticilerin %90'ını evlilerden, %10'unu ise bekârlardan oluşmaktadır. Tarım sigortası yaptıranlarda bekâr ve evlilerin oranın eşit olduğu görülmektedir, bu oran %5,0'dır. Tarım sigortası yaptırmayanlarda da bekâr ve evlilerin oranı eşit olup, bu oran %45'dir.

Eğitim durumu		Tarım Sigortası Yaptıranlar	Tarım Sigortası Yaptırmayanlar	Toplam	Ki-kare testi *p
Okur Yazar	**Sayı**	1	1	2	0,238
	%	2,5	2,5	5,0	
İlkokul	**Sayı**	5	9	14	
	%	12,5	22,5	35,0	
Ortaokul	**Sayı**	1	4	5	
	%	2,5	10,0	12,5	
Lise	**Sayı**	6	3	9	
	%	15,0	7,5	22,5	
Üniversite	**Sayı**	7	3	10	
	%	17,5	7,5	25,0	
Toplam	**Sayı**	20	20	40	
	%	50,0	50,0	100,0	

*Ki-kare testine göre gruplar arasındaki fark p<0,05 için anlamlıdır.

Tablo 4.6. Üreticilerin eğitim durumu dağılımı ve Ki-kare testi

Üreticilerin eğitim durumu incelendiğinde, %5' inin okuryazar olduğu görülmektedir. Ayrıca, %35'i ilkokul, %12,5'i ortaokul, %22,5' i lise, %25'i de üniversite mezunudur. Bu incelemeyi detaylandırırsak, tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan okuryazar oranı birbirine eşittir ve bu oran %2,5'tir. Tarım sigortası yaptıranların %12,5' i ilkokul, %2,5'i ortaokul, %15'i lise ve %17,5'i üniversite mezundur. Sigortası olmayan üreticilerin, %22,5'i ilkokul, %10'u ortaokul, %7,5'i lise ve %7,5'i üniversite mezunudur. Üreticilerin eğitim düzeylerinin tarım sigortası yaptırmadaki kararlarını etkileyebileceği düşüncesinden hareketle bireysel özellikler bakımından bu değişkene yer verilmek istenmiştir. Fakat tablodan anlaşılabileceği üzere, tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan üreticiler arasında önemli derecede bir fark görülmemektedir. Üniversite eğitimi alan sigortalı üretici sayısının sigortasız üreticilerden fazla olduğu görülmektedir.

Tarım sigortası yaptırma durumu ile eğitim düzeyi arasındaki ilişkinin anlamlı olup olmamasına ki-kare testi uygulanmıştır ve H1 hipotezi reddedilmiştir (p=0,238>0,05). Sonuç olarak, tarım sigortası yaptırma durumu ile eğitim düzeyi arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Yaş		Tarım Sigortası Yaptıranlar	Tarım Sigortası Yaptırmayanlar	Toplam	Ki-kare testi *p
25>	**Sayı**	1	0	1	0,418
	%	2,5	0,0	2,5	
25-35	**Sayı**	0	2	2	
	%	0,0	5,0	5,0	
36-50	**Sayı**	6	3	9	
	%	15,0	7,5	22,5	
51-65	**Sayı**	9	11	20	
	%	22,5	27,5	50,0	
65<	**Sayı**	4	4	8	
	%	10,0	10,0	20,0	
Toplam	**Sayı**	20	20	40	
	%	50,0	50,0	100,0	

*Ki-kare testine göre gruplar arasındaki fark p<0,05 için anlamlıdır.

Tablo 4.7. Üreticilerin yaş durumu dağılımı ve Ki-kare testi

Üreticilerin yaşları incelendiğinde, %2,5'inin 25 yaş altında, %5'inin 36 yaş altında oldukları görülmektedir. Yaklaşık %23'ünün 36-50 yaş arasında, %50'sinin ise 51-65 yaş arasında oldukları belirlenmiştir. %20'sinin ise 65 yaşından daha yaşlı oldukları tespit edilmiştir. Ayrıca tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayanlar arasında en yüksek orana sahip olan yaş grubunun, 51-65 yaş arasındaki üretici grubu olduğu saptanmıştır.

Tarım sigortası yaptırma durumu ile yaş arasındaki ilişkinin anlamlı olup olmamasına ki-kare testi uygulanmıştır ve H2 hipotezi reddedilmiştir (p=0,418>0,05). Sonuç olarak, tarım sigortası yaptırma durumu ile yaş arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

4.9.1.2. Toplam aylık gelir durumları

Araştırmaya katılan üreticilerin toplam aylık gelir durumunu gösteren oransal dağılımlar Tablo 4.8' de verilmiştir.

Toplam aylık gelir durumu		Tarım Sigortası Yaptıranlar	Tarım Sigortası Yaptırmayanlar	Toplam	Ki-kare testi *p
2000 TL ve altı	**Sayı**	0	0	0	0,006
	%	0	0	0	
2000-3000 TL	**Sayı**	2	12	14	
	%	5,0	30,0	35,0	
3001-4000 TL	**Sayı**	2	3	5	
	%	5,0	7,5	12,5	
4001-5000 TL	**Sayı**	4	2	6	
	%	10,0	5,0	15,0	
5001-6000 TL	**Sayı**	5	1	6	
	%	12,5	2,5	15,0	
6001 TL ve üstü	**Sayı**	7	2	9	
	%	17,5	5,0	22,5	
Toplam	**Sayı**	20	20	40	
	%	50,0	50,0	100,0	

*Ki-kare testine göre gruplar arasındaki fark p<0,05 için anlamlıdır.

Tablo 4.8. Üreticilerin toplam aylık gelir durumlarına göre dağılımı ve ki-kare testi

Üreticilerin toplam aylık gelir durumu incelendiğinde, düşük gelir grubu olarak kabul edilebilecek olan 2.000 TL ve altında bir gelire sahip üretici bulunmamaktadır. %35'inin 2000-3000 TL gelire sahip olduğu, yaklaşık %13'ünün ise 3000-4000 TL arasında aylık gelire sahip olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra, yüksek gelir grubu olarak kabul edilebilecek olan 4000 TL'nin üzerinde %52,5 oranında üretici grubu bulunmaktadır. Tarım sigortası olan ve olmayan üreticiler karşılaştırıldığında yüksek gelir grubundaki kişilerin, tarım sigortası yaptırdıkları görülmektedir.

Tarım sigortası yaptırma durumu ile toplam aylık gelir arasındaki ilişkinin anlamlı olup olmamasına ki-kare testi uygulanmıştır ve H3 hipotezi kabul edilmiştir (p=0,006<0,05). Sonuç olarak, tarım sigortası yaptırma durumu ile toplam aylık gelir arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Buna bağlı olarak gelir durumu ile sigortalı olma durumu arasında doğrusal bir ilişki vardır. Üreticilerin geliri arttıkça tarım sigortası yaptırma eğilimleri de artmaktadır. Düşük gelir grubunun bazıları ise riski kabul ederek tarım sigortası yaptırmamaktadır.

4.9.1.3. Sosyal güvence durumu ve türü

Araştırmaya katılan üreticilerin sosyal güvence durumu ve türünü gösteren oransal dağılımlar Tablo 4.9' da verilmiştir.

			Tarım Sigortası Yaptıranlar	Tarım Sigortası Yaptırmayanlar	Toplam
Sosyal güvence durumu	Evet	**Sayı**	19	20	39
		%	47,5	50,0	97,5
	Hayır	**Sayı**	1	0	1
		%	2,5	0,0	2,5
	Toplam	**Sayı**	20	20	40
		%	50,0	50,0	100,0
Sosyal güvence türü	Emekli sandığı	**Sayı**	5	2	7
		%	12,8	5,1	17,9
	SSK	**Sayı**	9	13	22
		%	23,1	33,3	56,4
	Esnaf Bağ-kur	**Sayı**	3	2	5
		%	7,7	5,1	12,8
	Tarım Bağ-kur	**Sayı**	2	3	5
		%	5,1	7,7	12,8
	Toplam	**Sayı**	19	20	39
		%	48,7	51,3	100,0

Tablo 4.9. Üreticilerin sosyal güvence durumları ve türlerine göre dağılımı

Sosyal güvence durumu incelendiğinde, üreticilerin %97,5'inin sosyal güvenceye sahip oldukları %2,5'inin ise herhangi bir sosyal güvenceye sahip olmadıkları görülmektedir. Üreticilerin neredeyse tamamı sosyal güvenceye sahiptir. Sosyal güvencesi olmayan üreticinin tarım sigortası yaptırdığı belirlenmiştir. Buna bağlı olarak, üreticilerin sahip oldukları sosyal güvence türleri incelendiğinde ise, yaklaşık %18'inin emekli sandığı, %56,4'ünün SSK, %12,8'inin Esnaf Bağ-Kur ve %12,8'inin ise Tarım Bağ-Kur'lu oldukları görülmektedir. Esnaf Bağ-Kur'lu ve Tarım Bağ-Kur'lu üreticilerin oranının birbirlerine eşit oldukları saptanmıştır. Tablodan anlaşılabileceği üzere, tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayanlar arasında sosyal güvence türü bakımından büyük ölçüde fark bulunmamaktadır.

4.9.1.4. Tarım dışı faaliyet durumu ve faaliyet kolu

Araştırmaya katılan üreticilerin tarım dışı faaliyet durumunu ve faaliyet kolunu gösteren oransal dağılımlar Tablo 4.10' da verilmiştir.

			Tarım Sigortası Yaptıranlar	Tarım Sigortası Yaptırmayanlar	Toplam
Tarım dışı faaliyette bulunma durumu	Evet	**Sayı**	20	19	39
		%	50,0	47,5	97,5
	Hayır	**Sayı**	0	1	1
		%	0,0	2,5	2,5
	Toplam	**Sayı**	20	20	40
		%	50,0	50,0	100,0
Tarım dışı faaliyet kolu	Kamu işçisi	**Sayı**	2	4	6
		%	5,1	10,3	15,4
	Özel sektör	**Sayı**	4	3	7
		%	10,3	7,7	17,9
	Esnaf	**Sayı**	1	2	3
		%	2,6	5,1	7,7
	Serbest Meslek	**Sayı**	1	0	1
		%	2,6	0,0	2,6
	Emekli	**Sayı**	11	7	18
		%	28,2	17,9	46,2
	Emekli	**Sayı**	1	3	4
		%	2,6	7,7	10,3
	Toplam	**Sayı**	20	19	39
		%	51,3	48,7	100,0

Tablo 4.10. Üreticilerin tarım dışı faaliyet durumuna ve faaliyet kollarına göre dağılımı

Tarım dışı faaliyet durumu incelendiğinde, üreticilerin %97,5'inin tarım dışı bir faaliyette bulunduğu, %2,5'inin ise bulunmadığı görülmektedir. Tarım sigortası olup tarım dışı faaliyette bulunanların oranı, %50'dir. Dolayısıyla tarım sigortası olup tarım dışı faaliyette bulunmayan yoktur. Tarım sigortası olmayan üreticilerin ise, %47,5'i tarım dışı faaliyette bulundukları, %2,5'inin ise tarım dışı faaliyette bulunmadıkları görülmektedir.

Üreticilerin tarım dışı faaliyet kolu olarak, %15,4 kamu işçisi, %17,9 özel sektör, %7,7 esnaf, %2,6 serbest meslek, %46,2 emekli ve %10,3'ünün diğer meslek mensupları oldukları görülmektedir. Tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayanlar arasında en yüksek oran emeklilere aittir.

4.9.1.5. Tarım dışı faaliyetten elde edilen gelir durumu

Araştırmaya katılan üreticilerin tarım dışı faaliyetten elde ettikleri gelir durumu gösteren oransal dağılımlar Tablo 4.11' de verilmiştir.

Tarım dışı faaliyet gelir durumu		Tarım Sigortası Yaptıranlar	Tarım Sigortası Yaptırmayanlar	Toplam
2000 TL'den az	**Sayı**	5	8	13
	%	12,8	20,5	33,3
2000-3000 TL	**Sayı**	5	4	9
	%	12,8	10,3	23,1
3001-4000 TL	**Sayı**	2	2	4
	%	5,1	5,1	10,3
4001-5000 TL	**Sayı**	1	1	2
	%	2,6	2,6	5,1
5001-6000 TL	**Sayı**	1	2	3
	%	2,6	5,1	7,7
6001 TL ve üstü	**Sayı**	6	2	8
	%	15,4	5,1	20,5
Toplam	**Sayı**	20	19	39
	%	51,3	48,7	100,0

Tablo 4.11. Üreticilerin tarım dışı faaliyet gelir durumu

Üreticilerin, tarım dışı faaliyet kolunda bulunmalarına bağlı olarak tarım dışı faaliyet gelirleri incelenmiştir ve %33,3 oranındaki üreticilerin tarım dışı faaliyetten gelirleri 2000 TL'den azdır. %23,1'inin 2000-3000 TL arası gelire sahip olduğu, %10,3'ünün ise 3001-4000 TL gelirinin olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra, %5,1 oranındaki üreticilerin 4001-5000 TL geliri, %7,7 oranındaki üreticilerin 5001-6000 TL geliri ve %20,5 oranındaki üreticilerin 6001 TL ve üstü geliri vardır. Tablo 4.11' deki dağılıma bakılırsa, tarım dışı gelir dağınık bir dağılım göstermiştir.

4.9.2. İşletme Özelliklerinin Oransal Dağılımları

Araştırmanın bu bölümünde tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan üreticilerle ilgili bağımsız değişkenler işletme özellikleri başlığı altında ele alınarak çapraz tablolar kapsamında oransal dağılımları yapılmıştır. Bu değişkenler toplam tarım arazisi alanı, toplam Kalecik Karası üzümünün arazi alanı, Kalecik Karası dışındaki tarımsal faaliyet durumu, büyükbaş hayvancılık durumu, küçükbaş hayvancılık durumu, Kalecik Karasının toplama şekli ve üzümlerin kullanım amacı, tarımsal afet zarar durumu değişkenleridir. Ayrıca tarım sigortası yaptırma durumu ile toplam arazi

büyüklüğü, Kalecik Karası üzümünün toplam arazi alanı, diğer bitkisel üretim faaliyet durumu, tarımsal afet zararı, son 5 yıl içerisindeki zarar durumu arasında ki-kare testi uygulanmıştır.

4.9.2.1. Toplam tarım arazisi büyüklüğü

Araştırmaya katılan üreticilerin toplam arazi büyüklüğünü gösteren oransal dağılımlar Tablo 4.12' de verilmiştir.

Toplam Tarım Arazi Alanı (da)		Tarım sigortası yaptıranlar	Tarım sigortası yaptırmayanlar	Toplam	Ki-kare testi *p
0-40	**Sayı**	1	10	11	0,000
	%	2,5	25,0	27,5	
41-80	**Sayı**	1	7	8	
	%	2,5	17,5	20,0	
81-120	**Sayı**	8	1	9	
	%	20,0	2,5	22,5	
121 ve +	**Sayı**	10	2	12	
	%	25,0	5,0	30,0	
Toplam	**Sayı**	20	20	20	
	%	50,0	50,0	100,0	

* Ki-kare testine göre gruplar arasındaki fark p<0,05 için anlamlıdır.

Tablo 4.12. Üreticilerin sahip oldukları toplam tarım arazisi alanlarına göre dağılımı ve ki-kare testi

Üreticilerin %27,5'inin toplam tarım arazisinin 0-40 dekar, %20'sinin 41-80 dekar, %22,5'inin 81-120 dekar, %30'unun da 121 ve üzeri dekar olduğu görülmektedir. Tarım sigortası yaptıranlarda, tarım arazisi 121 dekarın üzerinde olanların oranı %25 ile en yüksektir. Tarım sigortası yaptırmayanlarda ise, 0-40 dekar alana sahip olanların oranı %25 ile en yüksektir. Buradan da anlaşılacağı üzere tarım arazisi alanı arttıkça tarım sigortası yaptırma eğilimi yükselmektedir. Sigortası olmayan üreticilerin toplam tarım arazi alanlarının düşük dekara sahip olduğu görülürken, sigortası olanların toplam tarım arazi alanlarının geniş olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

Tarım sigortası yaptırma durumu ile toplam tarım arazi büyüklüğü arasındaki ilişkinin anlamlı olup olmamasına ki-kare testi uygulanmıştır ve H4 hipotezi kabul edilmiştir (p=0,000<0,05). Dolayısıyla, tarım sigortası yaptırma durumu ile toplam tarım arazi büyüklüğü arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan üreticiler karşılaştırıldığında sigortalı üreticilerin tarım arazi büyüklüğü çoğunlukla 80 dekar ve üzerinde, sigortalı olmayan üreticilerin ise çoğunlukla 0-40

dekar arasındadır. Bu sonuç neticesinde, tarım arazi büyüklüğüne bağlı olarak üreticiler tarım sigortası yaptırmaktadır. Dekar alan genişledikçe sigortalı olma durumu da bağlı olarak artmaktadır.

4.9.2.2. Kalecik Karası üzümünün toplam arazi alanı

Araştırmaya katılan üreticilerin, yetiştirdikleri Kalecik Karası Üzümünün toplam arazi alanını gösteren oransal dağılımlar Tablo 4.13' te verilmiştir.

Toplam Kalecik Karası Üzüm Alanı (da)		Tarım sigortası yaptıranlar	Tarım sigortası yaptırmayanlar	Toplam	Ki-kare testi *p
0-30	**Sayı**	14	20	34	0,020
	%	35,0	50,0	85,0	
31-60	**Sayı**	4	0	4	
	%	10,0	0,0	10,0	
61-90	**Sayı**	2	0	2	
	%	5,0	0,0	5,0	
Toplam	**Sayı**	20	20	40	
	%	50,0	50,0	100,0	

* Ki-kare testine göre gruplar arasındaki fark p<0,05 için anlamlıdır.

Tablo 4.13. Üreticilerin toplam Kalecik Karası üzüm alanı ve ki-kare testi

Üreticilerin %85'inin 0-30 dekar tarım arazisine, %10'unun 31-60 dekar tarım arazisine, %5'inin ise 61-90 dekar tarım arazisine sahip oldukları görülmektedir. Bu alanlar, sadece Kalecik Karası üzümünün yetiştirildiği tarım alanlarıdır. Tarım sigortası olan üreticilerin %35'i 0-30 dekar alana sahip tarım arazisinde kalecik karası yetiştirirken, sigortası olmayan üreticilerin %50'si 0-30 dekar alanda Kalecik Karası üzümü yetiştirmektedir.

Tarım sigortası yaptırma durumu ile Kalecik Karası üzümüne ait tarım arazi alanı arasındaki ilişkinin anlamlı olup olmamasına ki-kare testi uygulanmıştır ve H5 hipotezi kabul edilmiştir (p=0,020<0,05). Sonuç olarak, tarım sigortası yaptırma durumu ile Kalecik Karası üzümüne ait tarım arazi alanı arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

4.9.2.3. Diğer bitkisel üretim faaliyet durumu

Araştırmaya katılan üreticilerin, Kalecik Karası üzümü dışındaki diğer bitkisel üretim faaliyet durumunu gösteren oransal dağılımlar Tablo 4.14' de verilmiştir.

Kalecik Karası Dışında Tarımsal Faaliyet Durumu		Tarım sigortası yaptıranlar	Tarım sigortası yaptırmayanlar	Toplam	Ki-kare testi *p
Evet	**Sayı**	19	17	36	0,605
	%	47,5	42,5	90,0	
Hayır	**Sayı**	1	3	4	
	%	2,5	7,5	10,0	
Toplam	**Sayı**	20	20	40	
	%	50,0	50,0	100,0	

* Ki-kare testine göre gruplar arasındaki fark p<0,05 için anlamlıdır.

Tablo 4.14. Üreticilerin diğer bitkisel üretim faaliyet durumlarına göre dağılımı ve ki-kare testi

Üreticilerin %10'unun Kalecik Karası karası üzümü dışında diğer bitkisel üretim faaliyeti yapmadıkları, %90'ının ise yaptıkları görülmektedir. Tarım sigortası yaptıranlarda Kalecik Karası üzümü dışında tarımsal faaliyet yapanların oranı %47,5 iken, tarım sigortası yaptırmayanlarda bu oran %42,5 olduğu tespit edilmiştir. Buna bağlı olarak birbirleri arasında pek bir farkın bulunmadığı belirlenmiştir. Üreticilerin büyük bir kısmının Kalecik Karası üzümü dışında tarımsal faaliyet yaptıkları görülmektedir.

Tarım sigortası yaptırma durumu ile Kalecik Karası dışında tarımsal faaliyette bulunma durumu arasındaki ilişkinin anlamlı olup olmamasına ki-kare testi uygulanmıştır ve H6 hipotezi reddedilmiştir (p=0,605>0,05). Sonuç olarak, tarım sigortası yaptırma durumu ile Kalecik Karası dışında tarımsal faaliyette bulunma durumu arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

4.9.2.4. Diğer bitkisel üretim faaliyet türleri

Araştırmaya katılan üreticilerin, yetiştirdikleri diğer bitkisel üretim faaliyet türlerini gösteren frekans dağılımları Tablo 4.15' de verilmiştir.

Tarım sigortası yaptıranların ürettikleri diğer ürünler	N	%
Buğday	15	45,5
Arpa	9	27,2
Nohut	6	18,2
Yem Bitkileri	1	3,0
Diğer	2	6,1
Toplam	33	100,0
Tarım sigortası yaptırmayanların ürettikleri diğer ürünler	**N**	**%**
Buğday	16	57,1
Arpa	7	25,0
Nohut	2	7,1
Yem Bitkileri	0	0
Diğer	3	10,7
Toplam	28	100,0

Çoklu yanıt olduğu için n sayısı örneklem hacmini geçmektedir.

Tablo 4.15. Üreticilerin yapmış oldukları diğer bitkisel üretim türlerinin frekans dağılımı

Üreticilerin en çok yetiştirdiği ürünün, buğday olduğu görülmektedir. Tarım sigortası yaptıran üreticilerde buğday yetiştirme oran %45,5 iken, tarım sigortası yaptırmayan üreticilerde bu oran %57,1'dir. Buğday ürününden sonra en çok yetiştirilen ürün arpadır. Tarım sigortası yaptıranların %27,2'si, tarım sigortası yaptırmayanların ise %25,0'i arpa yetiştirmektedir. Yine tarım sigortası yaptıranların %18,2'si nohut yetiştirirken, tarım sigortası yaptırmayanların %7,1'i nohut yetiştirmektedir. Yem bitkileri yetiştirenlerin ise tarım sigortası yaptırdıkları görülmektedir. Tablodan anlaşılacağı üzere, üreticilerin çoğu Kalecik Karası üzümü dışında tarımsal faaliyette bulunmaktadır.

4.9.2.5. Büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık faaliyeti durumu

Araştırmaya katılan üreticilerin, büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık faaliyet durumunu gösteren oransal dağılımlar Tablo 4.16' da verilmiştir.

			Tarım sigortası yaptıranlar	Tarım sigortası yaptırmayanlar	Toplam
Büyükbaş hayvancılık durumu	Evet	**Sayı**	2	4	6
		%	5,0	10,0	15,0
	Hayır	**Sayı**	18	16	34
		%	45,0	40,0	85,0
Toplam		**Sayı**	20	20	40
		%	50,0	50,0	100,0
Küçükbaş hayvancılık durumu	Evet	**Sayı**	0	1	1
		%	0,0	2,5	2,5
	Hayır	**Sayı**	20	19	39
		%	50,0	47,5	97,5
Toplam		**Sayı**	20	20	40
		%	50,0	50,0	100,0

Tablo 4.16. Üreticilerin büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık faaliyeti durumlarına göre dağılımı

Üreticilerin %15'inin büyükbaş hayvancılık faaliyeti yaptıkları, %85'inin ise yapmadıkları görülmektedir. Yine tabloya göre, üreticilerin %2,5'i küçükbaş hayvancılık faaliyeti yapmakta, %97,5'i ise yapmamaktadır.

4.9.2.6. Kalecik Karası üzümünü toplama şekli

Araştırmaya katılan üreticilerin, Kalecik Karası üzümünü toplama şeklini gösteren frekans dağılımları Tablo 4.17' de verilmiştir.

Toplama Şekli	N	%
Ailece biz topluyoruz	29	61,7
İl dışından gelen tarım işçilerine toplatıyorum.	1	2,1
Gündelikçilere toplatıyorum	17	36,2
Toplam	47	100,0

Çoklu yanıt olduğu için n sayısı örneklem hacmini geçmektedir.

Tablo 4.17. Üreticilerin Kalecik Karasını toplama şekline göre frekans dağılımı

Toplama şekline bağlı olarak, Kalecik Karası üzümünü ailece toplayanların oranı %61,7 ile en yüksektir. Üreticilerin %36,2'sinin de gündelikçilere toplattırdıkları belirlenmiştir. Tablodan anlaşılacağı üzere, üreticilerin çoğu üzümlerini kendi toplamaktadır.

4.9.2.7. Tarımsal afet zararı

Araştırmaya katılan üreticilerin, tarımsal afet zarar durumunu gösteren oransal dağılımlar Tablo 4.18' de verilmiştir.

Kalecik Karası üzümünüz doğal afetten zarar görme durumu		Tarım sigortası yaptıranlar	Tarım sigortası yaptırmayanlar	Toplam	Ki-kare testi *p
Evet	**Sayı**	16	13	29	0,480
	%	40,0	32,5	72,5	
Hayır	**Sayı**	4	7	11	
	%	10,0	17,5	27,5	
Toplam	**Sayı**	20	20	40	
	%	50,0	50,0	100,0	

* Ki-kare testine göre gruplar arasındaki fark p<0,05 için anlamlıdır.

Tablo 4.18. Üreticilerin tarımsal afetten kaynaklanan zarar durumlarına göre dağılımı ve ki-kare testi

Üreticilerin %27,5'inin tarımsal afetten zarar görmedikleri, %72,5'inin ise zarar gördükleri görülmektedir. Tarım sigortası yaptırmayanlarda tarımsal afetten zarar görenlerin oranı %32,5 iken, tarım sigortası yaptıranlarda ise bu oranın %40 olduğu belirlenmiştir. Buna bağlı olarak, tarımsal afet zararı gören üreticiler tarım sigortası yaptırıp ürünlerini güvence altına almıştır. Zarar görmelerine karşın çoğu üretici ise tarım sigortası yaptırmayıp riski kabul etmiştir.

Tarım sigortası yaptırma durumu ile doğal afetten zarar görme durumu arasındaki ilişkinin anlamlı olup olmamasına ki-kare testi uygulanmıştır ve H7 hipotezi reddedilmiştir (p=0,480>0,05). Sonuç olarak, tarım sigortası yaptırma durumu ile doğal afetten zarar görme durumu arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

4.9.2.8. Tarımsal afetten kaynaklanan zararın nedeni

Araştırmaya katılan üreticilerin, tarımsal afetten kaynaklanan zararlarının nedenlerini gösteren oransal dağılımlar Tablo 4.19' te verilmiştir.

Zarar Nedeni		Tarım sigortası yaptıranlar	Tarım sigortası yaptırmayanlar	Toplam
Dolu ve don	**Sayı**	10	5	15
	%	34,5	17,2	51,7
Dolu	**Sayı**	5	7	12
	%	17,2	24,1	41,4
Don	**Sayı**	1	1	2
	%	3,4	3,4	6,9
Toplam	**Sayı**	16	13	29
	%	55,2	44,8	100,0

Tablo 4.19. Üreticilerin tarımsal afetten kaynaklanan zarar nedenleri

Üreticilerin çoğunluğu, yani %51,7'si hem dolu ve hem de dondan kaynaklı olarak, %41,4'ü sadece doludan kaynaklı, %6,9'u ise sadece dondan kaynaklı zarar görmektedir. Tarım sigortası yaptıranlarda çoğunlukla zarar nedeni %34,5 ile hem dolu hem de dondan kaynaklanmaktadır. Sigortası olmayan üreticilerin ise riski sadece dolu kaynaklıdır ve bu oran %24,1'dir. Dolayısıyla tarım sigortası olan üreticilerin iki riski bir arada bulundurma olasılıklarının yüksek olduğu ve çoklu riske daha fazla maruz kaldıkları söylenebilir.

4.9.2.9. Kalecik Karasının kaç yıldır yetiştirildiği

Araştırmaya katılan üreticilerin, Kalecik Karası üzümünü kaç yıldır yetiştirdiğini gösteren oransal dağılımlar Tablo 4.20' te verilmiştir.

Kalecik Karası üzümünün yetiştirilme süresi		Tarım sigortası yaptıranlar	Tarım sigortası yaptırmayanlar	Toplam
3-5 yıl	**Sayı**	1	0	1
	%	2,5	0,0	2,5
5-7 yıl	**Sayı**	1	1	2
	%	2,5	2,5	5,0
7-10 yıl	**Sayı**	2	3	5
	%	5,0	7,5	12,5
10 yıldan çok	**Sayı**	16	16	32
	%	40,0	40,0	80,0
Toplam	**Sayı**	20	20	20
	%	50,0	50,0	100,0

Tablo 4.20. Üreticilerin Kalecik Karası üzümünü kaç yıldır yetiştirdiği

Üreticilerin, %80'inin 10 yıldan ve daha uzun süredir kalecik karası üzümünü yetiştirdikleri görülmektedir ve bu oran oldukça yüksektir. Tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan üreticiler arasındaki oran birbirine eşittir ve bu oran %40'tır. 10 yıl ve daha uzun süredir bu tarımsal faaliyetin gerçekleştirildiği bilgisi ortaya koyulmuştur.

4.9.2.10. Kalecik Karası üzümünün kullanım amacı

Araştırmaya katılan üreticilerin, Kalecik Karası üzümünü kullanım amacını gösteren frekans dağılımları Tablo 4.21'de verilmiştir.

Üretilen üzümlerin kullanım amacı	N	%
Şaraplık	28	45,9
Kurutmalık	1	1,6
Sofralık	7	11,5
Diğer (Pekmezlik, sirkelik vs.)	25	41,0
Toplam	61	100,0

Çoklu yanıt olduğu için n sayısı örneklem hacmini geçmektedir.

Tablo 4.21. Üreticilerin Kalecik Karasını kullanım amacına göre frekans dağılımı

Kalecik Karası üzümünün, %45,9'u şaraplık, %1,6'sı kurutmalık, %11,5'i sofralık ve %41'i ise diğer amaçlarla (pekmezlik, sirkelik vs.) kullanılmaktadır. Anlaşılacağı üzere, Kalecik Karası üzümü kullanım amacı bakımından en çok şaraplık üzüm çeşidi olarak tercih edilmektedir.

4.9.2.11. Son 5 yıl içerisindeki zarar durumu

Araştırmaya katılan üreticilerin, son 5 yıl içerisindeki zarar durumunu gösteren oransal dağılımlar Tablo 4.22' de verilmiştir.

Son 5 yıl içerisinde üzüm bağında zarar olma durumu		Tarım sigortası yaptıranlar	Tarım sigortası yaptırmayanlar	Toplam	Ki-kare testi *p
Evet	**Sayı**	17	8	25	
	%	42,5	20,0	62,5	
Hayır	**Sayı**	3	12	15	
	%	7,5	30,0	37,5	
Toplam	**Sayı**	20	20	40	0,008
	%	50,0	50,0	100,0	

* Ki-kare testine göre gruplar arasındaki fark p<0,05 için anlamlıdır.

Tablo 4.22. Üreticilerin son 5 yıl içerisindeki zarar durumu ve ki-kare testi

Üreticilerin %62,5'inin son 5 yıl içerisinde zararlarının olduğu, %37,5'inin ise zararlarının olmadığı görülmektedir. Bu oran içerisindeki dağılıma göre ise tarım sigortası yaptıranların %42,5'i, tarım sigortası yaptırmayanların %20'si son 5 yılda zarar görmüştür.

Tarım sigortası yaptırma durumu ile son 5 yıl içerisindeki zarar görme durumu arasındaki ilişkinin anlamlı olup olmamasına ki-kare testi uygulanmıştır ve H8 hipotezi kabul edilmiştir(p=0,008<0,05). Sonuç olarak, tarım sigortası yaptırma durumu ile son 5 yıl içerisindeki zarar görme durumu arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Tablo 4.18'de tarımsal afet zararı incelenmiş ve ki-kare testine göre

anlamlı bir fark bulunamamışken, Tablo 4.22'ye göre son 5 yıldaki zarara bağlı olarak tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan üreticiler arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Dolayısıyla, zararın son 5 yıl içerisinde görülmüş olması sigortalı olma durumunu etkilemektedir. Daha önceki yıllarda görülen zararların tarım sigortası yaptırmaya yönelik bir yaptırımı bulunmadığı sonucu ortaya çıkmaktadır.

4.9.3. Bilgi Kaynaklarına Göre Oransal Dağılımları

Araştırmanın bu bölümünde tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan üreticilerle ilgili bağımsız değişkenler bilgi kaynaklarına yaklaşımlar başlığı altında ele alınarak çapraz tablolar kapsamında oransal dağılımları yapılmıştır. Bu değişkenler, profesyonel yardım alma durumu, tarımsal kredi kullanımı, tarımsal kredi kaynağı, tarımsal örgüte üyelik durumu, üye olunan örgüt türü, tarım sigortası bilgi düzeyi, tarım sigortası bilgi süresi, tarım sigortası bilgi kaynaklarıdır. Ayrıca, profesyonel yardım alma durumu ve tarım sigortası bilgi düzeyi arasında ki-kare testi uygulanmıştır.

4.9.3.1. Profesyonel yardım alma durumu

Araştırmaya katılan üreticilerin, profesyonel yardım alma durumunu gösteren oransal dağılımlar Tablo 4.23' te verilmiştir.

Kalecik Karası üzümünü üretirken profesyonel yardım alma durumu		**Tarım sigortası yaptıranlar**	**Tarım sigortası yaptırmayanlar**	**Toplam**	**Ki-kare testi *p**
Evet	**Sayı**	10	5	15	0,102
	%	25,0	12,5	37,5	
Hayır	**Sayı**	10	15	25	
	%	25,0	37,5	62,5	
Toplam	**Sayı**	20	20	40	
	%	50,0	50,0	100,0	

* Ki-kare testine göre gruplar arasındaki fark p<0,05 için anlamlıdır.

Tablo 4.23. Üreticilerin profesyonel yardım alma durumlarına göre dağılımı ve ki-kare testi

Üreticilerin %37,5'inin Kalecik Karası üzümünü üretirken profesyonel yardım aldığı, %62,5'inin ise yardım almadığı görülmektedir. Bu oran içerisindeki dağılıma göre, tarım sigortası yaptıranların %25'i, sigorta yaptırmayanların ise %12,5'i profesyonel yardım almaktadır.

Tarım sigortası yaptırma durumu ile üzüm yetiştiriciliği için profesyonel yardım alma durumu arasındaki ilişkinin anlamlı olup olmamasına ki-kare testi uygulanmıştır ve H9 hipotezi reddedilmiştir(p=0,102>0,05). Sonuç olarak, tarım sigortası yaptırma durumu ile üzüm yetiştiriciliği için profesyonel yardım alma durumu arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

4.9.3.2. Tarımsal kredi alma durumu, tarımsal kredi kaynağı, tarımsal örgüte üyelik durumu ve üye olunan örgüt türü

Araştırmaya katılan üreticilerin, tarımsal kredi alma durumu, tarımsal kredi kaynağı, tarımsal örgüte üyelik durumu ve üye olunan örgüt türünü gösteren oransal dağılımlar Tablo 4.24' de verilmiştir.

			Tarım Sigortası Yaptıranlar	Tarım Sigortası Yaptırmayanlar	Toplam
Tarımsal kredi kullanma durumu	Evet	**Sayı**	9	8	17
		%	22,5	20,0	42,5
	Hayır	**Sayı**	11	12	23
		%	27,5	30,0	57,5
	Toplam	**Sayı**	20	20	40
		%	50,0	50,0	100,0
Tarımsal kredi kaynağı	Ziraat Bankası	**Sayı**	6	5	11
		%	35,3	29,4	64,7
	Tarım Kredi Kooperatifi	**Sayı**	3	3	6
		%	17,6	17,6	35,3
	Toplam	**Sayı**	9	8	17
		%	52,9	47,1	100,0
Tarımsal örgüte üyelik durumu	Evet	**Sayı**	10	10	20
		%	25,0	25,0	50,0
	Hayır	**Sayı**	10	10	20
		%	25,0	25,0	50,0
	Toplam	**Sayı**	20	20	40
		%	50,0	50,0	100,0
Üye olunan tarımsal örgütler	Tarım Kredi Kooperatifi	**Sayı**	9	7	16
		%	45,0	35,0	80,0
	Üretici Birliği	**Sayı**	0	1	1
		%	0,0	5,0	5,0
	Kalecik Ziraat Odası	**Sayı**	1	2	3
		%	5,0	10,0	15,0
	Toplam	**Sayı**	10	10	20
		%	50,0	50,0	100,0

Tablo 4.24. Üreticilerin tarımsal kredi alma durumu, tarımsal kredi kaynağı, tarımsal örgüte üyelik durumu ve üye olunan örgüt türüne göre dağılımı

Üreticilerin %42,5'i tarımsal kredi kullanmakta, %57,5'i ise tarımsal kredi kullanmamaktadır. Bu orana bağlı olarak, tarım sigortası yaptıranların %22,5'i tarım kredisi kullanırken, %30'u tarım kredisi kullanmamaktadır.

Kullanılan tarımsal kredi kaynağı incelendiğinde, üreticilerin %64,7'si Ziraat Bankası, %35'i ise Tarım Kredi Kooperatifi aracılığıyla kredi kullanmaktadır. Tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayanlar arasında kredi kullanma kaynağı açısından pek bir fark olmayıp, her iki durumda da en çok kullanılan kaynağın Ziraat Bankası kaynağı olduğu belirlenmiştir.

Üreticilere, üye oldukları çiftçi örgütleri olup olmadığı sorulmuş ve bunların hangi örgütler olduğunu da belirterek Tablo 4.24 oluşturulmuştur. Bu bağlamda, üreticilerin %50'sinin tarımsal örgütlere üyelikleri varken, %50'sinin yoktur. Tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayanlarda üyelik durumları eşittir. Tarımsal örgütlere üye olanların, %80'i tarım kredi kooperatifine, %5'i üretici birliğine, %15'i ise Kalecik Ziraat Odasına üyedir. Tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayanların büyük çoğunluğunun Tarım Kredi Kooperatifine üye oldukları görülmektedir.

4.9.3.3. Tarım Sigortası bilgi düzeyi

Araştırmaya katılan üreticilerin, tarım sigortası bilgi düzeyini gösteren oransal dağılımlar Tablo 4.25' de verilmiştir.

Tarım sigortası bilgi düzeyi		**Tarım sigortası yaptıranlar**	**Tarım sigortası yaptırmayanlar**	**Toplam**	**Ki-kare testi *p**
Bilgim yok	**Sayı**	0	1	1	0,010
	%	0,0	2,5	2,5	
Kısmen bilgim var	**Sayı**	4	12	16	
	%	10,0	30,0	40,0	
Yeterli bilgim var	**Sayı**	16	7	23	
	%	40,0	17,5	57,5	
Toplam	**Sayı**	20	20	40	
	%	50,0	50,0	100,0	

* Ki-kare testine göre gruplar arasındaki fark $p<0,05$ için anlamlıdır.

Tablo 4.25. Tarım sigortası bilgi düzeyine göre dağılımı ve ki-kare testi

Üreticilerin en yüksek oranla, %57,5'inin tarım sigortası konusunda yeterli bilgilerinin olduğu görülmektedir. %40'ının kısmen bilgisi varken, %2,5'inin ise bilgisi yoktur.

Bu bağlamda, üreticilerin tarım sigortasından konusunda haberdar oldukları olduğu söylenebilir. Tarım sigortası yaptıranların %40'ının yeterli bilgisi olduğu görülürken, tarım sigortası yaptırmayanların ise %30'unun kısmen bilgisi vardır ve bu oranlar dağılım içerisindeki en yüksek paylara sahiptir.

Tarım sigortası yaptırma durumu ile tarım sigortası bilgi düzeyi durumu arasındaki ilişkinin anlamlı olup olmamasına ki-kare testi uygulanmıştır ve H10 hipotezi kabul edilmiştir($p=0,010<0,05$). Sonuç olarak, tarım sigortası yaptırma durumu ile tarım sigortası bilgi düzeyi arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Yeterli bilgisi olan üreticilerin çoğunun tarım sigortası yaptırdıkları, kısmen bilgi sahibi olanların ise tarım sigortası yaptırmadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

4.9.3.4. Tarım Sigortası bilgi süresi

Araştırmaya katılan üreticilerin, tarım sigortası bilgi süresini gösteren oransal dağılımlar Tablo 4.26' da verilmiştir.

Tarım sigortası bilgi düzeyi		Tarım sigortası yaptıranlar	Tarım sigortası yaptırmayanlar	Toplam
2 yıl	**Sayı**	0	1	1
	%	0,0	2,6	2,6
3 yıl	**Sayı**	1	0	1
	%	2,6	0,0	2,6
4 yıl	**Sayı**	3	1	4
	%	7,7	2,6	10,3
5 yıl	**Sayı**	3	2	5
	%	7,7	5,1	12,8
6 ve daha fazla yıl	**Sayı**	13	15	28
	%	33,3	38,5	71,8
Toplam	**Sayı**	20	19	39
	%	51,3	48,7	100,0

Tablo 4.26. Tarım sigortası bilgi süresine göre dağılımı

En yüksek oranla üreticilerin %71,8'i, 6 ve daha fazla yıldır tarım sigortasının ne olduğunu bilmektedir. Tarım sigortası yaptıranların %33,3'ü ve yaptırmayanların %38,5'i, 6 ve daha uzun süredir tarım sigortasını bildiklerini ifade etmişlerdir. Tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayanlar açısından bilgi sahibi olma durumları yaklaşık olarak aynıdır. Bu durum üreticilerin uzun yıllardır sigortanın varlığından haberdar olduklarını göstermektedir.

4.9.3.5. Tarım Sigortası bilgi kaynakları

Araştırmaya katılan üreticilerin, tarım sigortası bilgi kaynaklarını gösteren oransal dağılımlar Tablo 4.27' de verilmiştir.

Tarım sigortası bilgi kaynağı		Tarım sigortası yaptıranlar	Tarım sigortası yaptırmayanlar	Toplam
İnternet	**Sayı**	1	1	2
	%	2,6	2,6	5,1
TARSİM	**Sayı**	10	7	17
	%	25,6	17,9	43,6
Arkadaş-Komşu	**Sayı**	1	2	3
	%	2,6	5,1	7,7
Kooperatif-Birlik	**Sayı**	5	6	11
	%	12,8	15,4	28,2
Kavaklıdere	**Sayı**	3	3	6
	%	7,7	7,7	15,4
Toplam	**Sayı**	20	19	39
	%	51,3	48,7	100,0

Tablo 4.27. Tarım sigortası bilgi kaynaklarına göre dağılımı

Üreticilerin %43,6'sı TARSİM' den, %28,2'si kooperatif-birlikten, %15,4'ü Kavaklıdere'den, %7,7'si arkadaş-komşu aracılığıyla ve %5,1'i ise internetten bilgi aldıklarını ifade etmişlerdir. Tarım sigortası yaptıranların ve yaptırmayanların büyük çoğunluğu TARSİM kanalı aracılığıyla bilgi edinmişlerdir. Buna bağlı olarak tarım sigortası yaptıranlarda %25,6 ile yaptırmayanlarda ise %17,9 ile üreticiler en fazla TARSİM' den bilgi edinmektedir.

4.9.4. Tarım Sigortası Yaptıranların Tarım Sigortasına Olan Yaklaşımlarının Oransal Dağılımları

Araştırmanın bu bölümünde tarım sigortası yaptıran üreticilerin tarım sigortası yaptırma nedenleri, tarım sigortasına olan yaklaşımları ve geleceğe yönelik yaklaşımları çapraz tablolar kapsamında oransal dağılımları yapılarak incelenmiştir. Ayrıca, Likert ölçekli sorularla üreticilerin tarım sigortası hizmetlerine yönelik memnuniyet durumları ölçülmüştür.

4.9.4.1. Poliçe türü

Araştırmaya katılan üreticilerin, kestirmiş oldukları poliçe türlerini gösteren oransal dağılımlar Tablo 4.28' de verilmiştir.

2019 yılı için Kalecik Karası üzümünün sigorta kapsamı	Tarım sigortası yaptıranlar	
	Sayı	**%**
Dolu ve don	18	90,0
Dolu	2	10,0
Toplam	20	100,0

Tablo 4.28. Tarım sigortası yaptıran üreticilerin kestirmiş oldukları poliçe türlerine göre dağılımı

Tarım sigortası yaptıran üreticilerin, %90'ının dolu ve don sigortası, %10'unun ise sadece dolu sigortası yaptırdıkları görülmektedir. Buna bağlı olarak üreticiler, dolu ve don riskine karşı olarak çoklu risk sigortası yaptırmaktadır.

4.9.4.2. Sigortayı her yıl düzenli yaptırma durumu

Araştırmaya katılan üreticilerin, sigortayı her yıl yaptırma durumunu gösteren oransal dağılımlar Tablo 4.29' da verilmiştir.

Sigortayı her yıl düzenli yaptırma durumu	Tarım sigortası yaptıranlar	
	Sayı	**%**
Evet	17	85,0
Hayır	3	15,0
Toplam	20	100,0

Tablo 4.29. Tarım sigortası yaptıran üreticilerin sigortayı her yıl düzenli yaptırma durumu

Tarım sigortası yaptıranların %85'i her yıl düzenli olarak sigorta yaptırdıklarını, %15'i ise her yıl düzenli olarak sigorta yaptırmadıklarını ifade etmişlerdir. Bu durumda, üreticilerin büyük çoğunluğunun sigorta poliçelerini her yıl yenilemekte oldukları görülür.

4.9.4.3. Kalecik Karası üzümü dışında sigorta yaptırma durumu

Araştırmaya katılan üreticilerin, Kalecik Karası üzümü dışında sigorta yaptırma durumunu gösteren oransal dağılımlar Tablo 4.30' da verilmiştir.

Kalecik Karası üzümü dışında başka bir ürün için tarım sigortası yaptırma durum	Tarım sigortası yaptıranlar	
	Sayı	**%**
Evet	11	55,0
Hayır	9	45,0
Toplam	20	100,0

Tablo 4.30. Tarım sigortası yaptıran üreticilerin Kalecik Karası ürünü dışında sigorta yaptırma durumlarına göre dağılımı

Tarım sigortası yaptıran üreticilerin %45'inin Kalecik Karası ürünü dışında tarım sigortası yaptırmadıkları, %55'inin ise yaptırdıkları görülmektedir.

4.9.4.4. Ödenmeyen hasar durumu

Araştırmaya katılan üreticilerin, ödenmeyen hasar durumlarını gösteren oransal dağılımlar Tablo 4.31' de verilmiştir.

TARSİM tarafından ödenmeyen hasar durumu	Tarım sigortası yaptıranlar	
	Sayı	**%**
Evet	6	30,0
Hayır	14	70,0
Toplam	20	100,0

Tablo 4.31. Tarım sigortası yaptıran ve zarar gören üreticilerin ödenmeyen hasar durumlarına göre dağılımı

Tarım sigortası yaptıran ve hasar gören üreticilerin %70'inin hasarlarının ödendiği, %30'unun ise ödenmediği görülmektedir.

4.9.4.5 Tarım sigortası yaptırma nedenleri

Araştırmaya katılan üreticilerin, tarım sigortası yaptırma nedenlerini gösteren frekans dağılımları Tablo 4.32' de verilmiştir.

Bugüne kadar tarım sigortası yaptırmadaki en önemli nedenler	Tarım sigortası yaptıranlar	
	N	**%**
Geçmişte karşılaşılan zararlar	13	26,5
Ürünüm güvence altına alınıyor	14	28,6
Risklerle karşı karşıya gelmek istemiyorum	20	40,8
Sigorta yaptıranların almış oldukları hasar tazminatları	2	4,1
Toplam	49	100

Çoklu yanıt olduğu için n sayısı örneklem hacmini geçmektedir.

Tablo 4.32. Tarım sigortası yaptıran üreticilerin sigorta yaptırma nedenlerine göre frekans dağılımı

Üreticilerin tarım sigortası yaptırma nedenleri arasında en yüksek oranda risklerle karşı karşıya gelmek istememeleri vardır. Bunu %28,6 ile ‘‘Ürünüm güvence altına alınıyor’’, %26,5 ile ‘‘Geçmişte karşılaşılan zararlar’’, %4,1 ile de ‘‘Sigorta yaptıranların almış oldukları hasar tazminatları’’ seçenekleri takip etmektedir.

4.9.4.6. Gelecekte tarım sigortası yaptırma durumu

Araştırmaya katılan üreticilerin, gelecekte tarım sigortası yaptırma durumunu gösteren oransal dağılımlar Tablo 4.33’ te verilmiştir.

Bundan sonraki yıllarda tarım sigortası yaptırma durumu	Tarım sigortası yaptıranlar	
	Sayı	**%**
Evet	20	100,0
Hayır	0	0
Toplam	20	100,0

Tablo 4.33. Üreticilerin gelecekte tarım sigortası yaptırıp yaptırmama durumlarına göre dağılımı

Tarım sigortası yaptıran üreticilerin tamamı gelecekte de tarım sigortası yaptırmak istemektedir ve bu oran %100’dür. Bundan sonraki yıllar için tarım sigortası yaptırmak istemeyen üretici yoktur.

4.9.4.7. Tarım sigortası hizmetlerin yönelik memnuniyet durumları

Araştırmanın bu bölümünde, üreticilerin tarım sigortası hizmetlerine yönelik memnuniyet durumlarının ortalama ve standart sapma değerleri incelenecektir. Tarım sigortası yaptıran üreticilerin tarım sigortası hakkında genel olarak bilgilerini ve beklentilerini, 5’li Likert ölçekli sorulara verdikleri yanıtlar doğrultusunda ortaya

koymak amaçlanmıştır. Ayrıca istatistiksel olarak anlamlı sonuçlar elde edilen ölçekler arasında, Spearman Korelasyon testi uygulanmıştır.

Araştırmaya katılan üreticilerin, tarım sigortası hizmetlerine yönelik memnuniyet durumlarını gösteren 5'li Likert ölçekli sorular Tablo 4.34' de verilmiştir. Tablo 4.35' da ise tarım sigortası hizmetlerine yönelik memnuniyet durumlarının Spearman Korelasyon testi sonuçları ortaya konulmuştur.

1-Kesinlikle katılmıyorum 2-Katılmıyorum 3-Kararsızım 4-Katılıyorum

5-Kesinlikle Katılıyorum

Satış ve Pazarlama Hizmetleri	**Ortalama**	**Standart Sapma**
Poliçe kapsamı net bir şekilde ifade edilmektedir.	3,80	0,834
Sigorta ihtiyaçlarımız doğru tespit edilmiştir.	3,65	1,089
Tarım sigortasından memnunum.	3,95	0,605
TARSİM güvenilir bir sigorta şirketidir.	4,30	0,801
Sigorta poliçesi beklentilerime uygundur.	3,65	0,875
Hasar Hizmetleri		
Hasar ödemesi makul bir sürede yapılmaktadır.	3,90	0,718
Hasar anında sigorta şirketine hızlı bir şekilde ulaşabiliyorum.	3,90	0,641
Hasarla ilgili olarak eksperler olumlu bir yaklaşım sergilemektedir.	3,55	0,945
Hasarla ilgili edinmek istediğim bilgilere kolaylıkla ulaşabiliyorum.	3,65	0,671
Fiyat ve Ödeme Politikası		
TARSİM' in fiyat politikasından memnunum.	2,20	0,523
Sigorta primlerini yüksek buluyorum.	3,90	0,553
Ödeme sisteminden memnunum.	3,25	0,967
Ödeme kolaylığı sağlanmaktadır.	3,00	1,076
Poliçe ve Ek Teminatlar Hakkında Bilgilendirme		
Poliçedeki değişiklik ve benzeri taleplerimiz dikkate alınmaktadır.	3,55	0,887
Poliçenin kapsamı ve yasal haklarımla ilgili bilgi verilmektedir.	3,65	0,745
Poliçe ile ilgili problemlerimiz makul sürede çözüme kavuşturulur.	3,65	0,745
Poliçe ile ilgili istediğim zaman bilgi alabilmekteyim.	3,85	0,745

Tablo 4.34. Tarım sigortası yaptıran üreticilerin tarım sigortası hizmetlerine yönelik memnuniyet durumlarının frekans analizi

Satış ve pazarlama hizmetleri kapsamında, üreticiler tarafından ‘‘TARSİM güvenilir bir sigorta şirketidir’’ ifadesi algılanan en olumlu yanıt olmuştur. Bu ifadenin

ortalaması 4,30 standart sapması 0,801'dir. Bu bağlamda, üreticiler TARSİM' in güvenilir bir sigorta şirketi olduğunu ifade ederek en çok ''Katılıyorum'' ve ''Kesinlikle katılıyorum'' yanıtlarını vermişlerdir.

Hasar hizmetleri kapsamında, üreticiler tarafından, ''Hasar ödemesi makul bir sürede yapılmaktadır'' ifadesi ve ''Hasar anında sigorta şirketine hızlı bir şekilde ulaşabiliyorum'' ifadeleri daha çok algılanan en olumlu yanıtlar olmuştur. ''Hasar ödemesi makul bir sürede yapılmaktadır'' ifadesinin ortalaması 3,90 standart sapması 0,718'dir. ''Hasar anında sigorta şirketine hızlı bir şekilde ulaşabiliyorum'' ifadesinin ortalaması ise 3,90 standart sapması da 0,641'dir. Buna bağlı olarak, üreticiler hasar ödemesi olduğunda ödemelerin makul bir sürede yapıldığını ifade ederek en çok ''Katılıyorum'' yanıtını vermişlerdir. Hasar anında sigorta şirketlerine hızlı bir şekilde ulaşabilme durumuna ise, en çok ''Katılıyorum'' diyerek hasar anında sigorta şirketlerine ulaşılabilir olduğunu ifade etmişlerdir.

Fiyat ve ödeme politikası kapsamında, ''Sigorta primlerini yüksek buluyorum'' ifadesine üreticiler en çok ''Katılıyorum'' yanıtını vererek, sigorta primlerini yüksek bulduklarını ifade etmişlerdir. Bu bağlamda, ''Sigorta primlerini yüksek buluyorum'' ifadesinin ortalaması 3,90, standart sapması ise 0,553'tür. ''TARSİM' in fiyat politikasından memnunum'' ifadesine ise üreticiler en çok '' Katılmıyorum'' yanıtını vererek, fiyat politikasından memnun olmadıklarını belirtmişlerdir. ''TARSİM' in fiyat politikasından memnunum'' ifadesinin ortalaması 2,20, standart sapması ise 0,523'tür.

Poliçe ve ek teminatlar hakkında bilgilendirme kapsamında yer alan ifadelere üreticilerin genel olarak yanıtları ''Katılıyorum'' şeklinde olmuştur. Ortalama ve standart sapma değerleri yaklaşık olarak aynıdır. Bu durumda, üreticiler poliçe ve ek yapılan teminatlar hakkından bilgilendirildiklerini, istedikleri zaman bilgi alabildiklerini, poliçenin kapsamından haberdar olduklarını ve poliçe ile ilgili herhangi bir talepleri olduğunda dikkate alındıklarını ifade eden yanıtlar vermişlerdir.

Bazı çalışmalarda da benzer sonuçlar elde edilmiş ve ortak noktalara ulaşılmıştır. Özüdoğru ve Hasdemir (2018)'in birlikte yaptıkları çalışmada TARSİM' in güvenilir bir sigorta şirketi olduğu, hasar ödemelerinin makul sürelerde yapıldığı ve poliçe ile ilgili bilgi alma konusunda kolay erişilebilirlik sağlandığı ancak, TARSİM' in fiyat politikasından memnuniyetsiz oldukları ifade edilmiştir.

		Satış ve Pazarlama Hizmetleri
Hasar Hizmetleri	R	,447*
	P	,048

*Korelasyon 0,05 düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 4.35. Tarım sigortası hizmetlerine yönelik memnuniyet durumlarının Spearman Korelasyon testi sonucu

İki değişken arasında anlamlı bir ilişki olması durumunda r değerine bakılır: r, -1 ile +1 aralığında değer alır. Korelasyon katsayıları işaretten bağımsız olarak: 0,10-0,29 küçük, 0,30-0,49 orta, 0,50-1,00 ise güçlü etki olarak yorumlanabilir (Cevahir, 2020, s. 117). Buna bağlı olarak, satış ve pazarlama hizmetleri ile hasar hizmetleri arasında r=0,447 düzeyinde pozitif yönde orta ve istatistiksel olarak anlamlı (p=0,048<0,05) bir ilişki tespit edilmiştir.

		Satış ve Pazarlama Hizmetleri
Poliçe ve Ek Teminatlar Hakkında Bilgilendirme	R	,794**
	P	,000

**Korelasyon 0,01 düzeyinde anlamlıdır.

Satış ve pazarlama hizmetleri ile poliçe ve ek teminatlar hakkında bilgilendirme arasında r=0,794 düzeyinde pozitif yönde güçlü ve istatistiksel olarak anlamlı (p=0,000<0,05) bir ilişki tespit edilmiştir.

		Hasar Hizmetleri
Poliçe ve Ek Teminatlar Hakkında Bilgilendirme	R	,569**
	P	,009

**Korelasyon 0,01 düzeyinde anlamlıdır.

Hasar hizmetleri ile poliçe ve ek teminatlar hakkında bilgilendirme arasında r=0,569 düzeyinde pozitif yönde güçlü ve istatistiksel olarak anlamlı p=0,009<0,05 bir ilişki tespit edilmiştir.

4.9.5. Tarım Sigortası Yaptırmayanların Tarım Sigortasına Olan Yaklaşımlarının Oransal Dağılımları

Araştırmanın bu bölümünde tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin tarım sigortası yaptırmama nedenleri ve hangi şartlarda tarım sigortası yaptırmak isteyecekleri çoklu analiz yöntemiyle tespit edilerek yorumlanmıştır.

4.9.5.1. Hangi şartlarda tarım sigortası yaptırmak isteyecekleri

Araştırmaya katılan üreticilerin, hangi şartlarda tarım sigortası yaptırmak isteyeceklerini gösteren frekans dağılımları Tablo 4.36' da verilmiştir.

Hangi şartlarda tarım sigortası yaptırmak isterler	**N**	**%**
Primler düşük olursa	14	36,8
Yeterli bilgiye sahip olursam	5	13,2
Gelir durumum daha iyi olursa	1	2,6
Zararlarımın karşılanacağına dair güvence verilirse	13	34,2
Diğer	5	13,2
Toplam	38	100,0

Çoklu yanıt olduğu için n sayısı örneklem hacmini geçmektedir.

Tablo 4.36. Tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin hangi şartlarda tarım sigortası yaptırmak isteyeceklerinin dağılımı

Üreticilerin hangi şartlarda tarım sigortası yaptırmak isteyecekleri bilgisi sorulmuştur ve buna göre üreticiler en yüksek oranla %36,8 ile primler düşük olursa tarım sigortası yaptıracaklarını belirtmişlerdir. Ardından üreticilerin %34,2'si zararlarının karşılanacağına dair güvencenin verilmesi durumunda tarım sigortası yaptıracaklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca üreticilerin, %13,2'si yeterli bilgiye sahip oldukları takdirde, yine %13,2'si belirtilen koşullar haricinde kendilerince diğer koşulların gerçekleşmesi durumunda, %2,6'sı ise gelir durumunun daha iyi olması durumunda tarım sigortası yaptıracaklarını belirtmişlerdir.

4.9.5.2. Tarım sigortası yaptırmama nedenleri

Araştırmaya katılan üreticilerin, tarım sigortası yaptırmama nedenlerini gösteren frekans dağılımları Tablo 4.37' de verilmiştir.

Tarım sigortası yaptırmama nedenleri	**N**	**%**
Tarım sigortasına dair bilgim olmadığı için yaptırmadım.	4	10,3
Riskim az olduğu için yaptırmadım.	9	23,1
Zararlarımın tazmin edileceğini düşünmüyorum.	7	17,9
Sigorta primleri yüksek olduğu için yaptırmadım.	12	30,8
Diğer	7	17,9
Toplam	39	100

Çoklu yanıt olduğu için n sayısı örneklem hacmini geçmektedir.

Tablo 4.37. Tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin sigorta yaptırmama nedenlerine göre dağılımı

Üreticilerin, tarım sigortası yaptırmama nedenleri arasında en yüksek oranla %30,8 ile sigorta primlerinin yüksek olması sebep gösterilmektedir. Bunu %23,1 ile riskin az olması, %17,9 ile zararlarının tazmin edileceğini düşünmemeleri, %10,3 ile tarım sigortasına dair bilgilerinin olmaması ve %17,9 ile diğer sebepler izlemektedir.

Tarım sigortası yaptırmama nedenleri arasında benzer çalışmalarda ortak nedenlere ulaşılmıştır. Yazgı ve Olhan (2018) birlikte yaptıkları çalışmada tarım sigortacılığının uygulanmaya başladığı dönemlerden itibaren sigorta yaptırmayı tercih etmeyen üreticilerin sigorta yaptırmama nedenlerini; üretim yaptıkları alanlarda risk görmemeleri, tarım arazilerinin küçük olması, sigorta primlerini yüksek bulmaları, hasarlarının karşılanmaması ve dini inançlarına ters düşmesi olarak ifade etmişlerdir. Bunun yanı sıra tarım sigortası yaptırıp daha sonraki yıllarda yaptırmaktan vazgeçenlerde risklerinin azalmasına bağlı olarak tarım sigortası yaptırmamışlardır. Sonuç olarak, tarım sigortası yaptırma da risk unsuru önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır.

5. SONUÇLAR

Ankara ili Kalecik ilçesinde, Kalecik Karası üzüm üreticilerinin tarım sigortasına yönelik yaklaşımlarının analiz edildiği çalışmada; veriler, tam sayım uygulanarak tarım sigortası yaptıran 20, tarım sigortası yaptırmayan 20 olmak üzere toplam 40 üreticiden yüz yüze anket yöntemi ile elde edilmiştir.

Kalecik Karası üzüm üreticileri ile yapılan anket çalışması sonucunda, tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan üreticilerin yaklaşımlarının belirlenmesi amacıyla sorulan sorular incelenmiştir. Tarım sigortası yaptıran üreticilerin neden yaptırdıkları, tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin ise yaptırmama nedenleri birbirinden bağımsız olarak incelenip değerlendirilmiştir. Anket sonucunda elde edilen veriler, çapraz tablolar kurularak oransal dağılımlarla gösterilmiştir. Ayrıca, çoklu analiz yöntemiyle birlikte ki-kare testi ve Spearman Korelasyon testi uygulanmıştır.

Çalışmada öncelikle; bireysel özelliklerin, işletme özelliklerinin, bilgi kaynaklarının oransal dağılımları çapraz tablolarla gösterilmiştir. Verilerin normal dağılıp dağılmadığını tespit etmek için Shapiro Wilk testi uygulanmıştır. Bu testte sadece tarım sigortası yaptıran üreticilerin verdikleri Likert ölçekli yanıtlar değerlendirilmiştir ve verilerin normal dağılmadığı tespit edilmiştir. Bu hususta, parametrik olmayan test ile analiz edilmesi uygun görülmüş olup Spearman Korelasyon test tekniği kullanılmıştır.

Bireysel özelliklerin dağılımında; eğitim durumu, yaş ve toplam aylık gelir arasında tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan üreticilerin karşılaştırmasını yapmak için ki-kare testi uygulanmıştır. Bireysel özellikleri oluşturan değişkenlerden olan eğitim durumu ve yaş ile tarım sigortası yaptırma durumu arasında istatistiksel bir ilişki saptanamamıştır. Fakat toplam aylık gelir ile tarım sigortası yaptırma durumu arasında uygulanan ki-kare testi anlamlı çıkmış ve istatistiksel olarak aralarında bir ilişki saptanmıştır. Üreticilerin toplam aylık gelirlerinin tarım sigortasına karar vermede etkili olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla tarım sigortasına yönelimde eğitim durumu ve yaş faktörünün bir etkiye sahip olmadığı, toplam aylık gelirin ise tarım sigortasına yönelimde etkisinin olduğu sonucuna varılmıştır.

İşletme özelliklerinin dağılımında; toplam arazi büyüklüğü, Kalecik Karası üzümünün toplam arazi alanı, diğer bitkisel üretim faaliyet durumu, tarımsal afet zararı, son 5 yıl

içerisindeki zarar durumu arasında tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan üreticilerin karşılaştırmasını yapmak için ki-kare testi uygulanmıştır. İşletme özelliklerini oluşturan değişkenlerden olan toplam arazi büyüklüğü, son 5 yıl içerisindeki zarar durumu ve Kalecik Karası üzümünün toplam arazi alanı ile tarım sigortası yaptırma durumu arasında uygulanan ki-kare testi anlamlı çıkmış ve istatistiksel olarak aralarında bir ilişki saptanmıştır. Diğer bitkisel üretim faaliyet durumu ve tarımsal afet zararı ile tarım sigortası yaptırma durumu arasında ise istatistiksel bir ilişki saptanmamıştır. Üreticilerin arazilerinin büyüklüğü ve zararla karşılaşma durumları tarım sigortasına yönelimde etkili olmaktadır.

Bilgi kaynaklarına göre oransal dağılımda; profesyonel yardım alma durumu ve tarım sigortası bilgi düzeyi arasında tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan üreticilerin karşılaştırmasını yapmak için ki-kare testi uygulanmıştır. Bilgi kaynaklarını oluşturan değişkenlerden profesyonel yardım alma durumu ile tarım sigortası yaptırma durumu arasında istatistiksel bir ilişki saptanmamıştır. Tarım sigortası bilgi düzeyi ile tarım sigortası yaptırma durumu arasında uygulanan ki-kare testi anlamlı çıkmış ve istatistiksel olarak aralarında bir ilişki saptanmıştır. Üreticilerin tarım sigortası hakkında detaylı bilgi sahibi olması yönelimlerinde etkili olmaktadır. Az bilgiye sahip olan üreticilerin tarım sigortasına sıcak bakmadıkları sonucuna varılmıştır.

Sadece tarım sigortası yaptıran üreticilere sorulan sorular incelendiğinde, poliçe türünün genel olarak dolu ve don şeklinde olduğu ve tarım sigortasını her yıl düzenli olarak yaptırdıkları sonucu elde edilmiştir. Kalecik Karası üzümü dışında tarım sigortası yaptırma durumuna üreticilerin %55'i evet, %45'i ise hayır yanıtını vermiştir. Buna göre, üreticilerin %55'i hem Kalecik Karasına hem de diğer tarımsal ürünlerine sigorta yaptırmaktadır. Ödenmeyen hasar durumları incelendiğinde ise, üreticilerin %30 u hasar olmasına rağmen TARSİM tarafından ödemenin gerçekleşmediğini, üreticilerin %70'i ise hasarlarının olduğunu ve TARSİM tarafından ödemenin gerçekleştiğini ifade etmişlerdir. Dolayısıyla, üreticilerin çoğunluğunun hasar tazminatından yararlandıkları sonucu ortaya çıkmaktadır.

Tarım sigortası yaptıran üreticilerin tarım sigortası yaptırma nedenleri incelendiğinde, üreticilerin büyük bir kısmının yani %40,8'inin risklerle karşı karşıya gelmek istemedikleri sonucu ortaya çıkmıştır. Ayrıca, tarım sigortalı üreticilerin hepsi gelecekte tarım sigortası yaptırmaya devam edeceklerini ifade etmişlerdir. Üreticiler,

risk unsurunu göz ardı edemedikleri için tarım sigortasını bir güvence olarak kabul etmektedir ve bu sebeple de devamlılığı hususunda hem fikir olmaktadır.

Tarım sigortalı üreticilerin tarım sigortasından memnuniyet düzeylerinin ölçüldüğü Likert ölçekli soru tiplerine Spearman Korelasyon testi uygulanmıştır. Hasar hizmetleri ve satış pazarlama hizmetleri arasında istatistiksel olarak anlamlılık tespit edilmiştir. Buna göre hasar hizmetlerinin, satış ve pazarlama hizmetleri üzerinde pozitif yönde etkisinin olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca, poliçe ve ek teminatlar hakkında bilgilendirme ile satış pazarlama hizmetleri ve hasar hizmetleri arasında da istatistiksel olarak anlamlılık tespit edilmiştir. Dolayısıyla poliçe ve ek teminatların, satış pazarlama ve hasar hizmetleri üzerinde pozitif yönde etkisi olduğu sonucuna varılmıştır.

Tarım sigortası yaptırmayanlara da, hangi şartlarda tarım sigortası yaptırmak isteyecekleri sorulduğunda, üreticilerin büyük çoğunluğu yani %36,8'ise primler düşük olursa, %34,2'si ise zararlarının karşılanacağının güvencesi verilirse tarım sigortası yaptıracaklarını ifade etmişlerdir. Buna göre, tarım sigortası olmayan üreticiler genel olarak primleri yüksek bulmakta ve zararlarının tazmin edileceğini düşünmemektedir.

Tarım sigortası yaptırmama nedenleri incelendiğinde ise, üreticilerin çoğunluğu yani %30,8'i sigorta primlerini yüksek bulmakta, %23,1'i ise riski az olduğu için yaptırmadıklarını ifade etmektedir. Dolayısıyla sigorta primleri tarım sigortası yaptırmayan üreticiler için caydırıcı bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca riski az olan üreticiler tarım sigortasına gerek olmadığını düşünmektedir.

Öneriler

Kalecik Karası üzümü, Ankara ili Kalecik ilçesinin coğrafi markası olmasının yanı sıra üreticilerin de gelir kaynağıdır. Bu sebeple yöreye özgü olan bu ürünün korunması, üretiminin devamlılığı, tanınırlığı ve teşviki son derece önem arz etmektedir. Dolayısıyla gerek bu ürünü üreten üreticiler gerekse bir kurum olarak TARSİM' e sorumluluklar düşmektedir

Araştırma sonucunda, tarımda meydana gelen riskleri en aza indirip bir güvence mekanizması olan tarım sigortasını tüm üreticilerin yaptırması için; TARSİM, üreticilerin tarım sigortası konusunda yeterince bilgilendirilmelerini ve sigorta bilincine tam olarak varabilmelerini periyodik olarak destekleyerek sağlamalıdır.

Ayrıca, sigorta primlerini yüksek bulan üretici için tarım sigortası caydırıcı bir unsur olmaktadır. Bu hususta da, üreticinin talepleri ve beklentileri kapsamlı olarak göz önünde bulundurulmalıdır. TARSİM tarafından muhtarlar aracılığıyla özellikle köylere bilgilendirme toplantılarının ve tanıtımların yapılması hem üretime teşvik sağlaması bakımından hem de tarım sigortasına yönelik eksikliklerin giderilmesi bakımından faydalı olacaktır.

Sigorta ihtiyaçlarının en doğru şekilde tespit edilmesini isteyen üreticiler için de ekspertizlere verilecek tarım sigortası eğitimleriyle kalifiye hale gelmeleri sağlanarak teorik ve pratik bilgilerinin daha da geliştirilmesi desteklenebilir.

Zararlarının tazmin edileceğini düşünmeyen üreticiler için, bölgede söz sahibi olan üreticiler tespit edilerek zarar tazmininin gerçekleştiği hususunda ortak bir görüş alınabilir. Böylece tarım sigortasına olan bilinç artarak katılım gerçekleşebilir.

Çalışmada, toplam aylık gelirin sigortalı olma durumunu etkilediği tespit edilmiştir. Üretici kendini tatmin edecek gelir elde ederse TARSİM' e katılım artacaktır. Bunun yanı sıra, ürün fiyatlarının dalgalı olmasından ve getirisinin düşük olmasından yakınan üreticiler için tarım sigortası ekstra maliyet olarak görülmektedir. Tarım destekleme politikalarıyla üreticinin lehine olacak çalışmaların yapılması beklenmektedir.

Sonuç olarak, geçmişte olduğu gibi gelecekte de iklim değişikliğine bağlı zararlar meydana gelmeye devam edecektir. Bu da stratejik hale gelen tarıma dolayısıyla da üreticiye daha fazla zarara uğratacaktır. Bunun için tarım sigortası, sürdürülebilir tarım faaliyetleri için son derece kritik bir unsur hale gelmiştir. Riski kabul etmek yerine zararların karşılanacağının güvencesini veren ve üreticiyi mağdur etmeyecek olan sigorta sisteminin, tarımsal faaliyetleri gerçekleştiren her üreticiye en doğru şekilde aktarılması gerekmektedir.

Kalecik Karası üzümünün unutulmaya başlamasından endişe duyan üreticiler, kendi çabalarıyla bu üzüm çeşidinin üretimini risklere ve zahmetine rağmen devam ettirmektedir. Uluslararası anlamda da tanınırlığı bulunan bu ürünün, unutulmaması hatta daha çok üreticinin üretmesi için tarımsal kurum ve kuruluşlar aracılık etmelidir. Üreticiye bu ürünü üretmesi için verilecek ek destekler ve teşvikler sayesinde bölgenin ekonomisi canlanacaktır. Ayrıca ürünü toplamak için çalışan mevsimlik işçiler ya da gündelikçilerin sayısı da üretimin artmasına bağlı olarak artacaktır. Bu da kişilerin gelirlerinde artışa neden olacaktır. Zincirleme büyüme sayesinde üreticiler, çalışanlar, bölge halkı ve ülke bu ürünün gelişiminden olumlu anlamda etkilenecektir.

KAYNAKÇA

Akçaöz, H. V., ve Demir, Ş. (2001). Tarımsal Üretimde Risk, Risk Analizi ve Risk Davranışları: Çukurova Bölgesi Uygulamaları. *Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi,* 107-118.

Akçaöz, H. V., ve Özkan, B. (2002). Tarımsal Üretimde Karşılaşılan Riskler ve Uygulanabilecek Stratejiler. *Türkiye 5. Tarım Ekonomisi Kongresi* .77-82.

Akyüz, L. (2015, Mayıs). Fransa ve Hollanda'nın Tarımsal Kamu Teşkilat Yapıları ve Türkiye İle Karşılaştırılması. *AB Uzmanlık Tezi*. Ankara.

Altınözü, H. (2007, Temmuz-Ağustos). Türkiye'de Tarım Sigortası. *Tarım Mevzuatı Türktarım,* s. 53.

Anonim. (2007, June). *China: Innovations in Agricultural Insurance.* (T. W. Bank, Dü.) https://openknowledge.worldbank.org/: https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/12401/686070v10ESW0P0Ag0Ins000Main0Report.pdf?sequence=1&isAllowed=y adresinden alındı

Anonim. (2014, Ocak). *Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu (DEİK), İtalya Ülke Bülteni*. www.corlutso.org.tr: https://www.corlutso.org.tr/uploads/docs/italya_ulke_raporu.pdf adresinden alındı

Anonim. (2016). *Avrupa Birliği Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü.* Mayıs 5, 2020 tarihinde www.tarımorman.gov.tr: https://www.tarimorman.gov.tr/ABDGM/Belgeler/ABDGM-BROSURLER/OTP%20BRO%C5%9E%C3%9CR.pdf adresinden alındı

Anonim. (2017). *2017 Yılı Faaliyetleri (Ocak-Aralık Dönemi).* Brifing Raporu. Mayıs 8, 2020 tarihinde https://ankara.tarimorman.gov.tr adresinden alındı

Anonim. (2018, Ağustos 31). *Ticaret Bakanlığı*. Haziran 14, 2020 tarihinde www.ticaret.gov.tr: https://ticaret.gov.tr/yurtdisi-teskilati/avrupa/fransa/sektorler/genel-sektorel-bilgiler adresinden alındı

Anonim. (2020). Eylül 4, 2020 tarihinde https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/ankara/nealinir/kalecik-karasi-uzumu adresinden alındı

Anonim. (2020, Eylül 3). *Kalecik Belediyesi*. 2020 tarihinde http://www.kalecik.bel.tr/content/kalecik-21 adresinden alındı

Anonim. (2020). *VIII. ABD Tarım Politikaları.* Nisan 11, 2020 tarihinde OMÜ-Akademik Veri Yönetim Sistemi: https://avys.omu.edu.tr/storage/app/public/mehmetbo/68814/14.ABD%20Tarim%20Politikalari.pdf adresinden alındı

Barış, Ö. (2007). Türkiye'de ve Avrupa Birliği Ülkelerinde Risk Yönetimi ve Tarım Sigortalarının AB'ne Uyumu Açısından Değerlendirilmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. Tekirdağ.

Barış, Ö. (2007). Türkiye'de ve Avrupa Birliği Ülkelerinde Risk Yönetimi ve Tarım Sigortalarının AB'ne Uyum Açısından Değerlendirilmesi. *Yüksek Lisans Tezi*.

Bulut, H., ve Gürkan, H. (2017, Kasım 4). Şubat 8, 2020 tarihinde Meteoroloji Genel Müdürlüğü: https://mgm.gov.tr/FILES/iklim/yayinlar/2017/15.pdf adresinden alındı

Capitanio, F. (2013, Mayıs 3). *The increase in risk exposure of the European farmers: A comparison between EU and North American tools looking at the CAP post 2013*. 2020 tarihinde https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/join/2010/438594/IPOL-AGRI_NT%282010%29438594_EN.pdf adresinden alındı

Cevahir, E. (2020). *SPSS ile Nicel Veri Analizi Rehberi.* İstanbul: Kıbele Yayınları.

Čolović, V., ve Mrvić-Petrović, N. (2014). Crop insurance: Risks and Models of İnsurance. *Economics of Agriculture, 61*(3), 561-573.

(2013). *Çalıştay Değerlendirme Komitesi.* Ankara: Tarım Sigortaları Havuzu (TARSİM).

Çekici, M. E., ve İnel, M. N. (2013). Türk sigorta Sektörünün Direkt Prim Üretimlerinin Tahmin Teknikleri İle İncelenmesi. *Marmara Üniversitesi İİBF Dergisi*, 135-152.

Çetin, B. (2007). *Tarım Sigortaları.* Ankara: Nobel Yayın.

Çiftçi, T. (2014). Tarım Sigortalarının Devlet Tarafından Desteklenmesi ve Tarım Sigortaları Havuzu Sistemi. *Ankara Barosu Dergisi*(4), 527-540.

D.Atasoy, Z., Velioğlu, H., İleri, S., Gezici, M., ve Koç, C. (2019). *Türkiye'de Akıllı Tarımın Mevcut Durum Raporu.* Ankara: Akıllı Tarım Platformu.

Dellal, İ., McCarl, B. A., ve Butt, T. (2011). The Economic Assessment of Climate Change on Turkish Agriculture. *Journal of Environmental Protection and Ecology*, 375.

Diaz-Caneja, M. B., Conte, C. G., Dittmann, C., Pinilla, F. J., ve Stroblmair, J. (2008). *Agricultural Insurance Schemes.* European Commission.

Diaz-Caneja, M. B., Conte, C. G., Pinilla, F. J., Stroblmair, J., Catenaro, R., ve Dıtmann, C. (2009). Risk Management and Agricultural Insurance Schemes in Europe. *The Institute for the Protection and Security of the Citizen*, 32.

Dinler, T. (2000). *Tarımda Risk Yönetimi ve Türkiye'de Tarım Sigortası Uygulamaları.* 02 12, 2020 tarihinde http://www.zmo.org.tr/resimler/ekler/3d63838ef1fb6f3_ek.pdf?tipi=14&sube= adresinden alındı

Dinler, T. (2003). Avrupa Birliği ve Türkiye Tarımında Risk Yönetim Programları. *AB Genişleme Sürecinde Türkiye, Tarımsal ve Kırsal Politikalar.* Ankara.

Dinler, T., Yaltırık, A., Çetin, B., Gülçubuk, B., Sürmeli, E., Ekmen, E., . . . Kıymaz, T. (2005). Tarımda Risk Yönetimi ve Tarım Sigortaları. *Türkiye Ziraat Mühendisliği VI. Teknik Kongresi*, (s. 1-25).

Engürülü, B. (2013). *www.tarsim.gov.tr.* Nisan 18, 2020 tarihinde alındı

Enjolras, G., ve Sentis, P. (2010). Crop insurance policies and purchases in France. *Agricultural Economics*, 475-486.

Enjolras, G., Capitanio, F., ve Adinolfi, F. (2012). The demand for crop insurance: Combined approaches for France. *AGRICULTURAL ECONOMICS REVIEW, 12*(1), 5-22.

Erkuş, A., Bülbül, M., Kıral, T., Açıl, F., ve Demirci, R. (1995). *Tarım Ekonomisi.* Ankara: Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Eğitim,Araştırma ve Geliştirme Vakfı Yayınları.

ERS. (2020). Nisan 25, 2020 tarihinde https://www.ers.usda.gov/agricultural-act-of-2014-highlights-and-implications/ adresinden alındı

Garrido, A., ve Zilberman, D. (2008). Revisiting the demand of agricultural insurance: The case of Spain1. *Agricultural Finance Review*, 26.

Güngör, M. (2006). Türkiye'de Tarım Sigortası Uygulamaları ve Devlet Destekli Tarım Sigortası. *Yüksek Lisans Tezi*.

Güngör, M., ve Bulut, Y. (2008). Ki-Kare Testi Üzerine. *Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları*, 84-89.

H.Smith, V., ve W.Glauber, J. (2012). Agricultural Insurance in Developed Countries:Where Have We Been and Where Are We Going ? *Applied Economic Perspectives and Policy*, 363-390.

Haber3. (2020, Temmuz 22). *Kemal Can Ocak: Geçmişten Günümüze Kalecik Karası*. Şubat 22, 2021 tarihinde https://web.archive.org/web/20200724023833if_/https://www.haber3.com/guncel/kemal-can-ocak-gecmisten-gunumuze-kalecik-karasi-haberi-5529874 adresinden alındı

Hasdemir, M., ve Özüdoğru, H. (2018). Satisfaction Levels of Insured Apricot Producers towards Agricultural Insuance Services. *Journal of Agricultural Science, 10*(3), 111-121.

Hürriyet. (2019, Eylül 16). Mart 1, 2021 tarihinde https://www.hurriyet.com.tr/yerel-haberler/ankara/kalecik-karasi-bordeaux-uzumune-es-deger-41331418 adresinden alındı

Hürriyet Gazetesi. (2019, Ocak 02). Şubat 15, 2020 tarihinde www.hürriyet.com.tr: https://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/tarsim-1-1-milyar-lirayi-askin-hasar-odedi-41070831 adresinden alındı

İnan, İ. (1998). *Tarım Ekonomisi ve İşletmeciliği.* Tekirdağ.

İnternet: https://agriculture.gouv.fr/la-gestion-des-risques-en-agriculture, Erişim tarihi: 15.06.2020.

İnternet: https://agroinsurance.com/en/14690/, Erişim tarihi: 02.06.2020.

İnternet: https://www.scic.ca/ci/organic/crop-averaging-program/, Erişim tarihi: 15.06.2020.

İnternet: https://web.tarsim.gov.tr/havuz/subpage?_key_=6D7415BE31795E0576A7CE18FEDB4F2E6776033TZW2H832CS2K57446YX17062015, Erişim tarihi: 22.02.2020.

İrven, P. (2019). Şanlıurfa İlinde Antep Fıstığı Üretiminde Tarım Sigortası Yapılmasını Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*.

Jose, H. D. (2001). The Impact of The Agricultural Risk Protection Act of 2000 on Crop Insurance Programs. *Cornhusker Economics*, 1-3.

Karaca, A., Gültek, A., İntişah, A., Engürülü, B., ve Karlıoğlu, A. (2015). Türkiye'de Tarım Sigortası Uygulamaları. *Ziraat Mühendisleri Odası*.

Karaman, D. (2015). Sigorta ve Risk Kavramları. *Sigortacılık* (s. 19-21). içinde İstanbul.

Kaya, F. (2015). Türkiye'de Uygulanan Sigorta Türleri(Branşları). *Sigortacılık* (s. 461).

Kephart, N. I. (2005). The Center on Federal Financial Institutions (COFFI). *Federal Crop Insurance Corporation*.

Kilit, G. (?). Sorularla AB Politikaları ve Türkiye: Ortak Tarım Politikası. *İktisadi Kalkınma Vakfı Yayını, 266*.

Kırkbeşoğlu, E. (2019). Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Sigortacılık Uygulamaları. Erzurum.

Liu, X. (2016). Three Essays in Agricultural Insurance. *Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree Doctor of Philosophy*.

Meteoroloji Genel Müdürlüğü. (2007). Ocak 1, 2020 tarihinde www.mgm.gov.tr: https://www.mgm.gov.tr/FILES/genel/makale/2006-2007kuraklikanalizi.pdf adresinden alındı

Meteoroloji Genel Müdürlüğü. (2020). www.mgm.gov.tr: https://www.mgm.gov.tr/FILES/arastirma/yagis-degerlendirme/2019alansal.pdf adresinden alındı

Özgür, R. Ö. (2019). Türkiye'de Tarım Sektörü Sigorta Sistemi: Problemler ve Çözüm Önerileri. *Muhasebe ve Finans İncelemeleri Dergisi*, 105-106.

Özüdoğru, H. (2017). Türkiye Sigortacılık Sektörünün Değerlendirilmesi. *Bankacılık ve Finansal Araştırmalar Dergisi, 4*(1), 38-47.

Resmi Gazete. (2005, Haziran 14). Temmuz 1, 2020 tarihinde www.resmigazete.gov.tr: https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/06/20050621-2.htm adresinden alındı

Resmi Gazete. (2006, Mayıs 18). *Tarım Sigortaları Havuzu Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik*. Mayıs 5, 2020 tarihinde https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/05/20060518-5.htm adresinden alındı

Reyes, C. M., Agbon, A. D., Mina, C. D., ve Gloria, R. A. (2017, January). Agricultural insurance program: Lessons from different country experiences. *Philippine Institute for Development Studies*.

RMA. (2020). *www.rma.usda.gov.tr*. 18 04, 2020 tarihinde https://legacy.rma.usda.gov/aboutrma/what/history.html adresinden alındı

Salmon, Y. (2013, February 22). The French Agricultural Insurance Scheme. *D.C.: Outlook Forum*. Washington.

Sevim, U. (2010, Haziran). Türkiye'de Tarım Sigortalarında Tarım Sigortaları Havuzu ve Tarsim Uygulaması. *Yüksek Lisans Tezi*. Trabzon.

Sümer, G., ve Polat, Y. (2016). Dünyada Tarım Sigortası Uygulamaları ve TARSİM. *Gazi Üniversitesi İİBF Dergisi, 18*(1), 236-263.

Tangermann, S. (2011). Risk Management in Agriculture and the Future of the EU's Common Agricultural Policy. *ICTSD Programme on Agricultural Trade and Sustainable Development*, 1-50.

Tanrıvermiş, H. (1994). *Tarım Sigortaları.* Ankara.

Tarım ve Orman Bakanlığı. (2018). 02 16, 2020 tarihinde https://www.tarimorman.gov.tr/Belgeler/Mevzuat/Genelgeler/gkgm/AriIsletmeOnayliCiftlik.pdf adresinden alındı

TARSİM. (2018). Temmuz 3, 2020 tarihinde A'DAN Z'YE TARSİM: www.tarsim.gov.tr adresinden alındı

TARSİM. (2018). Temmuz 3, 2020 tarihinde www.tarimorman.gov.tr: https://www.tarimorman.gov.tr/TRGM/Belgeler/T%C3%BCrkiye%20Tar%C4%B1m%20Sigortalar%C4%B1%20Sistemi%20(TARS%C4%B0M)%20sunumu%202018.pdf adresinden alındı

TARSİM. (2020). Temmuz 2, 2020 tarihinde TARSİM: https://web.tarsim.gov.tr/havuz/subPage?_key_=0C006981E0842E8D6235913E60C5E9678606297AW1S47ONHBMHIRDKYD416062015 adresinden alındı

TARSİM. (2020). Ocak 2, 2020 tarihinde www.tarsim.gov.tr: https://web.tarsim.gov.tr/havuz/ adresinden alındı

TARSİM. (2020, Ocak 18). 2020 tarihinde www.tarsim.gov.tr: https://web.tarsim.gov.tr/havuz/subpage?_key_=6D7415BE31795E0576A7CE18FEDB4F2E6776033TZW2H832CS2K57446YX17062015 adresinden alındı

TARSİM. (2020). Ocak 19, 2020 tarihinde www.tarsim.gov.tr: https://web.tarsim.gov.tr/havuz/subPage?_key_=6D7415BE31795E0576A7CE18FEDB4F2E2412176FVX8IGW9G78ZRL7LX0C17062015 adresinden alındı

TARSİM. (2020). Ocak 17, 2020 tarihinde www.tarsim.gov.tr: https://web.tarsim.gov.tr/havuz/subPage?_key_=6D7415BE31795E0576A7CE18FEDB4F2E351486R7I5G39MYWWJ341Z2QZ817062015 adresinden alındı

TARSİM. (2020). Şubat 12, 2020 tarihinde www.tarsim.gov.tr: https://web.tarsim.gov.tr/havuz/subPage?_key_=6D7415BE31795E0576A7CE18FEDB4F2E351486R7I5G39MYWWJ341Z2QZ817062015 adresinden alındı

TARSİM. (2020). Şubat 13, 2020 tarihinde www.tarsim.gov.tr: https://web.tarsim.gov.tr/havuz/subPage?_key_=6D7415BE31795E0576A7CE18FEDB4F2E70626089BWQT20359UCLXQ5JET17062015 adresinden alındı

TARSİM. (2020). Şubat 21, 2020 tarihinde www.tarsim.gov.tr: https://web.tarsim.gov.tr/havuz/subPage?_key_=6D7415BE31795E0576A7CE18FEDB4F2E734032205ET6GO49VLW7E2460A17062015 adresinden alındı

TARSİM. (2020). Şubat 23, 2020 tarihinde www.tarsim.gov.tr: https://web.tarsim.gov.tr/havuz/subPage?_key_=6D7415BE31795E0576A7CE18FEDB4F2E533396I6EJ898URC8A0Z54ZFQ017062015 adresinden alındı

TARSİM. (2020). Şubat 24, 2020 tarihinde www.tarsim.gov.tr: https://web.tarsim.gov.tr/havuz/subpage?_key_=6D7415BE31795E0576A7CE18FEDB4F2E579876FWPQ02KTKI8XRMEGSA4B17062015 adresinden alındı

TARSİM. (2020). Mart 2, 2020 tarihinde www.tarsim.gov.tr: https://web.tarsim.gov.tr/havuz/subPage?_key_=BE706E3060F040DA872F3B30D827B2C7401297WZ92P8U7O2RJ1S94MCJ810012017 adresinden alındı

TARSİM Faaliyet Raporu. *(2018).* Faaliyet Raporu.

Tekin, M. K. (2015, Eylül). AB, ABD ve Türkiye'de Tarım Sigortacılığı Uygulamalarının Karşılaştırılması. *Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü AB Uzmanlık Tezi*. Ankara.

Tekin, M. K. (2015, Eylül). AB, ABD ve Türkiye'de Tarım Sigortacılığı Uygulamalarının Karşılaştırılması. *AB Uzmanlık Tezi*.

Türkiye Sigortalar Birliği. (2020). Şubat 22, 2020 tarihinde www.tsb.org.tr: https://www.tsb.org.tr/devlet-destekli-kumes-hayvanlari-hayat-sigortasi-genel-sartlari.aspx?pageID=477 adresinden alındı

Türkiye Sigortalar Birliği. (2020, Mart 26). 2020 tarihinde www.tsb.org.tr: https://www.tsb.org.tr/sigortanin-tarihi.aspx?pageID=438 adresinden alındı

Türkiye'de Akıllı Tarımın Mevcut Durum Raporu. (2019). Ankara. Mayıs 2, 2021 tarihinde http://www.tarmakbir.org/haberler/atp/atprapor.pdf adresinden alındı

Ünal, İ., ve Topakcı, M. (2012). Tarımsal Üretim Uygulamalarında Bulut Hesaplama Teknolojisi. *Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*.

Yalçın, M. (2018, Ekim 21). *T24 Bağımsız İnternet Gazetesi*. Şubat 25, 2020 tarihinde https://t24.com.tr/yazarlar/mehmet-yalcin/kalecik-karasi-aslina-donuyor,20645 adresinden alındı

Yazgı, F. E., ve Olhan, E. (2017). Gelişmiş Ülkeler ve Türkiye'de Tarım Sigortası Sistemlerinin Karşılaştırılması. *Tarım Ekonomisi Dergisi, 23*(2), 231-239.

Yazgı, F. E., ve Olhan, E. (2018). Türkiye'de Tarım Sigortası Sisteminde Görülen Sorunlar ve Alternatif Model Arayışı. *Adnan Menderes Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 39.

Yekan, M. B. (2012). Türkiye'de Tarım Sigortası Uygulamasının Analizi. *Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü Sigortacılık Anabilim Dalı*. İstanbul.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : BAL, Çiğdem

Uyruğu : T.C.

Eğitim

Derece	**Eğitim Birimi**	**Mezuniyet tarihi**
Yüksek lisans	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi	
	Sigortacılık ABD	Devam ediyor
Lisans	Dumlupınar Üniversitesi	
	İşletme Bölümü	2016
	Gazi Üniversitesi	
	İşletme Bölümü	2015
Lise	Etlik Anadolu Lisesi	2012

İş Deneyimi

Yıl	**Yer**	**Görev**
	Şehit Hüdai Arslan Mesleki ve	
	Teknik Anadolu Lisesi-	İngilizce Öğretmeni
	15 Temmuz Ortaokulu	İngilizce Öğretmeni
	Çizmeci İlkokulu	İngilizce Öğretmeni
	Güzide Ülker Ticaret Meslek Lisesi	İngilizce Öğretmeni
	Pursaklar Mesleki ve Teknik	
	Anadolu Lisesi	İngilizce Öğretmeni

Yabancı Dil

İngilizce

Yayınlar

1. Digital Transformation and Cooperatives International Turkish Cooperative Congress, 2019. (Özet Bildiri- Sözlü Sunum)
2. Ukrayna/Kiev'de Dijital Dönüşüm ve Kooperatif Kongresi, ‘‘Sigorta Acentelerinde Örgütsel Bağlılık Ankara İli Örneği’’ adlı özgün çalışma.

ankara
HBV

